

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMICKÝCH TEORIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**MAKROEKONOMICKÝ POHLED NA VÝVOJ A STAV
EKONOMIKY VELKÉ BRITÁNIE**

Bc. Michal Krčil

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Michal Krčil

Provoz a ekonomika

Název práce

Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Velké Británie

Název anglicky

Macroeconomic View of Development Perspectives and Current Condition of Economy of Great Britain

---

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav ekonomiky britské ekonomiky. Budou identifikovány hlavní problémy a události, které významně ovlivnily a ovlivňují ekonomický rozvoj země. Bude zhodnocen dopad "novodobé" finanční krize na ekonomiku Velké Británie. V práci budou zváženy i regionální rozdíly.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Informace budou získávány z českých i zahraničních zdrojů. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Využita budou data britského statistického úřadu, popř. jiných významných institucí. Využita bude metoda deskripce, komparace a analýzy.

Doporučený rozsah práce

70-80 stran

Klíčová slova

centrální banka, Evropská unie, finance, HDP, historické milníky, krize, makroekonomické ukazatele, měnová jednotka, měnová kurzovní síla, nástroje hospodářské politiky, zadlužení země

Doporučené zdroje informací

AUGENTHALER, Z. Libra šterlinků a její devalvace. Praha : Ústav pro mezin. politiku a ekonomii, 1968. 30 s.

BORJAS, G. Labor Economics. 6. vyd. New York: McGraw-Hill/Irwin, 2012. 592 s. ISBN 978-007-352-320-0

BUCHTOVÁ, Božena a Bronislav KONEČNÝ. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, 236 s. ISBN 80-247-9006-8.

GAUCI, P. Regulating the British Economy, 1660-1850. 1. vyd. Surrey: Ashgate, 2011. 298 s. ISBN 978-0754669692

JUREČKA, V. Makroekonomie. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 336 s. ISBN 978-80-247-3258-9

SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. Ekonomie. 18. vyd. Praha: NS Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3

SIRŮČEK, Pavel a kol. Hospodářské dějiny a ekonomické teorie: (vývoj, současnost, výhledy). 1. vyd. Slaný: Melandrium, 2007. 511 s. ISBN 978-80-86175-53-9

SPĚVÁČEK, Vojtěch et al. Makroekonomická analýza. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 608 s. ISBN 978-80-86131-92-4

TOMEŠ, Zdeněk. Hospodářská politika: 1900-2007. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 262 s. ISBN 978-80-7400-002-7

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 18. 9. 2013

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 12. 2013

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 04. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Velké Británie" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 24.3. 2016

Michal Krčil

Poděkování

Touto cestou bych velmi rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce, Ing. Daně Staré, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady, připomínky a konzultace, které mi byly poskytnuty při zpracování a vyhotovení diplomové práce.

Makroekonomický pohled na vývoj a stav ekonomiky Velké Británie

---

Macroeconomic View of Development Perspectives and Current Condition of Economy of Great Britain

Souhrn

Tato diplomová práce je zaměřená na posouzení vývoje a významu makroekonomických ukazatelů ovlivňující ekonomickou situaci ve Velké Británii. V práci jsou vymezeny nejdůležitější principy a základní pojmy, které jsou nutné pro různé definice či posouzení britské ekonomiky od jejích historických počátků, přes průběžný vývoj, až po současnost. Současně je pro lepší představu, postavení a vlivu britského hospodářství v globálním měřítku, zpracováno porovnání určitých ukazatelů s jinými státy. Velký aspekt práce je kladen na důraz proměnlivosti státního dluhu, vývoje hrubého domácího produktu, inflace, nezaměstnanosti či britské měnové jednotky a hospodářských nástrojů, které zapříčinily nebo naopak pomohly ekonomickou situaci v zemi napravit po neblahých ekonomických světových událostech. Vztahy a srovnání různých faktorů či ekonomického stavu jsou vyhodnoceny pomocí nalezených a zpracovaných konkrétních hodnot, které jsou uceleny v rámci vytvořených grafů.

Summary:

This thesis is focused on assessing the development and importance of macroeconomic indicators influencing the economic situation in the UK. There are defined the most important principles and basic terms that are required for different definition or assessment of the British economy from its historical beginnings, through continuous development up to the present. At the same time it is a better idea, status and influence of the British economy on a global basis, compiled comparison of certain indicators with other countries. Great aspect of this work is placed on the emphasis variability of the national debt, gross domestic product, inflation, unemployment or British monetary unit and economic instruments that affect the economic situation in the country during the unfortunate economic world events. Relationships and comparisons of various factors and economic status are evaluated using found and processed of concrete values that are coherent in generated graphs.

Klíčová slova: centrální banka, Evropská unie, finance, HDP, historické milníky, krize, makroekonomické ukazatele, měnová jednotka, měnová kurzovní síla, nástroje hospodářské politiky, zadlužení země

Keywords: Central Bank, European Union, finance, GDP, historical milestones, economic crisis, macroeconomic indicators, monetary unit, currency exchange power, instruments of economic policy, debt of country

1.	Úvod.....	9
2.	Cíl a metodika práce	10
2.1.	Cíl práce.....	10
2.2.	Metodika práce	10
3.	Teoretická východiska vývoje a stavu ekonomiky Velké Británie.....	11
3.1	Vybrané důležité makroekonomické ukazatele	11
3.1.1	Obecná míra nezaměstnanosti	12
3.1.2	Míra inflace.....	19
3.1.3	Britská libra a její měnový kurz.....	21
3.1.4	Emise CO2.....	22
3.1.5	HDP (hrubý domácí produkt)	24
3.1.6	Import a export země	26
3.1.7	Devizové rezervy centrální národní banky	33
3.1.8	Státní dluh.....	35
3.2	Historický vývoj ekonomiky Velké Británie	38
3.2.1	Významné události ovlivňující ekonomiku Velké Británie.....	38
3.2.2	Významné osobnosti v ekonomické historii Velké Británie	48
3.3	Makroekonomické nástroje hospodářské politiky Velké Británie.....	54
3.3.1	Fiskální politika	54
3.3.2	Monetární politika.....	55
3.3.3	Důchodová politika.....	56
3.3.4	Vnější měnová a obchodní politika	57
3.4	Hlavní oblasti (struktura) ekonomiky Velké Británie.....	57
3.4.1	Průmysl ve Velké Británii.....	57
3.4.2	Produkce surovin a zemědělství ve Velké Británii.....	60
3.4.3	Stavebnictví ve Velké Británii.....	60
3.4.4	Odvětví služeb ve Velké Británii.....	61
3.4.5	Infrastruktura Velké Británie	62
4.	Vlastní práce - Vývoj a stav ekonomiky Velké Británie a její postavení ve světě	65
4.1	Historický makroekonomický vývoj ekonomiky Velké Británie	65
4.1.1	Vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1692 – 1900	65
4.1.2	Stav a vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1900 – 1939	67

4.1.3	Stav a vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1939 – 1945	72
4.1.4	Stav a vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1946 – 1990	74
4.1.5	Stav a vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1990 - současnost.....	78
4.2	Porovnání britské ekonomiky vůči ostatním ekonomicky silným státům světa..	82
4.2.1	Porovnání HDP s vybranými státy světa	82
4.2.2	Porovnání vládního dluhu oproti vybraným státům světa	86
4.2.3	Porovnání množství devizových rezerv vůči vybraným státům	88
4.2.4	Porovnání parity kupní síly britské libry s jinými světovými měnami.....	90
4.2.5	Porovnání produkce skleníkových plynů s vybranými státy světa.....	93
5.	Zhodnocení výsledků.....	95
6.	Závěr	97
7.	Seznam použité literatury	99
8.	Přílohy.....	106

1. Úvod

Tato diplomová práce je zaměřená na vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů a také na celkový stav ekonomiky Velké Británie, která je jednou z nejdůležitějších ekonomických velmocí a má obrovský význam pro celkovou ekonomickou situaci Evropské unie. Hlavní význam a podíl na stavu ekonomiky Velké Británie má její současná měnová jednotka nazývaná britská libra neboli libra šterlinků, kterou si Velká Británie stále zachovává i přes její členství v Evropské unii v rámci povolené výjimky. Tato měna drží světové prvenství v rámci ukazatele parity kupní síly oproti ostatním jednotlivým měnovým jednotkám světa.

Práce je rozdělena na dvě stěžejní části. Teoretická část, ve které je popis a zaměření na rozbor vybraných makroekonomických ukazatelů, historických milníků a událostí, které měly vliv na chod a stav ekonomiky a také postupný vývoj hospodářství Velké Británie od jejích nejznámějších ekonomických dějin až po ostatní vlivy a důležitosti, které danou ekonomiku bezpodmínečně ovlivnily či jinak změnily. Ekonomika dané země je závislá na jejích nástrojích pro hospodářskou politiku, kde je mimo jiné důležité působení fiskální politiky, kterou určuje a spravuje samotný stát a politika monetární, která je definována a řízena centrální bankou, v tomto případě jednou z nejznámějších a nejstarších na světě, Bank of England. Tyto dvě politiky musí být vzájemně kompatibilní a nápomocné pro dané specifické situace a jejich řešení. Velký vliv má i míra zadlužení samotného státu, jelikož výše státního dluhu je pro ekonomiku nezbytná, stejně jako její struktura a hlavní oblasti průmyslu, zemědělství a poskytovaných služeb, které mají vliv na celkový vývoj a stav hospodářství Velké Británie.

Vlastní práce se skládá se dvou důležitých částí, kdy první je zaměřena na konkrétní číselný stav a vývoj jednotlivých makroekonomických ukazatelů od počátku ekonomických dějin Velké Británie zasahující až do konce 17. století. Druhá část analytické části je zaměřená na globální srovnání ekonomiky a hospodářských indikátorů Velké Británie s ostatními světovými ekonomickými velmocemi, konkrétně Spojenými státy americkými, Německem a zástupcem asijského kontinentu Japonskem.

2. Cíl a metodika práce

2.1. Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je souhrnné zhodnocení ekonomiky Velké Británie, což zahrnuje vliv významných makroekonomických ukazatelů na danou problematiku, rozebrání časové řady, důležitých událostí, postupného vývoje dané ekonomiky a zhodnocení jejího dopadu na význam v evropské i světové ekonomice. Dále poskytnout ucelené a utříděné informace o funkci a úkolech centrální banky, samotného státu a jeho vlivu na ekonomiku země a zdůraznění hlavních vlivných oblastí na strukturu ekonomiky. Nezbytnou součástí v praktické části diplomové práce je stručný vývoj a zhodnocení ekonomiky a makroekonomických ukazatelů po současný hospodářský stav panující ve Velké Británii a její srovnání s jednotlivými vybranými zeměmi. Závěrem práce je shrnutí a porovnání vývoje makroekonomických ukazatelů, jak a proč se měnily v průběhu let a jaké dopady na celkovou ekonomiku ve Velké Británii měly různé události včetně významné finanční krize.

2.2. Metodika práce

Pro zpracování literární rešerše je využita metoda přípravy a studia odborné literatury. Informace jsou dostupné z českých a zejména ze zahraničních materiálů a zdrojů. Aktuální informace jsou čerpány z odborných časopisů, knižní literatury nebo zdrojů nalezených pomocí internetu. K vypracování vlastní části práce je použita komparační a popisná metoda, které sledují průběh a vývoj různých makroekonomických ukazatelů a stavu ekonomiky Velké Británie. Vývoj, stav a srovnání je vyobrazeno pomocí vlastních grafů zpracovaných z dostupných zdrojů. Při zpracování diplomové práce je využita metoda deskripce, komparace a analýzy časových řad.

3. Teoretická východiska vývoje a stavu ekonomiky Velké Británie

Velká Británie neboli Spojené království je uskupeno v parlamentní monarchii ze čtyř zemí: Anglie, Skotska, Walesu a Severního Irska. Je jednou z nejmocnějších a nejvyspělejších světových velmocí a jejich ekonomika je sedmá nejsilnější na světě. Je také významným členem Společenství národů (členských států Commonwealthu) a má privilegium označení jaderné velmoci. Spojené království, do kterého patří dalších 15 států (Nový Zéland, Austrálie, Kanada a další) mají jednoho společného jmenovatele a to hlavu státu, kterou je již přes 63 let britská královna Alžběta II., která je nejdéle vládnoucí monarchou v historii Velké Británie. Velká Británie, ať přes nátlak Evropské unie, si drží privilegium své domácí měny – britské libry, na úkor přijetí Eura, které je až na výjimky (např. Česká republika – měna česká koruna) společným platidlem států Evropské unie.

Její hlavní město Londýn se vyznačuje nejen velmi kosmopolitní charakteristikou obyvatelstva, ale také jako město s nejvyšší životní úrovní v EU.

Díky velmi rozmanitým přírodním podmínkám, je tato země velmi bohatá, na veškeré potraviny, naleziště uhlí, ropy a zemního plynu v Severním moři a obrovské rozlohy lesních porostů, což ve výsledku poskytuje Velké Británii ideální podmínky pro stavební a těžký průmysl, který se řadí mezi nejlepší na světě.

3.1 Vybrané důležité makroekonomické ukazatele

Z ekonomického pohledu se vyspělost, stav a situace daného státu nejlépe hodnotí pomocí tzv. makroekonomických ukazatelů, které se odrážejí na konečné ekonomické a sociální situaci a životní úrovni občanů. Těchto ukazatelů je několik desítek, ale mezi hlavní a nejdůležitější lze zařadit jistojistě: hrubý domácí produkt tzv. HDP, obecnou míru nezaměstnanosti, úrokovou míru, vývoz a dovoz zboží a služeb (neboli import a export) a pro hodnocení a srovnání s jinými zeměmi také ukazatel devizové rezervy nebo paritu kupní síly měny, která porovnává sílu měny Velké Británie s ostatními měnami států pomocí devizového kurzu.

V posledních několika letech se po celém světě pokládají otázky a řeší problémy na téma skleníkových plynů a produkcí CO₂ (oxid uhličitý). Proto můžeme mezi hlavní

ukazatele zařadit i ukazatel emisí CO₂, který je značně ovlivňován průmyslovou a zemědělskou produkcí a tudíž je spojen i s ekonomickou situací státu.

3.1.1 Obecná míra nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je velmi důležitým makroekonomickým pojmem. **Patří mezi nejzákladnější makroekonomické ukazatele státu.**

Pro výpočet a stanovení míry nezaměstnanosti je třeba znát několik proměnných, kterými jsou: u = počet nezaměstnaných, L = počet zaměstnaných, E = ekonomicky aktivní obyvatelstvo ($E = U + L$), pomocí kterých lze dle následujícího vzorce vypočítat její reálnou hodnotu, kolik má stát lidí bez zaměstnání.

Míra nezaměstnanosti v rozmezí 3 až 7 % se považuje relativně za zdravou nezaměstnanost, což je důležité pro zdravou ekonomiku státu, kdy zaměstnavatelé mají dostatečnou možnost výběru při obsazování volných pracovních míst.

Rozdělení obyvatelstva z hlediska nezaměstnanosti

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo

Do ekonomicky neaktivních spadají děti do 15-ti let, ženy v domácnosti, lidé v důchodovém věku, tedy osoby starší 64 let. Dále lidé dobrovolně nezaměstnaní, tudíž lidé v produktivním věku, kteří práci nehledají a ani o ni nestojí. Lidé těžce zdravotně postižení a dlouhodobě nemocní nejsou zahrnuti mezi pracovní sílu.

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

„V demografické teorii se bere jako ekonomicky aktivní obyvatel osoba ve věku 20 – 64 let. Osoby pod 20 let jsou brány jako osoby v před-produktivním věku a osoby starší 64 let jako osoby ve věku post-produktivním. Osoby ve věkové skupině 20 – 64 jsou bez rozdílu brány jako ekonomicky aktivní a mimo tuto hranici za neaktivní, přestože by pracovali.“¹

---

¹ SAMUELSON, P. A.; NORDHAUS, W. D, *Ekonomie*, s. 432

Zaměstnaní obyvatelé

Zaměstnaní jsou obyvatelé státu (pracovní síla) starší 15ti let, kteří vykonávají určitou práci za konkrétní mzdovou odměnu, tedy práci mají (i tehdy, když z důvodu nemoci, stávky nebo dovolené právě nepracují). Dále jsou to příslušníci armády nebo osoby pracující ve vlastním podniku. V reálu je ve věkové skupině 15 – 19 let je jen velmi málo ekonomicky aktivních osob.

Nezaměstnaní obyvatelé

V ekonomické teorii je za nezaměstnaného považována osoba, která je schopná a ochotná pracovat, avšak nemůže přes svoji snahu získat placené zaměstnání. Nezaměstnaný musí splňovat určité podmínky. Musí být starší 15ti let. Ve sledovaném období neměl placené zaměstnání. Aktivně se v posledních čtyřech týdnech snaží nalézt placené zaměstnání (návštěvy konkurzů a pohovorů, odpovědi na inzeráty, návštěvy firem) a je schopný nastoupit na pozici nejpozději do 14ti dní.

Dále sem patří osoby, které se spokojí s podporou v nezaměstnanosti a nechtějí pracovat za minimální mzdu, „(ve Velké Británii je od 1.3.2015 minimální mzda pro osoby starší 21 let stanovena na 6,70 liber za každou odpracovanou hodinu)² nebo si finance obstarají jiným, často nezákonným způsobem.

Tabulka 1: Minimální mzdy ve Velké Británii pro ekonomicky aktivní osoby pro roky 2010 - 2016

ROK	Osoby ve věku 21 a více	Osoby ve věku 18-20	Osoby mladší 18 let	Student nebo učeň
2016	£ 6.70	£ 5,30	£ 3.87	£ 3.30
2015	£ 6.70	£ 5,30	£ 3.87	£ 3.30
2014	£ 6.50	£ 5,13	£ 3,79	£ 2,73
2013	£ 6,31	£ 5.03	£ 3,72	£ 2,68
2012	£ 6,19	£ 4,98	£ 3,68	£ 2,65
2011	£ 6,08	£ 4,98	£ 3,68	£ 2,60
2010	£ 5,93	£ 4,92	£ 3,64	£ 2,50

* další aktualizace minimální mzdy proběhne ve Spojeném království v říjnu 2016

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

² Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016

Typy nezaměstnanosti

Frikční

„Nezaměstnanost frikční nepředstavuje pro státní ekonomiku problém. Obvykle jsou to lidé, kteří jsou nezaměstnaní „dobrovolně“. I kdyby ve státu byla plná zaměstnanost, stále by zde bylo určité procento osob, které hledají zaměstnání z důvodu přestěhování do jiného města, hledání první práce po absolvování školy, ženy po mateřské dovolené nebo ti, kteří shánějí lépe placené zaměstnání. Frikční nezaměstnanost vzniká při neustálém pohybu lidí ve státě za pracovními místy nebo v jednotlivých životních stádiích.“³ Obvykle se pohybuje okolo 1-2% míry nezaměstnanosti.

Strukturální

„Nezaměstnanost strukturální je důsledkem nesouladu mezi nabídkou a poptávkou po zaměstnancích. Může se stát, že počet volných míst je vyšší než počet nezaměstnaných proto, že podniky nemají zájem o nekvalifikované lidi či nemají dostatek praxe a dovedností pro danou profesi, nebo naopak žijí na území, kde volná pracovní místa nejsou k dispozici. Strukturální nezaměstnanost obvykle nastává jen v určitých odvětvích ekonomiky.“⁴

Poptávka po určitém druhu práce se zvyšuje, zatímco poptávka po jiném se zase snižuje, ale nabídka se ani v jednom případě nedokáže dostatečně rychle přizpůsobit. U jednotlivých oblastí se proto vyskytuje nerovnováha, protože určité sektory se rozvíjejí, zatímco jiné upadají.

„Za zakladatelku strukturální nezaměstnanosti ve Velké Británii je považována Margaret Thatcherová. Tento jev se v zemi objevil v 70. a 80. letech 20. století, kdy tehdejší premiérka vlády snížila moc odborů či některé úplně zrušila a následně rozhodla o uzavření 20 velkých uhelných dolů a s tím přišlo o práci téměř 20 tisíc horníků.“⁵

---

^{3,4} *Tejvan Pettinger: Příčiny nezaměstnanosti, 2014*

⁵ *Česká televize: Ve Velké Británii začala mohutná stávka horníků, která skončila v následujícím roce porážkou stávkujících, 2014*

Sezónní

Nezaměstnanost sezónní je důsledkem sezónních výkyvů poptávky po práci. „Vyskytuje se především v zemědělství a stavebním průmyslu, dále je zastoupena v cestovním ruchu – rekreační střediska, pohostinství.“⁶ Sezónní nezaměstnanost se řadí do složky frikční nezaměstnanosti, tedy do přirozené míry nezaměstnanosti.

Cyklická

Tento typ nezaměstnanosti je velice závažným ekonomickým problémem, nastává zejména v období recese, kdy jsou pracovníci propouštěni bez nároku na návrat. Cyklická nezaměstnanost je vyjádřena pomocí Okunovova zákona. Ten zachycuje negativní vztah mezi poměrem skutečného a potenciálního produktu a mírou nezaměstnanosti.

„Cyklická nezaměstnanost souvisí s hospodářským cyklem. V období hospodářské stagnace či poklesu roste, naopak pokud ekonomika roste, dochází k jejímu potlačování.“⁷

Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Dobrovolná nezaměstnanost

„Často také označována jako frikční nezaměstnanost. Jde o situaci, kdy na trhu práce jsou volná pracovní místa, ale lidé o ně nemají zájem, Dobrovolně nezaměstnaní dávají přednost volnému času, studiu, péči o rodinu nebo jiným činnostem. Nejsou ochotni pracovat za daných mezd a hledají lukrativnější pracovní pozici (např. absolvent vysoké školy hledá co nejlépe placenou pozici). Takovýto uchazeč o práci v zásadě může najít práci během relativně krátké doby.“⁸

Nedobrovolná nezaměstnanost

„Nedobrovolná nezaměstnanost nastává tehdy, když nabídka práce převyšuje poptávku po práci. Nedobrovolně nezaměstnaní jsou tedy lidé, kteří chtějí za daného platu pracovat, ale není pro ně dostatek pracovních míst. Při přebytku kvalifikovaných

---

^{6,7} MAREŠ, P., Nezaměstnanost jako sociální problém, 2002, s. 68

⁸ FUCHS, K. Nezaměstnanost v ekonomické teorii, 2002, s. 57

pracovníků stanovují firmy přísnější výběrová kritéria a vybírají nejzkušenější a nejkvalifikovanější pracovníky. Mzdy jsou tedy nepružné a reagují opožděně.“⁹

Počet nezaměstnaných se v každé zemi zjišťuje různými způsoby dle jejich individuálního přístupu, ale dva způsoby jsou běžné a velice užívané, včetně Velké Británie, pro mnoho států. „Jedná se o metody zjišťování:

Claimant Count (metoda zahrnující nezaměstnané osoby pobírající peněžní podporu)

- „získání podpory je omezeno mnoha splněnými podmínkami (věk, platné sociální pojištění a další)
- tato metoda existuje ve dvou verzích → osoby pobírající podporu v nezaměstnanosti, které si minimálně dva roky platili sociální pojištění a druhá, která zjišťuje úroveň osob, kteří získávají finanční podporu z důvodu svých nízkých příjmů

Labour Force Surveys (výběrové šetření pracovních sil)

- průzkum zahrnuje nezaměstnané osoby, které jsou aktivní v hledání zaměstnání a jsou způsobilé ihned nastoupit zpět do pracovního procesu
- průzkum probíhá u počtu alespoň 60 tisíc dotazovaných, což je možné použít pro mezinárodní srovnání
- šetření není dokonalé, z důvodu možnosti výběrové chyby a neobjektivního rozhodnutí, zda je dotazovaný zdravotně indisponovaný či aktivní při hledání zaměstnání“¹⁰

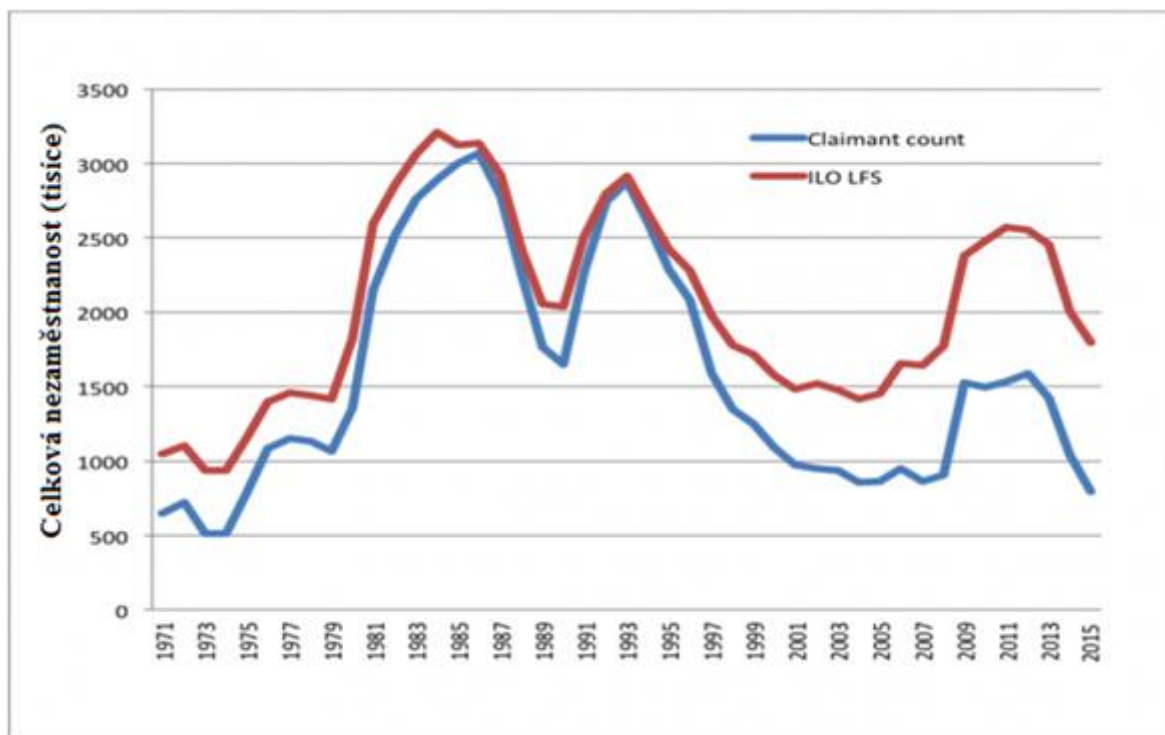
---

⁹ FUCHS, K., *Nezaměstnanost v ekonomické teorii*, 2002, s. 59

¹⁰ *Tejvan Pettinger: Příčiny nezaměstnanosti*, 2014

Graf 1: Počet nezaměstnaných osob ve Velké Británii v porovnání dvou metod zjišťování (tisíce obyvatel)

Zdroj: Tejvan Pettinger: Příčiny nezaměstnanosti, 2014, vlastní zpracování

Obecné příčiny způsobují nezaměstnanost ve Spojeném království

„**Ekonomická recese** – způsobuje cyklickou zvyšující se nezaměstnanost, kterou způsobuje pokles reálného HDP → snižování produkce firem → nedostatečná poptávka po pracovní síle

Zeměpisná nezaměstnanost – je způsobena nedostatečnou poptávkou po pracovní síle v určitých regionech (zejména na severu země)

Frikční nezaměstnanost – je způsobena časem trvajícím při hledání nového zaměstnání viz výše (frikční nezaměstnanost)

Nezaměstnanost mládeže (16-24) – z důvodu nedostatečné kvalifikace či praxe¹¹

¹¹ Tejvan Pettinger: Příčiny nezaměstnanosti, 2014

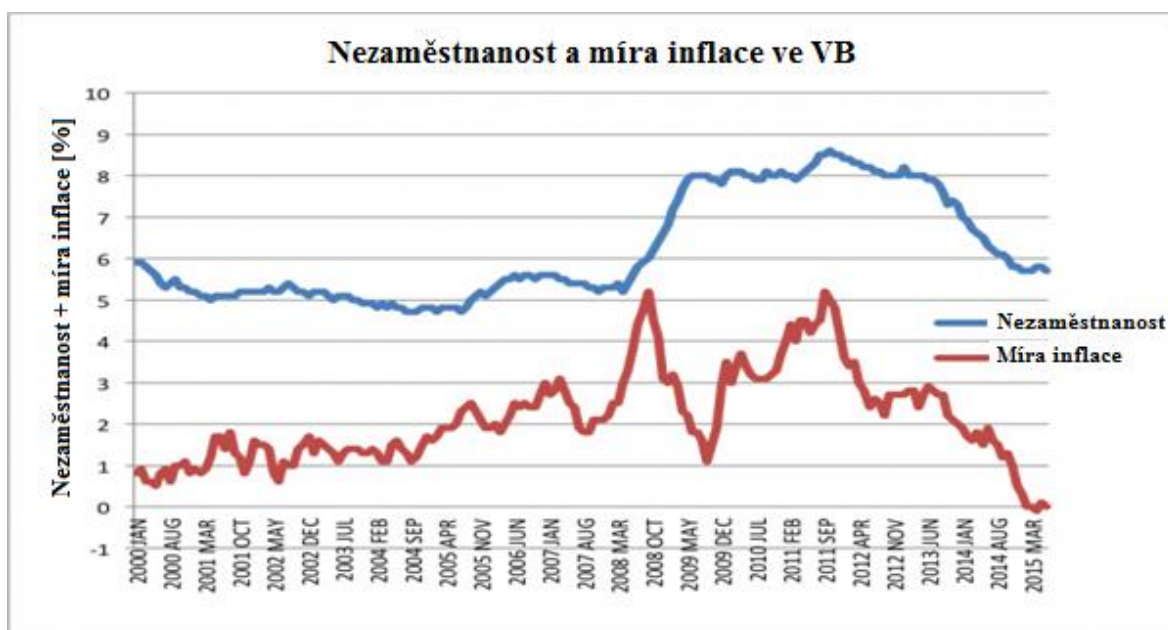
Graf 2: Nezaměstnanost mládeže (věk 16-24 let) ve Velké Británii (%)

Zdroj: Tejvan Pettinger: Příčiny nezaměstnanosti, 2014, vlastní zpracování

Nezaměstnanost má velice úzký vztah s dalším makroekonomickým parametrem a to mírou inflace. Základ pro vznik popisu vzájemné závislosti nezaměstnanosti a míry inflace vznikl ve Velké Británii během studie ekonoma W. Phillipse, která probíhala v letech 1861 až 1957. Jeho studie zahrnuje nepřímou závislost těchto ukazatelů. Tedy pokud se zvyšuje jeden ukazatel, pak se snižuje ten druhý a opačně. Ideální případ ukázky je při porovnání v následujícím grafu.

Graf 3: Porovnání inflace a nezaměstnanosti ve Spojeném království v letech 2000-2015

Zdroj: Tejvan Pettinger: Příčiny nezaměstnanosti, 2014, vlastní zpracování

3.1.2 Míra inflace

Jedná se o míru růstu všeobecné cenové hladiny za určité zkoumané období, kterou je možné vyjádřit pomocí přírůstku průměrného ročního indexu spotřebitelských cen. Tento makroekonomický ukazatel je velmi užitečný a vhodný pro vyjádření propočtů důchodů a reálných mezd. Je možné ji vyjádřit pomocí následujícího vzorce:

Formy inflace a její závažnost

- 1) mírná – do 10%
  - tzv. zdravá inflace, což je 2 až 3 % a hodnotu míry inflace v tomto rozsahu se snaží každý ekonomicky zdravý stát udržet
- 2) prudká – 10 až 100 % (neboli také cválající inflace)
  - opatření, které by předešlo těmto hodnotám je pod hlavičkou státu respektive centrální banky pomocí diskontní sazby apod..
- 3) hyperinflace – od 100 % a vyšší
  - vyznačuje se výraznou devalvací měnové jednotky
  - v zemi s hyperinflací jsou v oběhu bankovky o nesmírně vysokých hodnotách, avšak jsou téměř bezcenné a znehodnocené¹²

Příčiny a dopady inflace

Inflace může mít mnoho podob a ať je její příčina jakákoliv, tak následují vždy i výsledky, které vyvolaná (záměrně či bez úmyslu) inflace přinese.

Vyvolaná může být jak nabídkou či poptávkou nebo centrální národní bankou, která má funkci emisní (vydávání) či stahování peněz do/z oběhu. Za toto odpovídá ve Velké Británii a celém Spojeném království centrální banka Bank of England, která patří mezi nejstarší banky na světě. Díky tomuto privilegii mají centrální banky všech zemí obrovskou moc regulovat a jinak ovlivňovat ekonomiku státu.

„Inflace vyvolaná poptávkou je zapříčiněna tzv. poptávkovým šokem a převážně obyvateli samotnými, kteří mají k dispozici více peněz nebo z důvodu očekávání, tak budou lidé více utrácet a tím zvyšovat poptávku po zboží, které bude naopak ubývat.“¹³

---

¹² HANDA, J., *Monetary Economics*, 2002, s. 25

¹³ Roman Pilíšek: *Příčiny inflace*, 2013

Inflace tažená nabídkou je způsobena tzv. nabídkovým šokem, který zapříčiní růst nákladů obyvatelstva (zdražení nabídkového zboží při stejném množství) a to z důvodu růstu cen materiálních zdrojů a surovin (např. jejich postupné vyčerpávání či ztížení podmínek jejich získávání).

Inflace jako makroekonomický agregát a stejně jako dnes, tak i dříve, se objevovaly polemizující rozdílné názory na ni, zejména mezi školami, které se ekonomikou a ekonomickou situací zabývaly. „Mezi nejznámější polemiky patří názory ekonomické školy Keynesiánské (kterou založil britský ekonom J. M. Keynes), kteří zastávají názor plné zaměstnanosti (zejména jako reakce v době Velké hospodářské krize) a s tím spojená záměrná manipulace s cenovou hladinou v reakci na výkon hospodářství. Proti tomu se ohrazuje škola „monetaristů“, založena americkým ekonomem M. Friedmanem, jejichž filozofie preferovala pozvolné vyrovnávání množství peněz a zboží v oběhu, což vedlo k nepatrné mírné inflaci. V tomto sporu byla ještě třetí strana ekonomů ze školy rakouské, kteří podporovali nezasahování státu a vlády do jakýchkoliv manipulací s úroky a objemem peněz na trhu.“¹⁴

Jako je inflace poptávková a nabídková tak i její dopady jsou negativní či pozitivní. „Dle mnohých názorů a hlavně zastánců Keynesiánství existuje varianta, která má blahodárný a pozitivní vliv na ekonomiku státu, jelikož vyrovnává její tržní rovnováhu, která vzniká snižováním nominálních mezd a tím trvajícím a zvyšujícím se nezaměstnanost.“¹⁵ Možnost ovlivnění inflace a povzbuzení ekonomiky má centrální banka státu, která určuje diskontní úrokovou sazbu a také ovlivňuje množství peněz v oběhu. „Při ekonomické recesní situaci (kdy reálný hrubý domácí produkt má klesající tendenci minimálně dvou čtvrtletních období), banka nemůže dále snižovat úrokové sazby a tím ovlivnit množství oběživa a vzniká tzv. past na likviditu.“¹⁶ Proto existuje názor, že mírná inflace má pozitivní vliv na ekonomiku a umožňuje centrální bance stálou možnost manipulace.

Velmi rychle rostoucí a nestabilní inflace má velice negativní dopady na vývoj ekonomiky státu. Její výše spouští několik reakcí napříč celým hospodářstvím, od znehodnocování peněžních měnové jednotky, zdražování zboží a služeb, snižování exportu a zahraničního obchodu nebo nutnost úpravy úrokové sazby. Tento efekt také podporuje

---

¹⁴ ROTHBARD, M., *Peníze v rukou státu*, 2001, s. 144

^{15,16} FINMAG: *Pozitivní vliv inflace*, 2008

nároky občanů na rychlé zvyšování mezd. Dalším stupněm je, v případě nedostačujícího zásahu ze strany státu či centrální banky, v některých extrémních případech i propuknutí hyperinflace a sociální masové nepokoje a demonstrace.

3.1.3 Britská libra a její měnový kurz

„Ve Velké Británii je jako zákonné oficiální platidlo a měna vedena britská libra šterlinků, tak zní i její oficiální název. Podle mezinárodního kódu ISO se značí zkratkou GBP, která bývá uváděna zejména u měnových kurzů. Její oficiální značka je £. Od roku 1971 je libra šterlinků dělena na 100 pencí, což se začalo používat s počátkem užívání desítkové měnové soustavy ve Velké Británii tzv. decimalizaci.“¹⁷

„Britská libra je čtvrtá nejvíce obchodovatelná měna v rámci užívání zahraničního devizového trhu na světě. Pro obchod se zahraničními státy země užívají více jen jedničku na devizovém trhu americký dolar, platidlo v rámci Evropské unie – euro a japonský jen.“¹⁸ Toto pořadí je platné téměř od zavedení evropské měny eura, kdy ihned její význam začal výrazně růst. „Jediná asijská měna v zastoupení japonského jenu si své umístění a oblibu v obchodování zajišťuje zejména díky její nízké hodnotě a silnou orientací na vývoz zboží a služeb, jelikož je Japonsko čtvrtým největším exportérem na světě. Za britskou libru následuje na pátém místě švýcarský frank, který se o svou pozici pře s kanadským a australským dolarem a svou výhodu má hlavně ve své vysoké pozitivní korelaci s cenou zlata.“¹⁹

Je třetí nejpoužívanější měnou na světě pro zahraniční obchod a velice oblíbenou v uchovávání devizových rezerv států. V tomto ohledu se britská libra řadí jako třetí největší měnová rezerva zemí z celého světa. Emisi (vydávání peněz do oběhu) bankovek a mincí ve Velké Británii zajišťuje centrální národní banka Bank of England.

---

¹⁷ *Kurzy měnových jednotek: Kurz britské libry, 2016*

^{18,19} *FX Street: Obchodující měnové páry, 2014*

Graf 4: Měny nejvíce obchodované v rámci devizového trhu v roce 2014 uvedené v %

Zdroj: FX Street: Obchodující měnové páry, 2014

Měnový kurz je poměr dvou různých měn tzv. měnového páru, který je vyjádřen domácí a zahraniční měnou, se kterou je tuzemská měna provázána. V případě libry šterlinků bývá zápis například vůči americkému dolaru GBP/USD. Změna a průběh vývoje měnového kurzu je s tržního hlediska nepředpověditelný, jelikož je ovlivněn velmi mnoha vlivy včetně měnící se nabídky a poptávky po určité měně, spekulace a očekávání, nečekané výrazné nákupy a prodeje, vývoj úrokových sazeb či ekonomická a politická situace v návaznosti na nečekané či aktuální události. Některé změny mohou být i řízené z intervence státu respektive centrální banky, která může svými zásahy a mechanismy devalvovat (znehodnocovat) nebo revalvovat (zhodnocovat) svou měnu.

3.1.4 Emise CO₂

„Oxid uhličitý (CO₂) je bezbarvý plyn, který se výrazně podílí na znečišťování našeho ovzduší a tvorbě skleníkového efektu. Jeho tvorba a značný nárůst by mohl mít katastrofální dopady na naši planetu, jelikož je výrazným činitelem způsobující globální oteplování.“²⁰

Znečištění ovzduší a uvolňování emisí oxidu uhličitého způsobují plyny pocházející z komínů, výfuků dopravních prostředků a dalších neekologických strojů a zařízení.

²⁰ NÁTR, L. *Země jako skleník: proč se bát CO₂?*, 2006, s.72

V posledních letech se vlády států a zemí snaží množství těchto emisí regulovat a zpomalit tak jev skleníkového efektu různými nařízeními a úpravami zákonů. „Mezi nejvýznamnější nařízení patří mezinárodní smlouva, která byla dojednána v roce 1997 v Japonsku tzv. Kjótský protokol, který nařizuje a zavazuje průmyslové státy snížit své emise šesti skleníkových plynů o 5,2 %. Mezi tyto plyny patří nejen oxid uhličitý (CO₂), ale i methan (CH₄), oxid dusný (N₂O), fluoridu sírového (SF₆), polyfluorovodíků (PFC) a hydrofluorovodíků (HFC). Postupem času se ke kjótskému protokolu připojily i další státy včetně zemí Evropské unie, které se zavázaly, že své emise škodlivých plynů sníží do roku 2020 o 20% oproti roku 1990.“²¹

Toto nařízení se netýkalo podle úmluvy rozvojových zemí jakou je například Indie, Brazílie nebo Čína a proto se cíl snížit celosvětové emise plynů do 2020 nepodaří. Země, které nedokážou snížit svůj podíl na emisích, si podle dojednaného protokolu mají právo odkoupit vypouštění skleníkových plynů od jiného státu. „Jedná se o tzv. flexibilní mechanismy, které jsou vyměřeny dle protokolu Obchodování s emisemi (Emission Trading = ET), společně zavedená opatření (Joint Implementation = JI), mechanismus čistého rozvoje (CleanDevelopment Mechanism = CDM).“²²

Velká Británie si stanovila vlastní a ještě přísnější cíle ohledně emisí plynů oproti Evropské unii, ale programu na ochranu zemského ovzduší se aktivně účastní spolu s EU. „Její cíle jsou formulovány v rámci zákona o změně klimatu z roku 2008 (The Climate Change Act 2008), který zemi zavazuje snížit své emise až o 80 % oproti roku 1990. Dále zákon obsahuje dílčí limitované pětileté období.

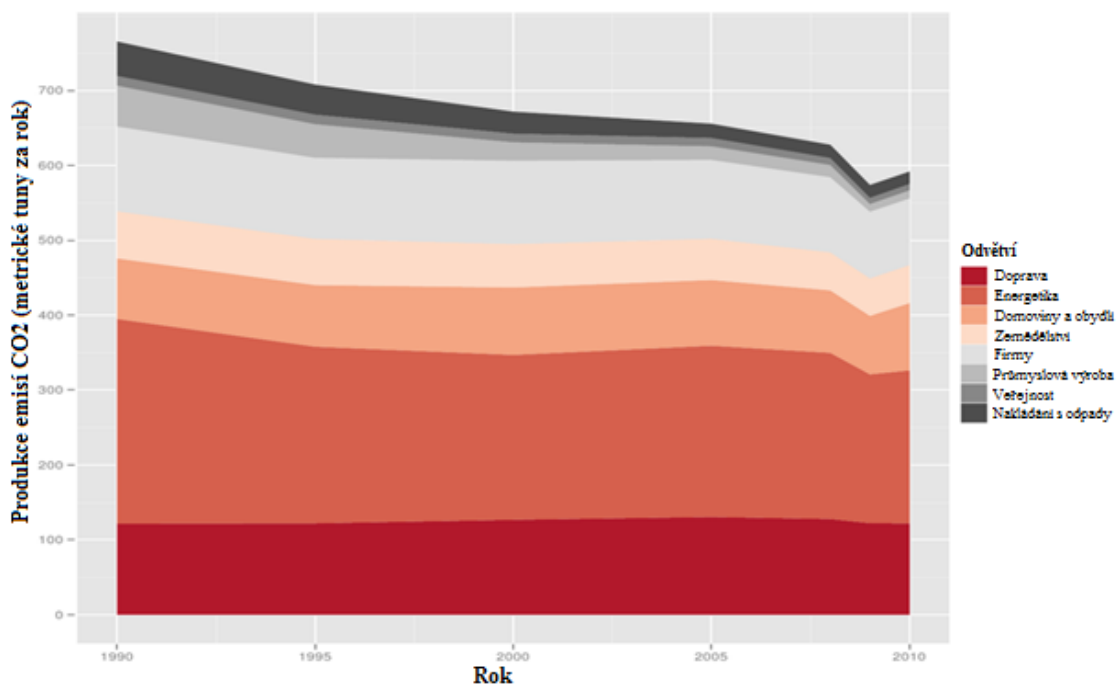
- **období 1 (2008-2012)** – snížení emisních plynů o 22 % oproti roku 1990, což znamená, že celková hodnota vyprodukovaných skleníkových plynů za toto období bude 3018 milionu tun
- **období 2 (2013-2017)** – snížení emisních plynů o 28 % oproti roku 1990, což znamená celkovou hodnotu 2782 milionu tun
- **období 3 (2018-2022)** – snížení emisních plynů o 34 % oproti roku 1990, což znamená už jen 2544 milionu tun vyprodukovaných skleníkových plynů.“²³

---

^{21,22} *Ministerstvo životního prostředí: Mezinárodní smlouvy, 2011*

²³ *Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016*

Graf 5: Emise skleníkových plynů ve Spojeném Království podle odvětví v letech 1990 - 2010

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

„Hlídaní stavu emisí a dodržování předepsaných cílů má za úkol organizace CCC (Committee on Climate Change), která každoročně sleduje Velkou Británii, zda naplňuje své závazky a snaží se zabránit zbytečně velkému úniku škodlivých plynů do atmosféry. Pro sledování naplňování emisních požadavků vyvinula společnost CCC několik ukazatelů, které včas identifikují oblast, kde je ohrožena hranice nedodržení povolených emisních limit.“²⁴

3.1.5 HDP (hrubý domácí produkt)

„HDP vyjadřuje celkový objem finální produkce v peněžních jednotkách, vytvořené v určitém období výrobními faktory působícími na území dané země, bez ohledu na vlastnictví či původ kapitálu (na státní příslušnost jejich majitelů).“²⁵ Tento makroekonomický indikátor je klíčový pro stanovení úrovně a vývoje národního hospodářství země, pomocí které se odhaduje či měří ekonomický vývoj a rozvoj státu a

²⁴ Světová banka: *Emise CO2*, 2016

²⁵ ČSÚ: *Finance*, 2014

jeho ekonomická síla. Lze jej definovat či vypočíst třemi různými metodami, z nichž by výpočet každé měl dodat stejný výsledek.

1) Produkční metodou

Hrubý domácí produkt tvoří úhrn všech finálních výrobků a služeb, které byly za určité období vyrobeny a poskytnuty na území daného státu. Při použití produkční metody se tedy jedná o součet přidaných hodnot každé výrobní etapy ze všech odvětví.

2) Výdajová metoda

$$HDP = C + I + G + NX$$

Což znamená, že HDP vypočtené touto metodou je součtem výdajů domácností na spotřebu (C), soukromých hrubých investic firem (I), výdajů státu na nákup výrobků a služeb (G) a čistého exportu (NX), který se vzejde z rozdílu exportu a importu.

3) Důchodová metoda

$$HDP = w + r + \pi + i + y + a + n$$

„Tato metoda spočívá v součtu odměny za práci před zdaněním - hrubé mzdy (w), renty (r) - důchody vlastníků půdy, nemovitostí, zisků firem (π), čistých úroků (i) – rozdíl mezi inkasovanými a placenými úroky), důchodů ze samo-zaměstnání (y) – příjmy vlastníků firem apod., amortizace (a) - odpisy a nepřímých daní (n)“²⁶

Vypočtené údaje HDP jsou pro každou zemi stále zkreslené, jelikož nelze do nich zahrnout tzv. šedou ekonomiku, která představuje nepřiznané příjmy např. z domácí výroby statků a služeb nebo „černou ekonomiku“, což představuje protizákonnou činnost v rámci ekonomických vztahů nebo její činnosti. Dohromady šedá a černá ekonomika tvoří tzv. „skrytou“ neboli stínovou ekonomiku, která představuje ilegální prodeje zboží a služeb, nepřiznané příjmy, daňové úniky či pracovně-právní a bezpečnostní činnosti, které nejsou v souladu s předepsanými zákony. „Předpokládá se, že stínová ekonomika může dosahovat, u země jakou je Velká Británie, hodnoty přes 15 % jejího ročního HDP.“²⁷

Velká Británie se svou vyšší hrubého domácího produktu figuruje na 7. místě respektive na 6. (pokud nepočítáme Evropskou unii, která je tvořena 27 státy včetně Velké

---

²⁶ ČSÚ: *Finance*, 2014

²⁷ Mezinárodní měnový fond: *Stínová ekonomika*, 2012

Británie) na světě za vedoucími Spojenými státy americkými, Čínou, Japonskem, Indií a Německem.

„Hlavními sektory, které z největší části zajišťují britské HDP je odvětví služeb následované průmyslovou výrobou, naopak zemědělství v zemi upadá.“²⁸

3.1.6 Import a export země

„Jedná se o zahraniční neboli mezinárodní obchod, kdy zboží či poskytnutá služba překročí hranice království a propojuje tak navzájem různé ekonomiky jiných států. Může probíhat na světovém či kontinentálním poli, kdy obchod probíhá pouze se sousedními státy.“²⁹

Tyto ukazatele lze snadno vypočítat i matematicky pomocí následujícího vzorce, ve kterém počítáme rozdíl mezi exportem (X) a importem (M), což nám ve výsledku dá ukazatel nazývaný saldo obchodní bilance (NX) neboli také názvem, hodně používaný hlavně médií, obchodní bilance (čistý export).

Toto saldo může mít buď aktivní (kladnou) bilanci, což znamená, že export je vyšší než import nebo opačnou a tudíž pasivní (zápornou) bilanci.

Každá země se k zahraničnímu obchodu staví jinak a dle toho volí svou zahraniční obchodní politiku na bázi:

- **liberalismu**

„Je vyznačován volným obchodem, který je definován příslušnými stanovenými zákony, za jehož zakladatele je považován ekonom a zakladatel moderní ekonomie Adam Smith.“³⁰

- **protekcionismu**

„Tato politika je praktikována téměř v každém státě, avšak záleží na přísnosti tendence tzv. „ochranářství“. Záměrem je ochrana domácího trhu a jeho výrobců a spotřebitelů pomocí různých zákonných opatření, cel nebo stanovených kvót. Jedná se o velmi rozporuplnou zahraniční politiku, která se vládě nemusí vyplatit z důvodu přemírné ochrany celkové ekonomiky, odvětví či konkrétního produktu.“³¹

---

²⁸ ČSÚ: HDP, 2014

²⁹ Investopedia: Co je mezinárodní obchod?, 2010

³⁰ SOJKA, M., Dějiny ekonomických teorií, 2010, s. 36

³¹ ŠTĚRBOVÁ, L. a kolektiv, Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století, 2013, s. 122

Pro fungování domácího trhu a zahraniční obchodní politiky slouží specifické nástroje, kterými lze regulovat podmínky pro uplatňování mezinárodního obchodu a ochranu domácího trhu. Jsou dělené na autonomní a smluvní, kde smluvní zahrnují různé obchodní smlouvy a dohody, které vyplývají ze závazků spojených s různými členstvími (např. členství v Evropské unii). Autonomní jsou nástroje, které si každý stát stanoví sám jako podmínky pro převoz zboží přes jejich státní hranice a jsou to:

„dovozní cla – jsou to poplatky, které zvyšují cenu dováženého zboží při překročení celní hranice státu, což napomáhá chránit domácí trh od dováženého zboží a zvýhodňovat domácí výrobce a také zvyšuje příjem do státního rozpočtu

povolující kvóty – stanovují počet povoleného importovaného zboží, což zajišťuje stabilitu domácího trhu. Kvóty se mohou vztahovat pouze na určitou komoditu či na celý stát.

různá embarga – používaná jako reakce na nežádoucí chování producenta či státu a má za následek zákaz obchodu s určitou komoditou nebo celým státem.

další neviditelné problematiky dovozu zboží – jedná se o nepřímé znevýhodnění zahraničního producenta či státu pomocí různých nařízení (hygienické či kvalitativní opatření), které jim znemožňují realizovat dovoz svého zboží nebo je dovoz spojený s dalšími dodatečnými náklady, které cenu komodity zvýší a tím neohrožuje domácí výrobce.³²

Zahraněční obchod je podmíněn několika příčinami specifickými pro každou zemi, které jsou dány klimatickými a přírodními podmínkami či spotřebitelskými preferencemi a poptávkou po specifickém zboží.

„Spojené království v tomto ohledu pátým největším světově obchodujícím státem. Pro takovou zahraniční ekonomiku jsou činitelé importu a exportu nesmírně důležité, jelikož v zemi nepanují takové podmínky, aby bylo pro ni dostupné veškeré zboží od potravin po rozsáhlé nerostné bohatství.

Tato země je chudá na nerostné suroviny nebo různé potraviny a proto z hlediska importu je nesmírně důležitý dovoz mědi, barevných kovů, cínu, olova, zinku, přibližně třetiny různých potravin či surové bavlny nebo kůže a kožešin.“³³

---

³² *Studijní svět: Zahraniční obchod*, 2012

³³ *Národní encyklopedie: Velká Británie - zahraniční obchod*, 2014

Export země

Spojené království je velmi ekonomicky a průmyslově vyspělá země a má velmi dobře zavedenou obchodní a dopravní infrastrukturu, což ji předurčuje pro silnou pozici ve světě exportu. „Její exportní ekonomika se řadí na 11. místo ze všech vývozních hospodářství z celého světa.“³⁴

Velká Británie jako průmyslová země, s velmi vyspělým vědeckým vzděláním, svůj vývoz zboží zaměřuje především na následující komodity a oblasti:

Tabulka 2: Významné komodity Velké Británie podílející se na exportu země 2014

Kategorie oblasti komodit	Procentuální podíl z celkového exportu
Telekomunikační zařízení	5,80%
Surová ropa	5,60%
Automobily	5,10%
Automatické zařízení	5,00%
Zdravotnické a farmaceutické výrobky	3,90%
Letadla	3,60%
Motory a jejich pohony	3,50%
Tranzistory a armatury	3,30%
Měřicí a detekční zařízení	3,00%
Příslušenství pro automobily	2,60%

Zdroj: Národní encyklopedie: Velká Británie - zahraniční obchod, 2014, vlastní zpracování

Své pověstné kvalitní zboží vyvážejí Britové do celého světa, kde se nejvíce na exportu země podílí stát Ruska a také stát, který byl ještě donedávna britskou kolonií – Indie. „Indie je dnes považována za průmyslový stát s jednou z nejrychleji rostoucí ekonomikou a sedmou největší ekonomikou podle nominálního HDP na světě.“³⁵

³⁴ OEC: *Velká Británie, 2016*

³⁵ *Mezinárodní měnový fond: export a import, 2012*

Ještě na pokraji nového tisíciletí v roce 2000, země, jakou je Indie, mezi hlavní obchodní partnery Velké Británie nepatřila. To značí, jak se její ekonomika za posledních deset let vyvinula.

Tabulka 3: Hlavní obchodní partnerské státy pro Velkou Británii v roce 2014 (v milionech dolarů)

ZEMĚ	Vývoz zboží	Dovoz zboží	Obchodní bilance
Francie	25 606,0	25 666,0	-60,0
Nizozemí	21 080,0	22 049,0	-969,0
Irsko	18 516,0	13 541,0	4 975,0
Belgie	14 061,0	14 786,0	-725,0
Itálie	11 779,0	14 083,0	-2 304,0
Španělsko	11 760,0	8 913,0	2 847,0
Japonsko	5 386,0	15 755,0	-10 369,0
Čína (vč. Hong Kongu)	3 881,0	16 803,0	-12 922,0

Zdroj: Národní encyklopedie: Velká Británie - zahraniční obchod, 2014, vlastní zpracování

Import země

Import země, tedy zboží dovezené na území Spojeného království, se řadí na 6. místo největších dovozců zboží na světě. „Mimo hranice státu na mezinárodním poli vyhledávají a nakupují zejména stroje a dopravní prostředky, dále minerální paliva a látky, oleje či destilované produkty, které jsou paradoxně ve velkém měřítku i do země dováženy.“³⁶

Tabulka 4: Odvětví dovážených komodit do Velké Británie v roce 2014

Kategorie oblasti komodit	Procen. podíl z celkového importu
Spotřební zboží	18,10%
Potraviny	7,20%
Pohonné hmoty	4,40%
Průmyslová výroba	22,80%
Stroje a zařízení	29,50%
Dopravní prostředky	17,00%
Ostatní	1,00%

Zdroj: Národní encyklopedie: Velká Británie - zahraniční obchod, 2014, vlastní zpracování

³⁶ *The Guardian: Import a export ve Velké Británii, 2012*

Velká Británie svůj nedostatek v surovinách a různém vyvažuje spoluprací s mnoha celosvětové producenty, které své výrobky dodávají po celém světě a patří v tomto ohledu „do žebříčku nejvýznamnějších producentů zboží dle renomovaného časopisu Forbes.“³⁷ „V pomyslném žebříčku se nacházejí společnosti a korporace například: BP (ropa a zemní plyn), Rio Tinto (různorodé kovy a jejich těžba), GlaxoSmithKline (léčiva), British American Tobacco (tabák a tabákové výrobky), AstraZeneca (farmaceutický průmysl - léčiva), BG Group (ropa a zemní plyn), SABMiller (nápoje), (nápoje), Rolls-Royce Holdings (letectví a obrana), Imperial Tobacco Group (tabák a tabákové výrobky), Associated British Food (potravinářský průmysl), Anglo American (různorodé kovy a jejich těžba).“³⁸

„V dnešní době patří mezi největší importéry do Spojeného království společnosti se sídlem v Německu následované Spojenými státy, Čínou, Nizozemskem, Norskem, Francií a dalšími státy.“³⁹

Platební bilance

„Platební bilance je finanční vyjádření všech peněžních mezinárodních obchodních ekonomických transakcí, které probíhají mezi Velkou Británií a jejími zahraničními obchodními partnery během účetního (kalendářního) roku. Tyto transakce zahrnují veškerý export a import statků, finanční toky a investice, dary a jiné peněžní přesuny peněžních prostředků, případně zlata.“⁴⁰ Platební bilance má podobu účtu, na kterém jsou zaznamenávány kreditní a debetní položky. Pokud mezi danými stranami vzniká přebytek platební bilance, pak centrální banka hromadí své devizové rezervy, v opačném případě při vzniku schodku platební obchodní bilance své devizové rezervy naopak snižuje.

Rovnováha této bilance by měla být pro každý stát samozřejmá, jelikož dlouhodobě nakupovat více či méně zboží a služeb než jaké množství poskytne druhá strana nelze. Za běžné je bráno, že export mezi daným státem a zahraničním partnerem je dobrý ukazatel, ale opačně, pokud se více zboží a služeb dováží, tak je nutné zajistit opatřením, které tento schodek vyrovná nebo přelije na opačnou stranu.

---

³⁷ *The Forbes: Největší světové obchodní společnosti, 2015*

³⁸ *Daniel Workman: Zahraniční obchod Velké Británie, 2016*

³⁹ *The Guardian: Import a export ve Velké Británii, 2012*

⁴⁰ SLOMAN, J. *Economics*, 2006, s. 38

Opatření, které rovnováze mohou napomoci, je hned několik a jsou vysvětleny výše. V případě snížení dovozu zboží a služeb může stát využít opatření pomocí kvót a tarifních cel. Tyto kroky však mohou mít i odvetný efekt, jelikož po zavedení opatření proti danému státu se stejnou zbraň může využít i on. Další možností je znehodnocení vlastní tuzemské měny, což však vede k tzv. „importované inflaci“, což vede k vyšším cenám dováženého zboží, a tudíž domácí tuzemské firmy se tím mohou inspirovat a zvýšit ceny zboží také. Nejvíce efektivní řešení je pomocí devizové politiky, kterou nastavuje centrální národní banka, v tomto případě Bank of England, která pomocí svých nástrojů může oslabit kurz své měny vůči měně, která je oficiální v daném státě.

Významná místa pro obchod Velké Británie

Kingston upon Hull

„Toto město z oblasti východního pobřeží Velké Británie a počtem obyvatel téměř čtvrt milionu je pro dovoz a vývoz Velké Británie nesmírně důležité svou polohou, ale hlavně svým přístavem. Za dobu své 700-leté historie se toto město stalo významným místem pro zprostředkování všemožných obchodů tzv. obchodním a průmyslovým centrem, transportním místem nebo také jako výchozí důležitý přístav pro mořský rybolov nebo vojenskou artilerii.“⁴¹

Pro svou výhodnou lokalitu se město stalo domovem pro závody a továrny několika významných a obrovských průmyslových společností. „Do této společnosti lze zařadit proslulé britské společnosti British Petroleum, Smith & Nephew, Seven Seas nebo Reckitt Benckiser, kteří se zasloužili o to, že v roce 2004 se město Hull podílelo z 18,5% na veškerém importu a z 15 % na veškerém exportu Velké Británie. Městský průmysl je zaměřený zejména na chemické a zdravotnické odvětví.“⁴²

---

⁴¹ *Město Hull: Rozvoj ekonomiky, 2007*

⁴² *Národní archiv: Oblastní ekonomika, 2012*

Eurotunel

„Jedná se o podmořský tunel vedený přes Lamanšský průliv spojující Francii a Velkou Británii. Tunel, který je přes 50 km dlouhý (z toho 38 km je vedeno pod mořskou hladinou), spojuje anglické město Folkestone a francouzské Calais. Tato podmořská stavba byla dokončena a otevřena v roce 1994.“⁴³

Na trase slouží vlaková přeprava, která je rozdělena na nákladní a civilní dopravu. To umožňuje rychlý transport osob, ale hlavně veškerého zboží pro import a export na nebo z území Velké Británie.

Tabulka 5: Provoz Eurotunelu od roku 1994 – 2014

Rok	Celkem přepraveno zboží [t]	Celkem přepravených cestujících [miliony]
1994	800 000	0,3
1995	6 400 000	7,3
1996	9 500 000	12,9
1997	6 200 000	14,6
1998	12 300 000	18,4
1999	13 800 000	17,6
2000	17 600 000	17,0
2001	18 000 000	16,3
2002	17 100 000	15,2
2003	18 400 000	14,9
2004	18 500 000	15,1
2005	18 600 000	15,7
2006	18 500 000	15,7
2007	19 600 000	16,2
2008	15 400 000	16,1
2009	11 200 000	16,1
2010	15 300 000	17,0
2011	17 700 000	19,0
2012	20 200 000	19,9
2013	19 100 000	20,4
2014	20 350 000	21,0

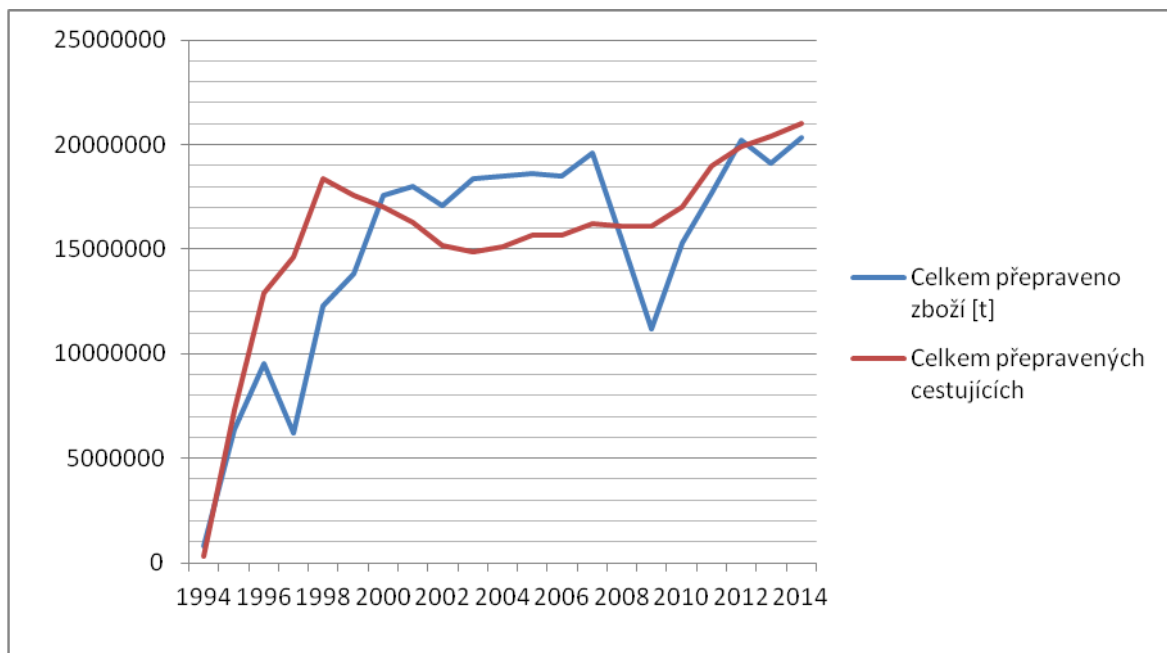
Zdroj: Vláda Spojeného království: Eurotunel - fakta a čísla, 2014, vlastní zpracování

⁴³ Vláda Spojeného království: Eurotunel - fakta a čísla, 2014

„Tuto možnost dopravy využívá pro je přepravu téměř 2,5 milionů osobních automobilů a 1,5 milionů nákladních vozů, což představuje světový unikát v oblasti kombinované dopravy.“⁴⁴

Graf 6: Provoz cestujících (miliony) a přepraveného zboží (tuny) v Eurotunelu od roku 1994 – 2014

Zdroj: Vláda Spojeného království: Eurotunnel - fakta a čísla, 2014, vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky a grafu je zřetelně vidět, že od počátku otevření tunelu má přeprava zboží i osob vzestupnou tendenci a tudíž je to čím dál tím více využívaná možnost pro přepravu nákladu či jako možnost cestování. Tato stavba a místo lze označit za stěžejní místo pro ovlivnění ekonomiky Velké Británie.

3.1.7 Devizové rezervy centrální národní banky

„Devizové rezervy jsou rezervy, které centrální národní banka drží ve zlatě nebo v zahraničních měnách, zejména amerických dolarem, eurech, britských librách či výjimečně japonských jenech. Tyto rezervy jsou využívány jako finance pro případ nouze či jako pojistka pro pokrytí vládních výdajů v nepříznivých situacích. Centrální banka je využívá také jako investice, kdy je vkládá do důvěryhodných aktiv. Rezervy nemají jen

⁴⁴ Vláda Spojeného království: Eurotunnel - fakta a čísla, 2014

„záložní“ finanční úlohu, ale umožňují centrální bance ovlivňovat měnovou politiku pomocí regulace měnového kurzu či vyrovnávat nesoulad mezi tuzemskou nabídkou a poptávkou.⁴⁵

Velká Británie, jelikož má nejsilnější měnu na světě, tak nepatří mezi státy s největšími devizovými rezervami na světě, jelikož nemá potřebu mít v držení zahraniční měny ve velkém množství a „jejich celková rezerva v roce 2008 činila přibližně 57 300 milionu dolarů, což Británii řadilo až na 25. místo ze všech států na světě.“

V dnešní době finanční rezervy držení Velké Británie jsou přibližně 40% amerického dolaru, 40% eura a 20% japonského jenu a „jejich celková hodnota dosahuje přes 310 000 milionů dolarů, kdy hlavně v posledních pěti letech jejich finanční zásoby výrazně stouply.“⁴⁶

Zlaté rezervy

Zlaté rezervy mají počátky již v 19. století, kdy vznikl tzv. „zlatý standard“, kde hlavní myšlenkou bylo vázání každé jednotlivé měny na zlato a stanovení její hodnoty ve zlatě, což znemožňovalo vydávat nové peníze, které nebylo možné pokrýt z důvodu nedostatku zlata.

Dnes slouží po pokrytí nečekaných výdajů státu v podobě rezervy a dle zastánců ekonomické rakouské školy by se svět ke zlatému standardu měl vrátit, jelikož zlato pokrývající vydané množství peněz zabraňuje vzniku inflace a tím tvoří ideální měnový systém.

V dnešní době Velká Británie není státem, který by patřil mezi země s největším držením zlata. Její umístění na pomyslném žebříčku spadá až do třetí desítky států, kdy britská národní banka uchovává přibližně 310 tun zlata. Tento trend je, až na malé změny, od roku 2002 neměnný. Největším držitelem zlatých zásob na světě jsou Spojené státy americké.

---

⁴⁵ *Bank of England: Devizové rezervy, 2016*

⁴⁶ *Gold Council: Devizové rezervy, 2014*

Tabulka 6: Státy s největším množstvím zlatých rezerv na světě (t) a jejich podíl z celkových rezerv 2014

Země	Držené zlaté rezervy (t)	Procento devizových rezerv ve zlatě
USA	8133,5	74,50%
Německo	3396,3	71,40%
Itálie	2451,8	71%
Francie	2435,4	71,10%
Čína	1054,1	1,60%
Švýcarsko	1040,1	16,30%
Rusko	883,3	9,10%
Japonsko	765,2	2,90%
Nizozemí	612,5	59,80%
Indie	557,7	9,20%

Zdroj: Gold Council: Devizové rezervy, 2014, vlastní zpracování

3.1.8 Státní dluh

Státní neboli vládní dluh Spojeného království se dá jednoduše definovat jako celkové množství peněz vypůjčených od jiných států, institucí nebo jiných organizací. „Společně s vládními závazky státní dluh zahrnuje dluhy mimorozpočtových fondů, nižších správních celků a dluhy zdravotních pojišťoven, což dohromady tvoří dluh veřejný“⁴⁷

Veřejný dluh vzniká deficitní kumulací neboli schodků veřejných rozpočtů během jednotlivých let, které zahrnují především ten státní rozpočet. Státní dluh se obvykle zobrazuje v procentech ročního hrubého domácího produktu. V dnešní době je jen málo zemí, které patří do nezadlužené skupiny států.

Na výše uvedeném grafu lze názorně vidět, do jaké nepředstavitelné míry jsou země po celém světě zadluženy, zejména ty, které na mapě mají nejtmavější barvy.

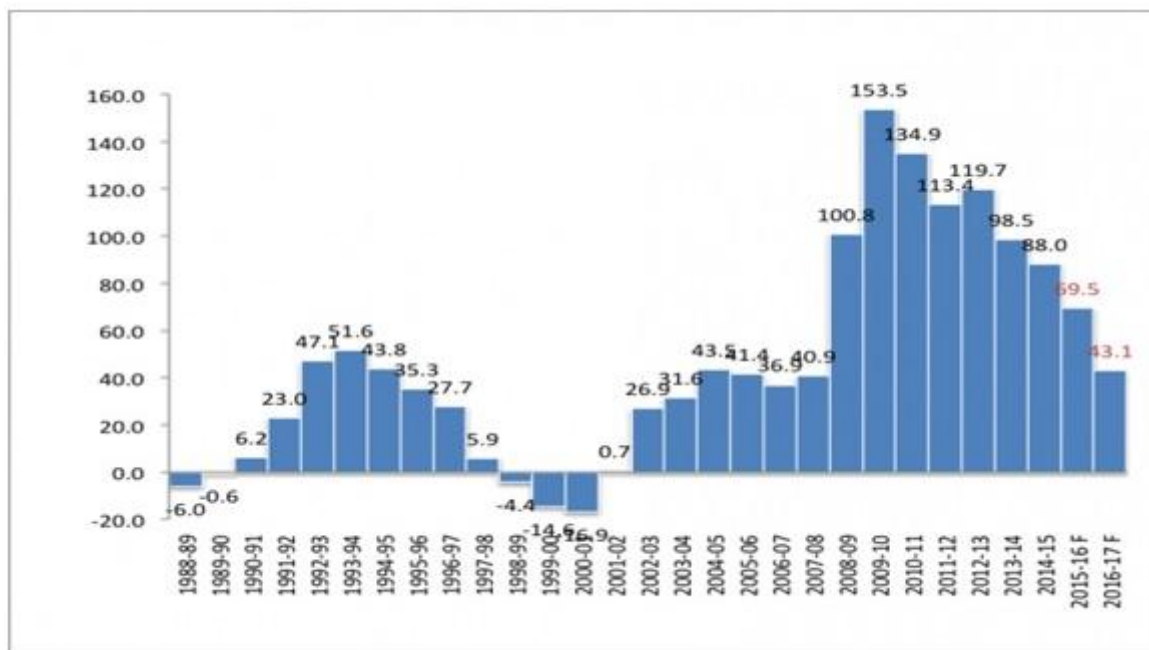
„Velká Británie patří také do té nejzadluženější skupiny a to s dluhem v hodnotě 80% svého ročního HDP, přesněji 80,5%, což odpovídá peněžní částce 1 526,8 miliard liber.“⁴⁸

⁴⁷ *Magazín Peníze: Státní dluh, 2016*

⁴⁸ *Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky, 2016*

Se zvyšujícím se státním dluhem narůstá i deficit vládního rozpočtu. Zjednodušené když vládě chybí peníze, aby naplnila roční rozpočet, tak si potřebnou částku peněz musí někde půjčit a tím roste dluh (závazek) vůči jejím věřitelům.

Graf 7: Výpůjčky Spojeného království 1988 – 2015, včetně odhadů na další roky (miliardy liber)

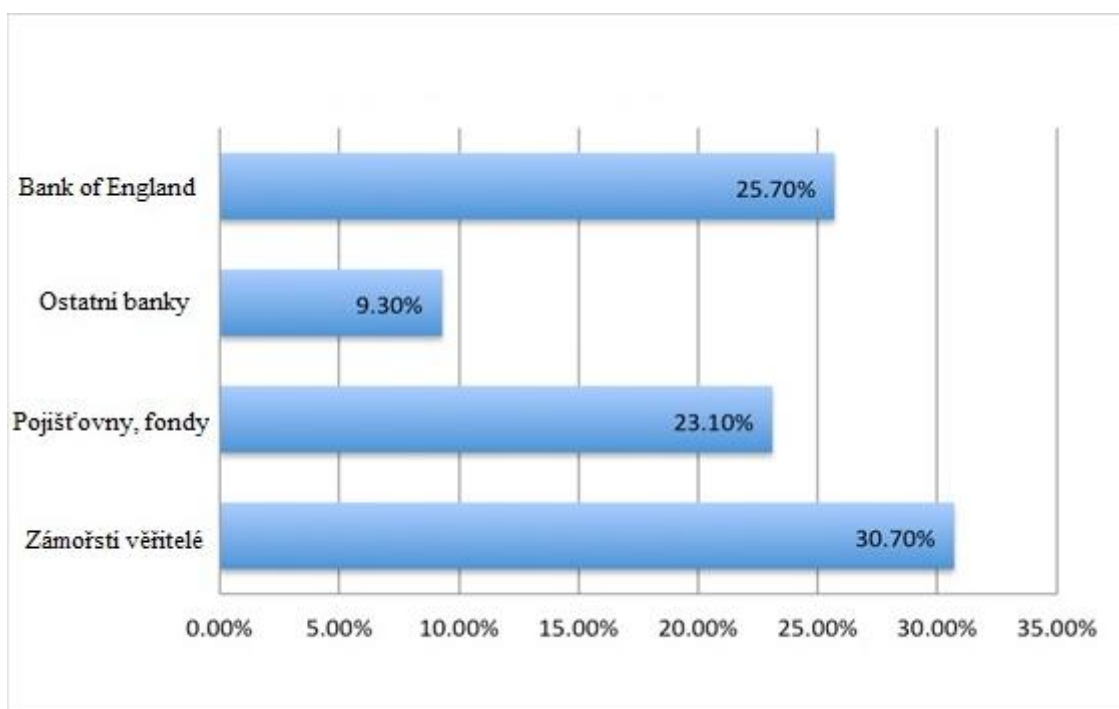
Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016

Graf zahrnuje čisté výpůjčky Velké Británie od období 1988-1989 až po období 2014-2015 s předpovědí pro následující dvě období.

Vláda Spojeného království má mnoho věřitelů. „Mezi jejich hlavní věřitele patří zejména organizace a instituce ze soukromého sektoru a to v oblasti pojišťovnictví a penzijních fondů ve Velké Británii. S poskytnutými půjčkami za poslední roky se na pozici druhého největšího věřitele Velké Británie se stala s téměř čtvrtinovými půjčkami z celkového dluhu britská národní banka Bank of England. Záměstí věřitelé, tudíž subjekty pocházející ze Spojených států amerických (USA), mají na britském státním dluhu podíl téměř třetinový a to 30,7% .“⁴⁹

⁴⁹ Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016

Graf 8: Věřitelé poskytující peněžní půjčky Velké Británii (tzv. vlastníci dluhu)

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016

„Stát svůj dluh umožňuje tzv. emisním financováním, kdy vydává dluhopisy nebo jiné cenné papíry s velice příznivou úrokovou sazbou, aby byl nákup pro kupujícího zajímavý a výnosný nebo také přímými půjčkami od jiných států, organizací či mezinárodních institucí (banky).“⁵⁰

Ve skutečnosti je to ovšem tak, že stát nesplácí své závazky (dluh), jako se snaží snížit vládní rozpočtový schodek (deficit), který je oficiálně ve Spojeném království známý jako PSNCR (= Public Sector Net Cash Requirement), což je sazba, za kterou vláda Spojeného království půjčuje peníze.

Většina států své dluhy nikterak neřeší a vůbec je nesplácí. Pokud dojde na termín splatnosti dluhopisů, tak stát, aby nemusel platit, tak jednoduše vydá nové dluhopisy, které zajistí státu nový příjem finančních prostředků. Tento model lze praktikovat pouze u hospodářsky silných zemí, kde je prostor a zájem vydávané obligace odkupovat.

Vládní dluh se rozděluje na vnitřní, který zobrazuje jako věřitele samotné občany státu nebo organizace v něm zaregistrované, což je pro vládu samozřejmě o dost

⁵⁰ *Magazín Peníze: Státní dluh*, 2016

výhodnější, jelikož stát dluží víceméně sám sobě. Nebo dluh zahraniční, který představuje jako věřitele různé instituce a organizace (banky a korporace) nebo jiné státy.

3.2 Historický vývoj ekonomiky Velké Británie

3.2.1 Významné události ovlivňující ekonomiku Velké Británie

Rané počátky ekonomiky

„Počátky britského státní ekonomiky sahají až do doby vlády Williama III., tedy do věků konce 17. století, přesněji do roku 1692. Tento vladař založil a utvořil tzv. syndikát pro obchodování. Tato forma podniku měla na starost poskytování půjček, které byly vydávány v podobě cenných papírů. Postupem dvou let se tento syndikát přeměnil v roce 1694 na centrální banku Velké Británie a tím dal možnost ke vzniku dnes proslulé Bank of England. Se zvyšujícím počtem vypůjčených peněz výrazně rostl i vládní dluh. Peníze pomáhaly financovat zejména boje a válečná tažení proti Francii nebo boje o severoamerické kolonie. Na konci napoleonských válek v roce 1815 dosahoval dluh téměř 200% britského tehdejšího ročního HDP.“⁵¹

Do toho období je třeba zmínit i jisté události, které byly spojeny s nárůstem státního dluhu. „Hlavní událost se odehrála v období 1770 – 1830, kdy ve Velké Británii proběhla první průmyslová revoluce, konkrétně v Anglii, kde jako v první zemi na světě se konal obrovský hospodářský rozmach, který zapříčinil změny jak v obydlených oblastech, tak i v ostatních krajinách země.“⁵²

„Průmyslová revoluce byla značena výstavbami továren, nových dopravních tratí (železnice, silnice, vodní kanály a průplavy), díky nimž se do průmyslových oblastí stěhovalo za prací obyvatelstvo ve velice hojném počtu.“⁵³

Důsledky tohoto všeho přinesly do zavedené společnosti významné změny, nejenom výrazný vzrůst počtu obyvatel, kdy se za méně než 100 let počet obyvatel v Anglii téměř zdvojnásobil. Obyvatelům se dostavilo mnoho možností po pracovní stránce, možností obživy, bydlení a sociálního rozdělení, jelikož se společnost od té doby rozdělovala na dělníky a tzv. buržoazii, do které se řadili významní obchodníci, zámožní

---

⁵¹ ROSEVEARE, H. G. *The Financial Revolution 1660-1750*, 1991, s. 75

^{52,53} NĚMEC, V. a SURÝ J.: *Anglická průmyslová revoluce*, 2007

bankéři a také majitelé továren.⁵⁴ Další důsledky byly přineseny širokým rozvojem výroby v oblasti chemického, textilního nebo strojírenského průmyslu, v oblasti dopravy a v neposlední řadě také rozvoje v oblasti obchodu.

V odvětví obchodu, kde do té doby, byla přísná protekcionistická celní politika, se najednou objevil volný a svobodný obchod, což vedlo k rozšíření možností zahraničního obchodu konkrétně vývozu nadbytečného domácího zboží do jiných zemí světa. Nebo naopak dovozu zboží a potravin, které nebyly téměř vůbec dostupné na území Spojeného království.

Rozmach průmyslu, který je spojený s revolučními válkami, stejně tak i s již zmíněnými následujícími napoleonskými válkami, vyžadoval výrazné finanční injekce ze strany státu. Jelikož financování zbrojení, obživy a dalších náležitostí pro bojující vojáky bylo pro stát velmi nákladné a finančních zdrojů nebylo dostatek, tak se stát pro tyto boje musel opět zadlužovat u věřitelů a tím rostl národní dluh, stejně tak rostla i nezaměstnanost a s válečným stavem upadala i britská ekonomika, včetně možnosti zlepšení zahraničního obchodu.

Po konci válečného stavu, rostoucímu průmyslu a dalším událostem, se v průběhu 19. století dluh výrazně snížil až pod hranici 50% HDP, aby se mohl při další příležitosti válečného ohrožení opět obrovsky rozrůst.

První světová válka (1914-1918)

Výrazné narušení pro průmyslovou světovou velmoc, jakou bezpochyby Velká Británie byla, přinesla první světová válka, která propukla na začátku 20. století v roce 1914. „Způsobila výrazný pokles ekonomické produkce, narušení průmyslové výroby, do té doby naprosté světové špičky. Průmyslová výroba se musela přerušit pro potřeby války a změnit typ výroby na válečné zbrojení.

„Financování bylo pokryto zvýšením daní, finančními a zlatými rezervami či prodejem zahraničních cenných papírů. Tyto prodeje znamenaly ztrátu přibližně desetiny zahraničního majetku Velké Británie.“⁵⁵ I přesto musela Velká Británie požádat o peněžní půjčku a to svého konkurenta v ekonomickém závodění Spojené státy americké. Spojené státy poskytly Britům i pomoc materiální v podobě průmyslových surovin a potravin pro

---

⁵⁴ SIRŮČEK, P., *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie*, 2007, s. 96

⁵⁵ RICHARDSON, W. a ALDCROFT H., *Building in the British economy between the wars*, 1968, s. 184

obživu vojáků i obyvatel. „Během období první světové války britský dluh vzrostl téměř o 7 miliard liber.“⁵⁶

Velká Británie v průběhu války upustila od zlatého standardu a začala ve velkém tisknout vlastní měnu, čímž ale prudce stoupla cenová hladina a inflace, výrazně se omezil export zboží a celkově ztratila dominanci v odvětvích obchodování, bankovníctví a pojišťovnictví. Hlavní centrum financí se po válce z Londýna přesunulo do Spojených států amerických a Švýcarska.

I tak ale konec války z Británie, spolu s Francií, učinil evropskou ne-li světovou velmoc, jelikož Německo bylo značně zdecimované a Rusko bylo zatíženo problémy spojenými s občanskou válkou. Vznikající mír v Evropě umožnil Velké Británii snížit své výdaje na zbrojení a obranu a umožnit tak investovat ušetřené peníze do sociálních reforem a uvádající ekonomiky.

Velká hospodářská krize (1929-1933)

Z následků první světové války se ještě Velká Británie a její ekonomika nevzpamatovala a jí a celý svět postihla další ekonomická katastrofa v podobě Velké hospodářské krize. Tato krize vznikla ve Spojených státech amerických po krachu na newyorské burze v roce 1929 a rychle se rozšířila do celého světa, zejména Evropy.

„Během tohoto období se výrazně snížil zahraniční obchod a cestovní ruch Velké Británie v podobě polovičního exportu a velmi poníženými zisky z přímořských oblastí, do té doby velmi populární zejména pro bohatou klientelu.“⁵⁷ Velmi zasažen byl také výrobní a těžební průmysl po celé Británii, zejména její sever. „To v zemi způsobilo masivní nezaměstnanost, která se ihned po propuknutí hospodářského úpadku vyšplhala přes 10% a na jejím konci na počátku roku 1933 dosahovala hodnoty přibližně 20%, což v tehdejší době odpovídalo více než 3,5 milionům nezaměstnaných lidí.“⁵⁸

Tato krize nebyla jen ekonomická, ale i politická. Ekonomické problémy narušovaly chod společnosti a vznikaly skupiny radikálního zaměření, které slibovali řešení, které vyvede zemi z krize. To způsobilo problémy v politice tradičním stranám konzervativců a liberálů, kteří žádné řešení poskytnout nedokázaly a tak ve Velké Británii začala stoupat oblíbenost komunistické strany a strany fašistů.

---

⁵⁶ OEC: *Velká Británie, 2016*

⁵⁷ POPE, R., *A consumer service in interwar Britain: the hotel trade, 1924-1938*, 2000

⁵⁸ BOOTH, A. a PACK M., *Employment, Capital and Economic Policy in Great Britain 1918-1939*, 1985

Od roku 1934, po výrazném snížení úrokových sazeb, se na jihu země začal obnovovat stavební průmysl, který poskytl nové pracovní místa, díky nimž nezaměstnanost ve státě začala opět lehce klesat. „Britská vláda tento trend podporovala a pomocí reforem a finanční podpory začala nová pracovní místa vytvářet za účelem budování infrastruktury a poskytování půjček a zavedení cel na dovoz oceli, čímž podpořila celkový restart domácího průmyslu.⁵⁹

Druhá světová válka (1939-1945)

Mír a klid panoval v Evropě jen necelých 20 let, kdy zasáhla zcela nepřipravenou a teprve se dostávající evropské země včetně Velké Británie, která se vzpamatovávala z Velké hospodářské krize a také do poslední chvíle zastávala principy demokracie a tržní hospodářství. Ihned po vypuknutí druhé světové války se vláda vkládá do výrobního průmyslu, aby začala rychlá příprava na obranu země. Británie provedla masovou mobilizaci, ve které se výrazně angažovaly i ženy, které podporovaly válečné úsilí a chtěly také přispět na obranu království před totalitními Němci.

Další hlavní cíl vlády byla pře-orientace průmyslové výroby na výrobu munice, střelných zbraní a jiných zařízení pro potřebu války, zejména pak na výrobu letadel. Výdaje na obranu v roce 1939 stouply téměř dvojnásobně oproti roku 1938.

„Válka výrazně narušila ekonomiku země, kdy se Britové museli využít své zlaté i dolarové rezervy a také se opět výrazně zadlužit, aby měli kapitál na financování výroby munice, zařízení nebo na suroviny a pohonné hmoty pro válečné mobilní stroje. Další opatření pro zajištění úhrady na válečné výdaje bylo rozhodnutí zvýšit daně nebo celkové zvýšení počtu odpracovaných hodin. Hlavním věřitelem pro potřeby Spojeného království během války se staly Spojené státy americké, které Británii poskytly půjčky v celkové hodnotě přesahující 1 miliardu liber v tehdejším směnném kurzu vůči dolaru.“⁶⁰ S rostoucími výdaji se jako další možnost zisku financí na krytí výdajů jevílo jako prodej majetku v zahraničí, který Spojené království vlastnilo.

---

⁵⁹ RICHARDSON, W. a ALDCROFT H., *Building in the British economy between the wars*, 1968, s. 226

⁶⁰ HANCOCK, W. a GOWING M., *British war economy*, 1949

Tabulka 7: Vládní příjmy a výdaje v rozmezí let 1941-1945 (miliony liber)

Rok	Výdaje	Příjmy	Deficit	Procentuální poměr příjmů z výdajů
1941	5 052,0	2 172,0	2 880,0	43,0%
1942	5 457,0	2 635,0	2 822,0	48,0%
1943	6 047,0	3 139,0	2 908,0	52,0%
1944	6 078,0	3 328,0	2 750,0	55,0%
1945	5 583,0	3 293,0	2 290,0	59,0%

Zdroj: HANCOCK, W. a GOWING M.. *British war economy, 1949*, vlastní zpracování

Jelikož válka připravila Velkou Británii o téměř všechny zlaté rezervy, výrazněji se zadlužila, jelikož absolutně nedokázala zajistit potřebné finance na pokrytí svých výdajů. Dále se výrazně zvýšila i míra inflace. A tak se Velká Británie po válce ocitla opět v krizi, ze které ji měla vyvézt nově zvolená vláda a jejich program plných reforem, privatizace a úpravě daňového systému.

Krise libry šterlinků (1976)

„V roce 1973, kdy vypukla ropná krize, která se výrazně projevila na ekonomice Velké Británie zejména výší inflace, jejichž hodnota dosahovala v roce 1975 více než 27%. O hodnotě libry se začalo pochybovat a finanční trhy ji měly za nadhodnocenou. O nadhodnocené libře a její nedůvěře svědčí i nazývané období“⁶¹ a články v novinách, kde např. prestižní deník *The Wall Street Journal* ve svém článku s názvem „Good-bye Great Britain“ (Sbohem Velká Británie) pobízel k prodeji librových investic.⁶²

V té době krize a nedůvěra v britskou měnu způsobila za následek vyšší rozpočtový deficit a nárůst vládního dluhu obdržáním dalších úvěrů převážně od Mezinárodního měnového fondu, což mělo za následky výrazné uskromnění a škrty ve veřejných výdajích, které byly podmínkou pro obdržení půjčky.

⁶¹ KRČIL, M., *VÝVOJ A VÝZNAM BRITSKÉ MĚNY*, 2012. Bakalářská práce, ČZU

⁶² BURK, K., „*Good-bye Great Britain*“: 1976 MMF krize, 1992, s. 75

Ekonomická hospodářská krize (2008)

Tato krize započala na začátku nového tisíciletí ve Spojených státech amerických, kdy se jejich ekonomika propadala do recese. „Proto americký FED (Federální rezervní systém neboli centrální bankovní systém Spojených států amerických) reagoval výrazným snížením úrokových sazeb na 1% na celých 12 měsíců. Tyto snížené úrokové sazby dokázaly oživit aktivitu dvou největších hypotečních bank Freddie a Fannie, které začali poskytovat hypoteční úvěry s nízkým úrokem i méně bonitním klientům.“⁶³ To vedlo k poskytování rizikových hypotečních úvěrů a vysokému nárůstu ve stavebnictví. „Neschopnost splácet tyto úvěry na základě oslabení tempa růstu cen nemovitostí a poté jejich propadu spolu se zvýšením úrokových sazeb a jiných nákladů, způsobilo výrazné ztráty obou hypotečních bank. Ty spravovaly hypotéky v objemu téměř 5,5 bilionu dolarů, což představuje polovinu celého hypotečního trhu ve Spojených státech a přibližně 40% amerického HDP.“⁶⁴

„Po krachu několika amerických bank a největším krachu v historii bankovního systému USA v důsledku hypoteční krize a nevratných vkladů se přesunula finanční krize v září 2008 do Evropy. Několik evropských bank v Británii, Beneluxu, Německu a na Islandu muselo být zachráněno zásahem států (částečným nebo úplným zestátněním).“⁶⁵ Evropská unie byla krizí postižena velmi nerovnoměrně, jelikož střední Evropa zůstala téměř nepostižena, tak naproti tomu celá západní Evropa byla nucena své banky zachraňovat a poskytovat jim finanční injekce na pokrytí rizikových investic.

Velká Británie byla nucena poskytnout finanční pomoc své domácí hypoteční bance Bradford & Bingley a nakonec ji zcela znárodnit, aby ji mohla zachránit před krachem. Britská vláda na obranu před zhroucením jejich bankovního sektoru vyčlenila ve dvou krátce za sebou poskytnutých finančních injekcí v celkové výši 137 miliard dolarů, které musela najít ve svém rozpočtu nebo se je vypůjčit a zvýšit tím svůj státní dluh od Bank of England, která snížila své úrokové sazby pro poskytování úvěrů.

Od počátku propuknutí hospodářské krize v Evropě se hlavní burzovní index (FTSE 100), který nejlépe vyjadřuje situaci na akciovém trhu a také zahrnuje 100

---

^{63,64} ČSÚ: *Finance, 2008*

⁶⁵ *Ekonomická encyklopedie: Ekonomická krize v Evropě, 2012*

společností s nejvyšší tržní hodnotou mezi akciovými společnostmi sídlící ve Velké Británii. „Za pouhý půlrok od října 2008 do března 2009 se tento index propadl z hodnoty 5862 na 3512 bodu.“⁶⁶ Index svého maxima v hodnotové výši 6950.6 bodu dosáhl na konci roku 1999. Společnost, která by chtěla být zařazena do top 100 tohoto indexu, musí mít hodnotu v celkových akciích minimálně 2,6 miliardy liber.

Od počátku finanční krize do března 2009 ekonomika Velké Británie značně utrpěla, zejména v růstu HDP, které se dokonce snížilo 1,2%. Tento pád se nezastavil ani v roce 2009. Míra inflace zaznamenala nárůst jen o 0,1%, jelikož se centrální banka Bank of England snažila a neuchýlila se k žádnému novému emisnímu opatření. Za to nezaměstnanost, jejíž hodnota se zvýšila z necelých 5% na hodnotu 7,6 %, utrpěla. Nedostatek peněz a příjmů v ekonomice způsobilo krach mnoha podniků a společností, kde tím přišlo o práci mnoho desítek tisíc lidí. „Velká změna se udála v rámci úrokové sazby, která se během jednoho roku snížila z 5 % na hodnotu 0,5%, kterou si drží dodnes.“⁶⁷

Olympijské hry v Londýně (2012)

Olympijské hry, které se konají pouze jednou za čtyři roky a jsou významnou světovou událostí, která pro svou atmosféru a tradici vtáhne do dění celý svět, ale hlavně samotnou zemi a její pořadatelské město a všechny její obyvatele. Země a pořadatelské město mají ještě další důležité aspekty, které jsou s pořádáním jedné z největších akcí na světě spojené a to ekonomické vlivy a dopady, které jsou ovšem většinou celkově těžko vyčíslitelné. Pořádání takové události stojí stát a město nesmírné investice na vybudování zázemí, stadionů a závodišť, infrastruktury, komfortu pro diváky až po zajištění pořadatelské a bezpečnostní ochrany a služby. To vše se děje pro prestiž, že právě této zemi se dostane čest pořádat jednu z největších a nejsledovanějších událostí na světě, ale hlavně po ekonomickou stránku, kde se očekává ekonomický nárůst a výsledný celkový zisk.

„Původní rozpočet tvoření pro kandidaturu v roce 2005 byl odhadován na 2,5 miliardy liber, avšak konečný rozpočet byl čtyřikrát vyšší a dosáhl neuvěřitelných 9,3

---

⁶⁶ *FinExpert: Finanční krize - jak změnila ekonomiku zemí, 2009*

⁶⁷ *Sousa A. a Fedec A.: Ekonomická data států, 2016*

miliardy liber.⁶⁸ „Po tomto vyčíslení a zcela opačném ekonomickém efektu, než si Britové slibovali, vzbudilo pořadatelství olympiády značné rozrušení a vlnu kritiky.

I přes příliv desítek tisíc turistů během olympijských her se nenaplnila očekávání z hlediska tržeb ve stravování restaurací, obchodů či prodeje vstupenek do kin a divadel, jelikož se jejich tržby oproti předešlému roku propadli téměř o polovinu. Hlavní vina se dává hotelovým a ubytovacím zařízením, jelikož pro světovou událost výrazně zvýšily ceny za ubytování, ale právě tato událost měla negativní vliv a příliv turistů a jejich utrácení peněz nebylo tak výrazné, jak se předpokládalo z pohledu podnikatelů a majitelů obchodů, restaurací a ubytovacích zařízení v Londýně a jeho přilehlého okolí.

Dle oficiálního prohlášení vlády byly Olympijské hry pro Velkou Británii celkově ziskové. Vyjádření o celkovém zisku, které vydal hospodářský organizační výbor, bylo velmi polemizující, jelikož v tomto zohlednění nejsou započítány náklady na výstavbu stadionů, zařízení a infrastruktury, ale pouze provozní rozpočet.

„Celkový přínos a zisk pro zemi vláda vyčísliila v obdržených obchodních kontraktech a investicích na 9,9 miliardy liber, což nijak nepřevážilo vynaložené náklady 9,3 miliardy liber.“⁶⁹ Další užitek v podobě miliard liber se předpokládá v následujících letech jako návrat investic, které britská vláda vynaložila na vybudování zařízení a infrastruktury. Nejdříve musí, ale nalézt řešení využití pro vybudované sportoviště a zařízení a výraznější propagaci pro nově vybudovanou metropoli v zanedbané východolondýnské čtvrti Stratfordu.

V důsledku měly Letní olympijské hry pozitivní vliv na nezaměstnanost, která se nepatrně snížila, jelikož v očekávání zvýšení cestovního ruchu díky dvoutýdennímu přílivu zahraničních turistů se vybuďovalo mnoho nových obchodů, restauračních zařízení, včetně nové metropole v Londýně, ale naopak tento 14 denní boom odradil běžné turisty směřujících na návštěvu Londýna. Zvýšený vliv měly Olympijské hry také na HDP, které se lehce zvýšilo. Negativní pohled na vládu Velké Británie vrhal hlavně stále stoupající vládní dluh. „I přesto lze říci, že hry posloužily po vzoru keynesiánské teorie k nastartování britské ekonomiky v době, kdy to nejvíc potřebovala. Například vybudování olympijské vesnice na východě Londýna přispělo k rozhýbání stavebnictví v celé Velké

---

⁶⁸ *Novinky: Kolik stála olympiáda v Londýně?, 2012*

⁶⁹ *Týden: Olympiáda Londýn 2012, 2013*

Británii. Zhruba 95 procent kontraktů na její výstavbu si rozdělily britské stavební firmy. Celková hodnota těchto zakázek pak dosáhla téměř šesti miliard liber.⁷⁰

Referendum Skotska o osamostatnění od Velké Británie (2014)

O osamostatnění Skotska se začalo mluvit v 70. letech, kdy se v Severním moři objevily naleziště ropy. To způsobilo pro Skotsko značný ekonomický rozmach, díky kterému se začalo mluvit o nezávislosti Skotska na Velké Británii. Prosadit nezávislost země se již dlouhá léta snaží Skotská národní strana. Ovšem až po nástupu Tonyho Blaira do funkce premiéra v roce 1999 se podařilo prosadit poskytnutí autonomie pro Skotsko a tím vytvořit samostatný skotský parlament.

Dalším bodem a cílem strany bylo úplné osamostatnění země od Spojeného království. „Pomoci k tomu mělo vyvolané veřejné referendum, které se konalo ve Skotsku 18.9.2014. Referendum obsahovalo pouze jedinou otázku, která v překladu zněla „Má být Skotsko nezávislou zemí?“, na kterou byla jednoznačná odpověď ano či ne.“⁷¹ Do poslední chvíle se nevědělo, na jakou stranu se názory občanů přidají. „Konečné výsledky referenda za nezávislost Skotska, kterého se zúčastnilo téměř 85% všech občanů Skotska, ukázaly, že si občané v celkovém počtu hlasů 55,3% (což představuje přes 2 miliony obyvatel) nepřejí odtržení a nezávislost státu na Velké Británii respektive Spojeném království. Pro nezávislost země se vyslovilo pouze 44,7%. Pro nezávislost se vyslovili v konečném součtu hlasů jen 4 z celkových 32 správních oblastí ve Skotsku.“⁷²

Avšak i to naznačuje, že spousta lidí má opačný zájem, než referendum ukázalo, a tak po výrazném úspěchu Skotské národní strany v britských volbách v roce 2015 do Dolní sněmovny se opět mluví o novém vyvolání referenda za nezávislost, zvláště pokud se Velká Británie v jiném referendu vysloví za vystoupení z Evropské unie.

Touha a vůbec samotné vyvolání referenda o nezávislost Skotska otevřela spoustu otázek a problematik, které jsou s případným odtržením země úzce spojené. Zásadní otázky ohledně ponechání měny – britské libry jako oficiálního platidla ve Skotsku, stejně tak i setrvání země v Evropské unii, které by bylo značně komplikované a způsobilo by potenciálnímu nezávislému Skotsku značné problémy. „Další problém může pro Skotsko nastat v nebyvale rozsáhlém v bankovním sektoru, který s nejistotou ohledně měny a

---

⁷⁰ ČSÚ: *Finance*, 2014

⁷¹ *Legislativa Spojeného království: Skotské referendum za nezávislost*, 2014

⁷² *The Guardian: Skotské referendum za nezávislost*, 2014

přelivů kapitálových toků se může dostat do značné nerovnováhy. Pak by hrozil odliv velkých bankovních institucí z území Skotska do jiných měst Velké Británie, zejména do anglického Londýna.“⁷³

„Hospodářství Skotska, které tvoří asi 8% z celkové ekonomiky Spojeného království a dle ekonomických expertů se mu nedostává řádnému vývoji a závislostí na Velké Británii nevyužívá dostatečně svůj ekonomický potenciál. Skotské území obsahuje velké nerostné bohatství ve formě zásob černého uhlí, ropy a zemního plynu a nemůže jej naplno využít ve svůj prospěch. „Kromě nedostatku nerostného bohatství a „kusu“ hospodářství, který by ekonomice Velké Británie chyběl by se s nezávislostí Skotska vyskytl další problém a to se základnou britského námořnictva včetně ponorek s jadernými raketami, které je umístěné ve skotském městě Faslane. Velká Británie by musela vynaložit obrovské částky na vybudování nového přístavu a přesun. Jen náklady na přesun ponorek s jaderným arsenálem by se vyšplhaly na neuvěřitelné 2 miliardy liber.“⁷⁴

Evropská „uprchlická“ krize

Od počátku roku 2015 v Evropě vypukla tzv. „uprchlická krize“, kdy se do evropských velmocí začali hrnout nejdříve tisíce a poté až miliony uprchlých obyvatel z afrických a asijských států. Jejich cílové destinace, kde si představovali lepší životní podmínky a nový začátek se stali zejména Německo a Velká Británie, ale i další evropské země jako Švédsko, Itálie nebo Francie, kde také spousta uprchlíků žádala o poskytnutí azylu.

Mezi hlavní příčiny pro emigrující obyvatelé jsou zejména politické a válečné stavy na území států jako Sýrie, Somálsko či Súdán, kde propukly občanské války, nebo válkou rozvrácené země jako jsou Afghánistán, Libye a Irák, kde po válce, kterou vedli Spojené státy americké proti místním totalitním režimům, není jasná politická situace a vedení.⁷⁵ Další příčiny přílivu emigrujících lidí jsou ekonomická situace a bída.

Imigranti putující do Evropy po dvou hlavních trasách tzv. „balkánská trasa“ a „středomořská trasa“. Balkánská trasa začíná v Turecku, dále vede přes Řecko nebo řecké

---

⁷³ ČNB: *Dopady na ekonomiku a trhy, 2014*

⁷⁴ *Euroskop: Důsledky přijetí skotské nezávislosti, 2015*

ostrovy a pokračuje přes balkánské státy jako Makedonie a Srbsko, z kterých už se imigranti snadno dostávají do zemí Rakouska či Německa.

Při cestě po středomořské migrační trase uprchlíci začínají v severní Africe, přes ostrov Sicílie či Itálii a dále do západní Evropy, kde je jejich cílová destinace výhradně opět Německo nebo Velká Británie. Tyto země si vybírají kvůli životním podmínkám a jejich sociálním programům.

Emigrující lidé směřující do evropských států jim způsobili mnoho problémů od zvýšení kriminality až po ekonomické problémy. Velká Británie musela na imigranty vyčlenit mnoho finančních prostředků, ať už na výstavbu táborů, hmotnou pomoc nebo výstavbu ohaných plotů a opatření proti značnému návalu uprchlíků. Další nejen ekonomický problém vznikl při problémech na hlavní trase do Velké Británie, konkrétně z Francie z města Calais pomocí Eurotunelu vedoucího pod Lamanšským průlivem do anglického města Folkestone. Tato trasa spojující Anglii a Francii je nesmírně důležitá pro transportní a logistickou dopravu a tudíž nesmírně významnou pro ekonomický a hospodářský průmysl Velké Británie, jelikož se po této trase provozuje vývoz a dovoz zboží. „Krise na této trase vznikla v květnu 2015, kdy imigranti plánující se dostat do Velké Británie, začali zastavovat veškerou dopravu nebo se násilně vloupávat do kamionů či nákladních vozů směřujících do Anglie.“⁷⁶ V červenci 2015 násilnosti imigrantů vyústily až v úplné zastavení dopravy v Eurotunelu. Velká Británie na bezpečnostní opatření již uvolnila investice ve výši 15 milionů liber, které ještě navýší o další miliony, aby trasy vedoucí přes kanál La Manche ochránila.“⁷⁷

3.2.2 Významné osobnosti v ekonomické historii Velké Británie

Winston Churchill

„Jeho celé jméno po udělení titulu zní Sir Winston Leonard Spencer-Churchill se narodil 30.11.1874 na zámku Blenheim ve Woodstocku, což je vesnice blízko města Oxford v Anglii. Jeho vzdělaná osoba se během života proslavila v několika profesích, které zahrnovaly profesi historika, spisovatele, žurnalisty, vojáka nebo britského politika.

---

⁷⁶ *Express: Útok imigrantů v Eurotunelu, 2014*

⁷⁷ *Týden: Omezení provozu v Eurotunelu, 2015*

Za tu poslední je považován za jednoho z nejvýznamnějších státníků a zákonodárců 20. století.⁷⁸

Během své vojenské kariéry bojoval na mnoha frontách včetně bojů na západě Indie, kde se utkal s kočovnými kmeny nebo na území Egypta.

„V roce 1900 využil svou popularitu válečného hrdiny a kandidoval za stranu konzervativců do světa politiky, což mu pomohlo a byl zvolen do Dolní sněmovny. V roce 1904 přešel od konzervativců, pro jeho nesouhlas s jejich politikou, k liberálům a o dva roky později s liberální stranou vyhrál volby. Od té doby jeho politická kariéra začala strmě stoupat. V době vládní krize během první světové války byl nucen na chvíli ze světa politiky odejít a vrátil se do armády, aby se následně do politiky opět vrátil.

V roce 1925, již jako ministr financí, se stal znovu členem konzervativní strany. V té době došlo v Británii ke dvěma významným událostem. V tomto roce se totiž vrátila ke zlatému standardu a o rok později vypukla generální stávka. Souvislosti jsou zřejmé. Návrat ke zlatému standardu znamenal zhodnocení libry šterlinku, což mělo katastrofální následky pro britskou exportní politiku. V důsledku toho došlo k prudkému poklesu mezd a generální stávce obyvatel.⁷⁹

V dalších letech se jeho pozice v politice měnila jako na houpačce a tak během druhé světové války zaznamenal alespoň výrazné vojenské úspěchy. Po válce se jako člen konzervativní strany a od roku 1951 opět jako premiér vlády (tento post zastával již v době druhé světové války) zaměřil zejména na zahraniční politiku a evropskou integraci. Jako radikální odpůrce Sovětského svazu se výrazně přičinil o získání místa v Radě bezpečnosti OSN pro Francii a tím získat převahu, kde mělo silnou pozici právě SSSR. Post premiéra opustil v roce 1955 a tím ukončil svou politickou kariéru.

Za svůj život získal mnoho ocenění, jak na vojenském, politickém nebo spisovatelském poli, kde mimo jiné v roce 1953 získal i prestižní Nobelovu cenu za literaturu nebo byl nominován na cenu za mír.

Winston Churchill zemřel ve věku 90 let 24.1.1965 v Londýně na následky mrtvice.

---

^{78,79} *Osobnosti: Významné osobnosti a finančníci, 2000*

John Maynard Keynes

John Maynard Keynes se narodil 5. června 1883 v Cambridgi, kde po svém studiu působil jako profesor. Za svůj život se proslavil jako významný anglický ekonom či jako guvernér centrální banky. Založil ekonomické učení tzv. „keynesiánství“, které oponovalo ve velkém měřítku klasické a neoklasické ekonomii. Zemřel ve svém venkovském sídle v Tiltonu, na následky infarktu dne 21. dubna 1946.

J. M. Keynes napsal spousty ekonomických děl, kdy některé se staly základy pro uplatnění ekonomie v praxi. „Mezi prvními významnými pracemi bylo dílo z roku 1923 „Traktát o peněžní reformě“ (A Tract on Monetary Reform), ve kterém varoval (hlavně vládu Velké Británie a s ní Winstona Churchilla jako ministra financí) před hrozbou návratu ke zlatému standardu a následným vznikem deflace měny, která vyústila až v depresi britské ekonomiky, která jeho varování a argumenty výrazně podpořila.“⁸⁰ Ve svých dílech také poskytoval pozitivní náhled na intervence a ovlivňování státu ekonomiky země nebo v době válečného ohrožení a bojů hrazení válečných výdajů pomocí zvýšených daní než rozpočtovými deficity a nárůstem státního dluhu.

„Stěžejní dílo napsal, které ho katapultovalo mezi nejvíce uznávané ekonomy, napsal v roce 1936 s názvem „Obecná teorie zaměstnanosti, úroků a peněz“ (The General Theory of Employment Interest and Money), které pojednávalo o přístupu k hospodářským problémům a vzešel z něj nový ekonomický směr či škola „keynesiánství““⁸¹

Za svůj život, díky svým ekonomickým a investičním schopnostem a umu, nashromáždil obrovské množství bohatství, ale doby po druhé světové válce, kdy jeho ekonomické myšlenky a směr začaly státy uplatňovat v praxi, se nedožil. Keynesiánské učení a ekonomie však na konci 60. a počátkem 70. let, kdy se začala projevovat ropná krize, utrpěly značnou kritiku, jelikož její dlouhodobé uplatňování přineslo státu vysokou inflaci a rozpočtové deficity. Od „keynesiánství“ musely státy upustit a do popředí ekonomického směru se dostali „monetaristé“ v čele s americkým ekonomem Miltonem Friedmanem.

---

⁸⁰ *Osobnosti: Významné osobnosti a finančníci, 2000*

⁸¹ KEYNES, J. M. *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz, 1963, s. 67*

Margaret Thatcherová

„Celým jménem Margaret Hilda Thatcherová narozena ve městě Grantham dne 13.10.1925 byla významná politická osoba v historii Velké Británie.“ Za svou politickou kariéru, nekompromisní a vždy rozhodný postoj vůči problematikám si vysloužila přezdívku Železná lady. Za své zásluhy obdržela titul baronky, nejvyšší možný britský řád a jiná významná ocenění. Zemřela na následky mozkové příhody v Londýně, 8. dubna 2013 ve věku 87 let.

Do světa politiky se tato dáma zapojila během padesátých let 20. století, kdy začala zastupovat vládu konzervativců, za kterou vystupovala jako hlavní kritička labouristické vlády. Její průbojná povaha, která pomohla k zisku křesla na několika ministerstvech se po neúspěšných volbách, její následné kritice a odstoupení labouristy Edwarda Heatha z čela strany, se stala předsedkyní konzervativní strany. „V době ekonomické stagnace a začátku vlády Margaret Thatcherové se Velká Británie se svou hospodářskou situací propadla z pomyslného čela žebříčku v Evropě až na 4. místo za Spolkovou republiku Německo, Francii a Itálii.“⁸² Její propad zapříčinil hlavně pomalý růst HDP, který měl dokonce klesající tendenci, roční míře inflace přesahující i 20 % hranici, vysoké nezaměstnanosti, poklesu parity kupní síly a rostoucí vlny stávek se při předčasných volbách v roce 1979 stala premiérkou Spojeného království.

„Na této pozici vydržela celkem tři volební období do roku 1990. Při svém působení začala prosazovat snížení vládních výdajů, privatizace soukromých podniků, zastavení podpory ztrátových společností a stabilizaci cenové hladiny.“⁸³ „Její počínání a realizace hospodářské a společenské politiky spojené s konzervativními hodnotami a liberalistickým pojetím ekonomiky je nazýván tzv. „Thatcherismus“, který se vyznačuje tržním fundamentalismem, tradičním nacionalismem, autonomní společností, minimálních intervencí státu, selektivností trhu práce nebo lineární modernizací.“⁸⁴ To vše za účelem ozdravení hospodářské politiky doma i v zahraničí a vrácení Spojeného království na pozice z dob dřívějších.

Tyto aspekty v prvních letech její vlády způsobily náhlé a výrazné zhoršení hospodářské ekonomiky ve Velké Británii. Avšak pomocí rozhodnutí a realizování

---

⁸² *Tejvan Pettinger: Příčiny nezaměstnanosti, 2014*

⁸³ FAJMON, H.. *Margaret Thatcherová a její politika, 2010, s. 123*

⁸⁴ GIDDENS, A.. *Třetí cesta: obnova sociální demokracie, 2001, s. 79*

daňových a sociálních reforem se ekonomika Spojeného království doma i v zahraničí stabilizovala a rozvíjela se správným směrem.

Margaret Thatcherová za své vlády měla kromě kritiků i své zastánce a příznivce a to hlavně za svou zahraniční politiku, zejména za posílení obchodních vztahů s Čínskou lidovou republikou, kdy podporovala a uznala politickou autonomii Hongkongu nebo „v roce 1986 podepsáním dokumentu SEA (Single European Act), který umožnil volný pohyb zboží v rámci Evropské unie.“⁸⁵ Tyto události otevřely obrovské „dveře“ pro zahraniční obchod, tedy import a export pro britskou společnost. „Sympatie občanů doma i v zahraničí si získala také prohlášením spojené s odsuzováním postojů Sovětského svazu nebo striktního odmítavého postoje vůči zrušení britské libry a zavedení evropské společné měny – eura čili připojení do Evropského měnového systému (EMS). Vůbec největší úspěch sklidila za svůj postoj a rozhodnutí ve válce o Falklandy v roce 1982, během které značně vzrostly její volební preference.“⁸⁶ „Tento válečný konflikt mezi Argentinou a Velkou Británií vznikl v rámci sporů o nadvládu nad souostrovím Falklandy a menšími ostrovy s názvy Jižní Georgia a Jižní Sandwichovy ostrovy situované přibližně 480 km od východního Argentinského pobřeží.“⁸⁷

Její pád v politické sféře započal paradoxně na jednom jejím politickém cíli a to daně. Daňový systém sice prošel značnou reformou, kdy se dílčí část daně přesunula na úroveň lokální tzv. „daň z hlavy“, kdy jednotnou daň musel zaplatit každý registrovaný občan v dané obci či městě. Její politická kariéra upadla v roce 1990 po její rezignaci na post předsedkyně vlády Spojeného království.

Tony Blair

Celým jménem Anthony Charles Lynton Blair, ale v povědomí veřejnosti známý jako Tony Blair. Tento britský politik, ale i právník a diplomat, což byly profese živící ho než byl zvolen do parlamentu, se narodil 6.5.1953 ve skotském městě Edinburgh.

„Od roku 1983 pracoval v britském parlamentu v zastoupení Labouristické strany. V roce 1994, když zemřel předseda strany John Smith, se stal novým lídrem a předsedou Tony Blair a jeho politická kariéra se mohla rozjet naplno. Po svém nástupu si ještě

---

⁸⁵ EU: *Historie Evropské unie*, 2003

⁸⁶ FAJMON, H.. *Margaret Thatcherová a její politika*, 2010, s. 149

⁸⁷ HRBEK, J. *Válka o Falklandy 1982*, 1999, s. 41

vylepšil své postavení a mínění u lidu a patřil mezi nejoblíbenější politiky v zemi. Jako vedoucí politik strany vytvořil program zvaný "New Labour", který ihned začal praktikovat. Spočíval ve výrazných investicích do infrastruktury a výzkumu, podpoření privatizace britského průmyslu, posílení vlivu ve světě (širší a vstřícnější spolupráce s Evropskou unií), úpravu reforem posilující tržní hospodářství a to vše spojené s distancováním od tradiční levicové politiky a hodnot konzervativní strany.⁸⁸

I přes veškeré kritiky jeho osoby a samotného programu se v roce 1997 konaly volby, ve kterých jeho strana vyhrála a přerušila tak 18 let trvající vládu konzervativců.

Jeho politická kariéra měla mnoho zapamatovatelných pozitivních a negativních událostí. Velkou vlnu kritiky si vysloužil za svou zahraniční politiku, ve které velmi rázně podpořil Spojené státy americké a jejich tehdejšího prezidenta George W. Bushe po teroristickém útoku 11. září 2001. Zajistil, že značná část britských ozbrojených jednotek a artilerie se účastnila invaze do Afghánistánu a později do Iráku. To vzbudilo obrovské kontroverze a protesty obyvatelstva. Pod jeho vedením podporovala britská vláda i boje svého vojska v Kosovu (1999) a Sierra Leone (2000).

Za své období v čele britského parlamentu učinil i mnoho pozitivních a záslužných činů. Kromě udržení ekonomické stability, výrazného snižování vládního dluhu a prosazování zájmů Velké Británie v Evropě nebo „v roce 2007 poskytl autonomii pro stanovení úrokových sazeb národní bance Bank of England, což zapříčinilo snížení míry inflace a přiblížení k cílové hodnotě 2%. Avšak toto rozhodnutí a velice nízká úroková sazba se později ukázali jako nešťastné, jelikož tuto nízkou hranici banka držela příliš dlouho a způsobilo to nerovnováhu v ekonomice.“⁸⁹ Mezi další úspěchy Tonyho Blaira se dá určitě zařadit jeho zapříčinění při dosažení míru v Severním Irsku, které se po mnoho let zmítalo v nepokojné situaci, kdy se země málem ocitla v občanské válce. Stejně tak jeho vliv a angažování napomohla k obnovení autonomie ostatních sousedních států Skotska, Walesu a Severního Irsku. A v neposlední řadě se velmi zapříčinil prosazování zákonů a problematice ohledně snížení emisí skleníkových plynů a globálního oteplování.⁹⁰

Svou kariéru v britském parlamentu ukončil podáním rezignace v roce 2007 a ukončil tak své nepřetržité 18leté období vlády v roli premiéra a předsedy vládnoucí strany.

---

⁸⁸ BLAIR, Tony. *New Britain: my vision of a young country*, 1997, s. 29

⁸⁹ *Bank of England: Krize centrální banky Bank of England*, 2012

⁹⁰ *Brookings: Tony Blair a globální oteplování*, 2003

3.3 Makroekonomické nástroje hospodářské politiky Velké Británie

Pro dosažení makroekonomických cílů státu je zapotřebí definovat nástroje hospodářské politiky. Mezi nejdůležitější patří:

- fiskální politika
- monetární politika
- důchodová politika
- vnější měnová a obchodní politika

Tyto nástroje určitých dílčích politik slouží pro nastolení ekonomické stability země a jejímu následnému udržení, čemuž pomáhá centrální banka regulací oběhu peněz v ekonomice prostřednictvím státu.

3.3.1 Fiskální politika

„Jako součást hospodářské politiky státu ovlivňuje agregátní nabídku a agregátní poptávku a zabývá se jak příjmovou stránkou, stejně tak i výdajovou stránkou **státního rozpočtu**. Jejím cílem je zachovat cenovou stabilitu, zároveň udržovat vysokou zaměstnanost, růst ekonomiky a utlumit výkyvy hospodářského cyklu.

Fiskální nástroje se především zaměřují na dosažení ekonomického růstu a přirozené míry nezaměstnanosti. Někteří autoři používají pojmy rozpočtová a fiskální politika jako synonyma, ale je nutné upozornit na to, že mezi těmito dvěma pojmy existují rozdíly.

Rozdíly mezi fiskální a rozpočtovou politikou

Hlavní rozdíly lze najít u cílových funkcí a záměrů, přístupu k fiskálním nástrojům, kompetentních subjektů, které danou politiku realizují⁹¹

Historie těchto dvou politik je značně odlišná. Původní úloha státu, která se týkala oblasti státních financí, byla nezbytná jen z důvodu zabezpečování základních funkcí státu. Historický vývoj ale vedl k tomu, že úloha státu se rozšířila o ekonomickou funkci a tím později došlo i k rozšíření základních fiskálních funkcí.

---

⁹¹ HAMERNÍKOVÁ, B., *Veřejné finance*, 2004, s. 255

Státní rozpočet

„Státní rozpočet je centralizovaným fondem finančních prostředků.“⁹² Lze ho také definovat jako plán finančního hospodaření státu (obvykle na jeden rok). Tento rozpočet navrhuje vláda (poté ho musí schválit parlament), která se stará o jeho tvorbu, rozdělování a užívání. Po jeho schválení je využívání státního rozpočtu v kompetenci vlády, ministerstev a různých institucí. „Státní rozpočet je možné zobrazit v podobě bilance s příjmovou a výdajovou stránkou. Mezi příjmy státního rozpočtu můžeme zařadit přímé a nepřímé daně a různé druhy poplatků (např. cla). Výdaji státního rozpočtu rozumíme vládní nákupy statků a služeb a zároveň také transfery či transferové platby.“⁹³

3.3.2 Monetární politika

Monetární politiku lze definovat jako peněžní a úvěrovou politiku státu, kterou uskutečňuje centrální banka pomocí nástrojů, které slouží k regulaci množství peněz v oběhu a k lepší dostupnosti v získávání úvěrů.

Ve Velké Británii toto zajišťuje jedna z nejstarších bank na světě Bank of England.

Centrální národní banka – Bank of England

„Bank of England je centrální bankou Spojeného království. Někdy známa také jako „Stará dáma“ v Threadneedle Street kam se přesunula v roce 1734. Banka byla založena v roce 1694 Williamem Petersonem. Prvním guvernérem banky byl sir John Houblon, který je vyobrazen na 50librové bankovce vyrobené v roce 1990. Je to druhá nejstarší banka na světě hned po švédské národní bance.“⁹⁴

Centrální banka má zajistit několik významných funkcí, které napomáhají podpoře a udržení měnové a finanční stability, pomocí kterých udržuje zdraví a fungující hospodářský ekonomický stav ve Velké Británii. Tyto funkce jsou následující:

- „Spravuje měnu státu – jako jediná banka v zemi má právo vydávat nové peníze a případně staré bankovky a mince stahovat z oběhu
- Dohlíží nad fungováním a dodržováním bankovního řádu ostatními bankami - stanovuje pravidla pro poskytování úvěrů komerčních bank

---

⁹² Sojka, M., Malá encyklopedie ekonomie, 2001, s. 94

⁹³ Sojka, M., Malá encyklopedie ekonomie, 2001, s. 95

^{94,103} KRČIL, M. *VÝVOJ A VÝZNAM BRITSKÉ MĚNY*. Praha, 2012. Bakalářská práce, ČZU

- Poskytuje úvěry ostatním bankám – „může ostatním bankám poskytovat úvěry (za speciální úrokové sazby – diskont, repo a lombard)
- Spravuje zlaté rezervy státu a státní dluh – uskutečňuje peněžité operace vlády, nastavuje kurzovou politiku a operuje se státními cennými papíry
- Vydává a upravuje počet peněz v oběhu – tímto banka zajišťuje hladký platební styk a tok hotových peněz“⁹⁵

Nástroje pro regulaci

„Centrální banka využívá k regulaci operace na volném trhu, diskontní sazby a změny povinných minimálních rezerv. Diskontní sazba je základní úrokovou sazbou v ekonomice. Pokud mluvíme o operacích na volném trhu, máme tím na mysli nákup či prodej cenných papírů centrální národní banky. Minimální povinné rezervy obchodních bank jsou podíly vkladů, které musí komerční banky povinně udržovat ve formě rezerv jako hotovost nebo peněžní fondy u centrální banky.“⁹⁶

3.3.3 Důchodová politika

Jedná se o politiku, která stabilizuje cenovou hladinu a to ovlivňováním vývoje nominálních mezd, zisků a cen. Existují různé podoby důchodové politiky: dobrovolné směrnice, vládní kontroly mezd a cen, daňové regulace vývoje mezd a cen.

Účinnost důchodové politiky

Účinnost této politiky se především projevuje v hladině cen. To znamená, že ovlivňuje vývoj cen ekonomických statků, ceny výrobních faktorů a výši zisků firem. Aby byla důchodová politika účinná, je nutné zvolit vhodnou formu provádění této politiky a dále pak zjistit vztahy s vládou, podnikateli a s odbory.

Vliv důchodové politiky

Jedná se o opatření vlády, které mají vliv na zmírnění tempa růstu inflace prostřednictvím přímých kroků v podobě regulačních zákonných nástrojů. To vše vede ke stabilní úrovni cenové hladiny.

---

⁹⁶ Sojka, M., Malá encyklopedie ekonomie, 2001, s. 257

Úkolem centrální banky je péče o to, aby vývoj bankovního sektoru byl příznivý vzhledem k ekonomickému vývoji země.

Vztah nominálních a reálných mezd

Pokud mluvíme o důchodové politice, je nutné vymezit vztah mezi nominální a reálnou úrovní mezd. V případě nominální mzdy se jedná o číselné vyjádření odměny za práci. Naopak reálnou mzdu lze definovat jako to, co je možné si za danou mzdu koupit.

3.3.4 Vnější měnová a obchodní politika

„Cílem vnější měnové politiky je dlouhodobě udržovat vyrovnanou úroveň platební bilance dané země. To znamená, že je nutné nastolit rovnováhu mezi toky, které směřují ven ze země a toky, které naopak směřují do země. Dalším cílem je pak regulovat měnový kurz.“⁹⁷

Nástroje na provádění vnější měnové politiky

Při provádění této politiky využíváme přímé a nepřímé nástroje. Mezi přímé nástroje patří především kvóty, cla a vývozní subvence. Jako nepřímé nástroje označujeme intervence na devizových trzích a opatření fiskální či monetární politiky, které ovlivňují platební bilanci země.

3.4 Hlavní oblasti (struktura) ekonomiky Velké Británie

3.4.1 Průmysl ve Velké Británii

„Britský průmysl obecně se na celkové tvorbě HDP podílí 13% a zaměstnává 10% pracujících; podíl průmyslového odvětví se však v rámci britského hospodářství neustále snižuje ve prospěch služeb, což dokladuje i skutečnost, že za posledních 10 let bylo v průmyslu zrušeno 1,25 milionů pracovních míst. Největší pokles produkce zaznamenala především těžba ropy a zemního plynu. Mezi nejvýznamnější průmyslová odvětví ve Velké Británii patří potravinářský, automobilový, letecký, kreativní a farmaceutický průmysl, biotechnologie, těžba ropy a plynu.“⁹⁸

---

⁹⁷ *Centrum pro rozvoj ekonomického vzdělávání: Důchodová a cenová politika, 2006*

⁹⁸ *Ministerstvo životního prostředí: Souhrnná situace ve Velké Británii, 2012*

Potravinářský průmysl je největším výrobním sektorem ve Spojeném království a jako takový zaměstnává více než 500 tisíc osob. V tomto odvětví se angažuje více než 6,5 tisíc firem, které vyrábí či jen prodávají potravinové zboží. Společnosti ve Velké Británii se nezabývají jen tuzemským trhem, ale hlavně dodávkou svého zboží do zahraničí, kde je po britských nápojích a potravinách velká poptávka včetně biopotravin, které jsou poslední roky mezi lidmi stále populárnější. „Nejvíce se na export využívají alkoholické nápoje, zejména whisky vyráběná ve Skotsku, a dále obilniny, masné produkty a jiné potraviny. Vývoz potravinářského průmyslu dosahuje roční hodnoty přibližně 10 miliard liber.“⁹⁹

Farmaceutický průmysl Velké Británii je celosvětově velmi proslulý a uznávaný, co se týče výzkumu a vývoje farmaceutických prostředků a léčiv. V žebříčku 75 nejprodávanějších léků na světě jich 15 vyvinuli právě britští vědci. Toto odvětví obsahuje přibližně 75000 zaměstnanců, kteří se jakkoliv podílejí na výzkumu či vývoji nových léčiv. Největšími producenty jsou firmy GlaxoSmithKline a AstraZeneca.

Biotechnologický průmysl je velmi odborné odvětví, ale i tak zaměstnává přibližně 19000 odborných pracovníků ve 440 firmách. Podle výše tržeb je tento britský vědecký průmysl druhým nejvýnosnějším na světě, hned po Spojených státech amerických. Roční výdaje poskytované na výzkum dosahují částky přibližně 1,5 miliard liber. Hlavní centra biotechnologických společností se nacházejí po celé Anglii a Skotsku.

Automobilový průmysl je v Británii velice tradiční a oblíbená záležitost. „Zaměstnává kolem 800 tisíc lidí, kteří vyrábí téměř 1,5 milionu automobilů ročně. Roční obrát tohoto odvětví dosahuje hodnoty přes 51 miliard liber. Na zahraničním exportu se podílí téměř 10 % z jeho celkové hodnoty a této částky jde 1 miliarda liber na odvětví vědy a výzkumu, což Británii řadí na celkové 13. místo největších producentů automobilů na světě.“¹⁰⁰

Součástí automobilového průmyslu je i sektor výroby náhradních dílů, v němž se angažuje přibližně 2600 výrobců, kteří dohromady zaměstnávají více než 100000 lidí.

---

^{106,100} *Ministerstvo životního prostředí: Souhrnná situace ve Velké Británii, 2012*

Hlavní centrum účinkování automobilového odvětví je v okolí měst Birmingham a Coventry.

Letecký průmysl je významné odvětví, do kterého spadá téměř 3000 společností poskytující zaměstnání pro 125000 osob. Mezi největší britské společnosti zabývající se letectvím patří společnosti - BAE Systems, Rolls-Royce, Airbus GB, Shorts/Bombardier a Smiths Group. Hlavní sídla, základny a letiště britského leteckého průmyslu se nacházejí zejména v Severním Irsku a na západní straně Anglie. „Firma Rolls-Royce není jen známá výrobou luxusních automobilů, ale její portfolio zahrnuje i konstrukci motorů pro civilní a vojenská letecká zařízení. Letecký průmysl je jedním z hlavních britských exportních sektorů.“¹⁰¹

Těžební průmysl

Těžební odvětví zaměstnává přes 380 000 osob. Velká Británie je čtvrtým největším producentem zemního plynu a 15. největším producentem ropy na světě. Jejich naleziště ropy a zemního plynu se nacházejí především v Severním moři, v menší míře také v Irském moři západně od Anglie.

„Hlavními producenty jsou firmy BP, Shell a Maersk. Objem těžby ropy v britských teritoriálních vodách během deseti let poklesl téměř na polovinu ze 150,2 milionů tun v roce 1999 na 78,6 milionů tun v roce 2008. Rozsah těžby byl i v následujících letech nadále utlumován, nicméně v roce 2010 bylo otevřeno několik nových menších ropných vrtů.“¹⁰² Těžba zemního plynu vykazuje podobný vývoj jako těžba ropy – svého vrcholu dosáhla v roce 2000 a od té doby klesá. Očekává se, že do roku 2015 bude vytěžena většina komerčně dostupného plynu. V rámci EU-27 se Británie podílí na těžbě zemního plynu 34 procenty.

Spojené království patří mezi největší producent ropy a zemního plynu v EU. Přesto je však nucena tyto dvě komodity dovážet ve velkém množství. Její hlavní dovozci pocházejí ze zemí Norska, Belgie a Nizozemí.

„Pokud jde o uhlí, v současnosti je v Anglii v provozu šest hlavních uhelných dolů: Wellbeck, Daw Mill, Kellingley a Thoresby, Hatfield a Maltby. Ve Walesu jsou v provozu

---

¹⁰¹ *Ministerstvo životního prostředí: Souhrnná situace ve Velké Británii, 2012*

¹⁰² *Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016*

dva středně velké hloubkové uhelné doly - Aberpergwm a Unity a dva menší v Eckingtonu a v Hay Royds. Samosprávy Walesu a Skotska povrchovou těžbu omezují (resp. omezují vydávání povolení k těžbě v nových lokalitách).¹⁰³

3.4.2 Produkce surovin a zemědělství ve Velké Británii

„Zemědělství vytváří 0,7% HDP Velké Británie a zaměstnává celkem 184 osob, což je celkem 0,6 % celkové pracovní síly. Podíl zemědělství na tvorbě HDP a zaměstnanosti trvale v této zemi klesá, kdy za posledních 10 let tento sektor opustilo před 60 000 osob.

Rozloha zemědělské půdy je dlouhodobě stabilní a dosahuje 18,7 mil. ha. Z tohoto množství je zhruba 3,5% zemědělské půdy využíváno zejména pro výrobu bio potravin.¹⁰⁴

Mezi základní pěstované produkty ve Velké Británii patří ječmen, řepka olejka, pšenice, brambory, cukrovka, ovoce a zelenina. V této zemi je také významný chod hovězího dobytka (10,3 mil. ks), prasat (4,9 mil. ks), drůbeže a především chov ovcí (35 mil. ks), ve kterém je největším producentem v Evropské Unii. Tyto chovy jsou dotovány cca 3 mld. liber ročně.

3.4.3 Stavebnictví ve Velké Británii

„Toto odvětví vytváří 6,3 % celkového HDP země a zaměstnává 2,1 mil. osob. Z hlediska obratu britské stavebnictví druhým největším v Evropě. V tomto sektoru převažují zejména menší a střední firmy a vyznačuje se nedostatkem kvalifikovaných řemeslníků (tesařů, malířů, obkladačů, zedníků atd.) i inženýrských profesí (technici, architekti či stavbyvedoucí).¹⁰⁵

Sektor stavebnictví se pozvedl zejména po přidělení Letních olympijských her v Londýně pro rok 2012, kdy bylo nutné vybudovat nebo inovovat mnoho areálů, sportovišť a celková infrastruktura. Stavebnictví neupadlo ani po skončení těchto her, jelikož v plánech bylo přetvoření částí sportovišť a areálů k novým účelům.

„Mezi nejvýznamnější stavby a plánované projekty patří vybudování železniční tratě napříč Londýnem ve směru západ-východ v hodnotě 16 mld. liber. Dalším významným projektem je Thameslink v hodnotě 3,5 mld. liber zvyšující kapacitu jedné z

---

¹⁰³ *The Guardian: Britský těžký průmysl, 2013l*

^{104,105} *CzechTrade: Businessinfo - Velká Británie, 2015*

nejfrekventovanější železniční trati vedoucí z Bedfordu do Brightonu a procházející centrálním Londýnem ve směru sever-jih. K dalším neméně důležitým projektům patří tzv. Thames Gateway (9 mld. liber), projekt regenerace oblasti kolem řeky Temže východně od Londýna, výstavba třetí dráhy na londýnském letišti Heathrow, rozšíření některých přístavů (Felixstowe, Harwich, Great Yarmouth), rozšíření a rekonstrukce železničních stanic (Birmingham New Street, Nottingham) či oprava dálnic M25 a M6.

V době finanční krize bylo mnoho stavebních soukromých projektů pozastaveno či úplně zrušeno. Naopak vládní projekty, a to zejména v oblasti infrastruktury a sociálního bydlení, byly považovány za jeden z nejúčinnějších nástrojů, jak minimalizovat dopady krize.¹⁰⁶

3.4.4 Odvětví služeb ve Velké Británii

Odvětví služeb je pro zemi, jakou je Spojené království velmi stěžejní pro udržení a rostoucí ekonomiku. Do ročního HDP země přispívá téměř třemi čtvrtinami z celkové hodnoty. „Za první čtvrtletí v roce 2014 odvětví služeb přispělo přibližně hodnotou 77,8 % hodnoty celkového HDP.“¹⁰⁷

Finanční a obchodní služby

Tyto služby zahrnují veškeré ekonomické služby, které jsou poskytované finančními institucemi včetně burzovních makléřů, investičních fondů, bankovních institucí a veškerých společností zprostředkávající obchodní služby.

Odvětví financí v Británii zaměstnává přibližně 1,2 milionu lidí, což představuje zhruba 4 % z celkové pracující síly. Odvedené daně státu z oboru finančnictví představují přibližně 12 % z celkového počtu odvedených daní do státního rozpočtu.

Hlavní město Londýn je považován za jedno z největších finančních a obchodních center na světě pro tuzemský i mezinárodní obchod. „Nachází se v něm okolo 500 bank a je hlavním místem pro poskytování služeb pojišťovnictví, bankovníctví, devizového obchodu a obchodování s ropou, plynem a elektrickou energií. Sídlí v něm spousta

---

¹⁰⁶ CzechTrade: *Businessinfo - Velká Británie*, 2015

¹⁰⁷ *Vláda Spojeného království: Národní statistiky*, 2016

finančních a právních institucí v čele s centrální bankou, akciovou burzou, která je třetí největší na světě.¹⁰⁸

Sektor velkoobchodu a maloobchodu

Tento sektor zahrnuje obchod s motorovými vozidly, jejich opravy a náhradní díly a obchod se spotřebním zbožím zejména s potravinovým průmyslem.

„Hlavní město Londýn dosahuje v rámci obchodu s velkoobchodním a maloobchodním zbožím mimo potravin největších tržeb na světě ze všech jiných měst. Do těchto tržeb přispívají pouze firmy se sídlem ve Velké Británii a jejich celková výše dosáhla v roce 2010 celkem 64,2 miliardy liber. Největší maloobchodní provozovatel obchodu na území Velké Británie podle výnosů je společnost TESCO s podílem 30% z celkového britského trhu.“¹⁰⁹

3.4.5 Infrastruktura Velké Británie

Doprava

Velká Británie poskytuje mnoho možností pro pohodlnou, velkoobjemovou či nákladovou přepravu zboží či osob. "Její vliv na britskou ekonomiku je značný a její hrubá přidaná hodnota, což je rozdíl mezi provozním ziskem a kapitálovými náklady dosahuje částky přes 59 000 milionů liber ročně.“¹¹⁰

Silniční doprava

Doprava po silnici je na území Spojeného království velmi oblíbená a velice dobře pokrytá díky službám mnoha soukromých přepravních společností pro městskou i dálkovou či mezinárodní autobusovou dopravu. „Její specifikum tvoří její maximální povolená rychlost, která je omezena na 112 km/hod a také nutnost jet s vozidlem vlevo, což je ve světě silniční dopravy unikum.“¹¹¹

---

^{108,109} *Agentura Reuters: Odvětví Velké Británie, 2015*

^{110,111} *Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016*

Silniční doprava je to nejoblíbenější a nepoužívanější z veškeré možné dopravy na území Británie. „Její celková výměra k roku 2006 činila 398 350 km, která zahrnovala dálnice, rychlostní komunikace a další vedlejší silnice typu “B“ a “C“.“¹¹²

Železniční doprava

Síť železničních tratí vedených ve Spojeném království patří mezi nejstarší na světě a má dvě samostatné části. Jedna se skládá z vnitrostátní železniční sítě, která se skládá z pěti vysokorychlostních sekcí zahrnující propojení Velké Británie včetně Severního Irska a dalších regionálních tratí, které pomáhají ulehčit přepravu.

Druhá samostatná část železniční část vznikla teprve v roce 1994, kdy byly Britské ostrovy připojeny ke kontinentální Evropě pomocí tunelu umístěného pod Lamanšským průlivem. Tuto přepravu zastřešuje společnost Eurostar, která vlakovou dopravou spojuje Anglii s Francií a Belgií.

„Národní železniční síť se skládá z 16 512 km dlouhých tratí včetně těch v Severním Irsku a během jednoho roku přepraví přibližně 1,7 miliardy cestujících a 110 milionů tun nákladu.“¹¹³ Počet cestujících se rok od roku dále zvyšuje, což započalo v roce 1995 při privatizaci železnic.

Letecká doprava

„Stěžejní rok pro tuto dopravu je 1952, kdy se výrazněji začala využívat pro přepravu zboží a služeb.“¹¹⁴ Je to doprava, která Británii spojuje nejen s Evropou, ale i celým světem. Největšími zprostředkovateli pro leteckou přepravu jsou společnosti easyJet a British Airways, které využívají jedny z největších a nejrušnějších letišť na světě jako jsou London Heathrow, London Stansted, Gatwic, Luton, Manchester a další. „Letecká doprava a její oblíbenost začala významně stoupat před 25 lety a v současné době přepraví zmíněné letiště přibližně 125 milionů cestujících ročně.“¹¹⁵

---

¹¹² Světová banka: *souhrnné statistiky Velké Británie*, 2016

^{113,114} Vláda Spojeného království: *Národní statistiky*, 2016

¹¹⁵ Světová banka: *souhrnné statistiky Velké Británie*, 2016

Námořní doprava

Velká Británie má v námořní dopravě obrovskou historii, jelikož její zemská poloha jinou dopravu pro převoz zboží a osob, až do nástupu dopravy letecké, neumožňovala. I v dnešní době je námořní doprava nedílnou součástí pro každodenní zprostředkování obchodu či přepravě. Pro přepravu zboží, služeb a osob slouží nákladové lodě, trajekty, které sídlí zejména ve třech hlavních přístavech.

- Grimsby a Immingham situované na východním pobřeží země
- Port of London se nachází na řece Temži
- Milford Haven, který je na pobřeží jihozápadního Walesu

„Přes tyto přístavy jde přibližně 95% veškerého zboží, které vstoupí na území Velké Británie z moře.“¹¹⁶

Telekomunikace

Zjednodušeně se dá popsat jako dálkový sdělovací prostředek pro dorozumívání. V současné době telekomunikační sítě probíhají pomocí telefonů mobilních zařízení, internetu, televizního či rozhlasového vysílání. V dnešní době není žádný problém, který by znemožnil jakoukoliv komunikaci po celém světě. Tento typ rychlé komunikace je zajištěn a chráněn vůči chybám a narušení pomocí kódování v rámci informatiky.

Telekomunikační průmysl bylo jedno z prvních odvětví, které byl po roce 1980 zprivatizován konzervativní vládou.

Energetika

Energetický průmysl se zabývá ziskem, přeměnou a následným využitím jakékoliv formy energie vyprodukované elektrárnami, ale i těžbou ropy, zemního plynu, uhlí, dřeva nebo jaderného materiálu. „Zisk elektrické energie ve Velké Británii probíhá nejvíce pomocí tepelných elektráren (69 %), jaderných reaktorů (27 %), vodních elektráren (1,5 %) a ostatních energetických zdrojů (2,4 %).“¹¹⁷

---

¹¹⁶ *Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016*

¹¹⁷ *CzechTrade: Businessinfo - Velká Británie, 2015*

Politika britské vlády se v rámci programu na ochranu životního prostředí snaží snížit emise skleníkových plynů a tak se snížil dovoz elektrické energie a její výroba se zacítila na zisk energie především z obnovitelných zdrojů či zdrojů s nízkým obsahem uhlíku. Velká Británie má ideální prostředí a klima na využití větrné energie, kterou ale příliš nevyužívá. To se v posledních letech mění a větrné elektrárny patří k nejrychleji rostoucímu zdroji pro zisk elektrické energie ve Velké Británii.

4. Vlastní práce - Vývoj a stav ekonomiky Velké Británie a její postavení ve světě

4.1 Historický makroekonomický vývoj ekonomiky Velké Británie

Historický vývoj moderní britské ekonomiky státu, měřený podle základních makroekonomických ukazatelů, je známý již po několik století. Rostoucí či klesající ekonomika, její stav a bohatství státu se hodnotí hlavně podle ročního hrubého domácího produktu země a hlavně podle vládního dluhu, který vlastní soukromé subjekty či jiné státy. Počátky tohoto ukazatele lze vysledovat až do konce 17. století, kdy se stát Velké Británie stal ekonomicky "úplným", jelikož tehdejší panovník země nechat zřídit a založit první centrální banku – Bank of England.

4.1.1 Vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1692 – 1900

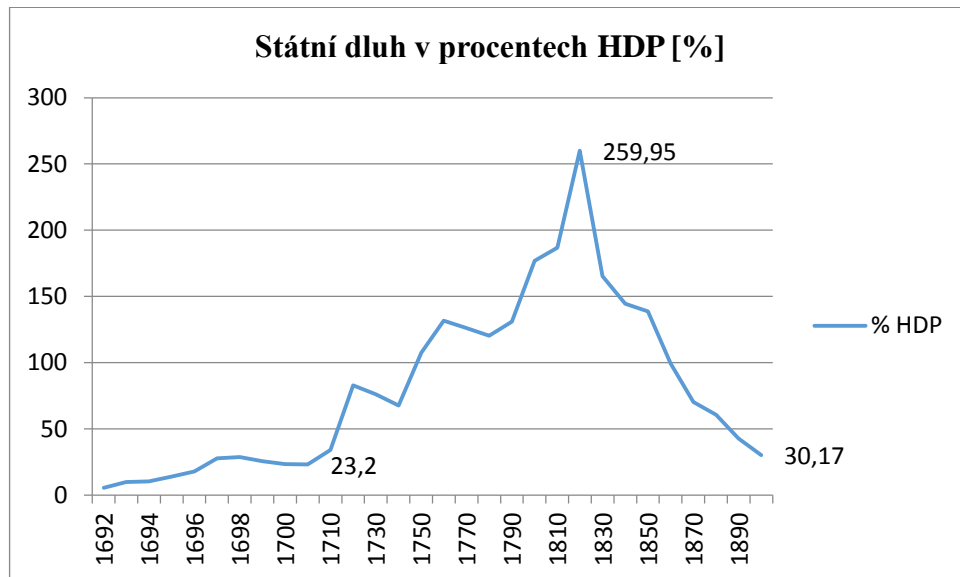
V tomto období patřilo Spojené království mezi pět zemí světa s největší a nejrozvinutější ekonomikou, kdy lepší byla pouze Čína, Spojené státy, Indie a Japonsko.

Od konce 17. století se v centrální bance Spojeného království začaly hromadit peněžní zásoby, které se bance vracely jako splacené úroky od lidí. Centrální banku na vypůjčení finančních prostředků využíval i stát a jeho panovník, zejména na financování válečných tažení a bojů, které z vybraných daní, které stát stále zvyšoval, nedokázal pokrýt.

Drancování zámořských kolonií a bitvy v napoleonských válkách vyšplhaly státní dluh až do závratných výšin hodnoty přes 250 % ročního HDP země. Takový to dluh odpovídal v té době téměř 850 miliónům liber. Tento dluh podpořilo i výrazné financování první průmyslové revoluce, která započala v Anglii, jako první zemi v Evropě, a způsobila

obrovský hospodářský, zemědělský a továrenský rozmach po celé zemi. Tento rozmach se musel řádně financovat a tak si stát, který neměl dostatečné prostředky, musel vypůjčit.

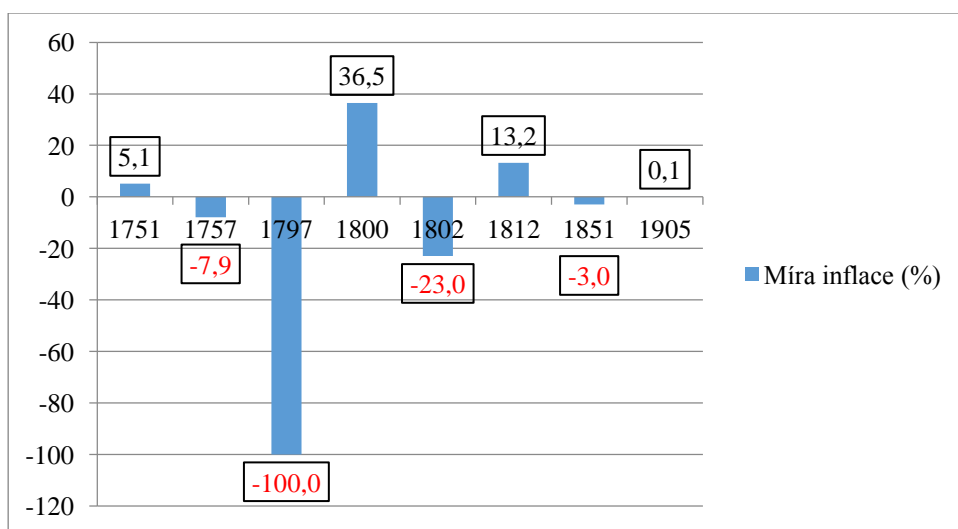
Graf 9: Státní dluh Spojeného království od roku 1692 - 1900 v podílu HDP (%)

Zdroj: Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky, 2016, vlastní zpracování

Ovšem v tomto období ekonomika Spojeného království vzkvétala. Výrazně přibýlo obyvatelstvo, pro které bylo nutné zajistit pracovní pozice, které se díky průmyslové revoluci naskytly. Avšak nárůst obyvatelstva v průběhu 19. století byl tak obrovský, že pro všechny se zaměstnání zajistit státu nepodařilo, a tak přišel i nárůst počtu nezaměstnaných lidí.

Graf 10: Míra inflace ve Velké Británii v letech 1751 - 1905 (%)

Zdroj: Vláda Spojeného království: Historická inflace v UK, 2016, vlastní zpracování

Naopak míra inflace měla za zmíněné období velmi kolísavý průběh, kdy jednou byla příliš vysoká, aby o pár let později rekordně klesla a následně se opět ustálila na hodnotu do 10 % míry inflace.

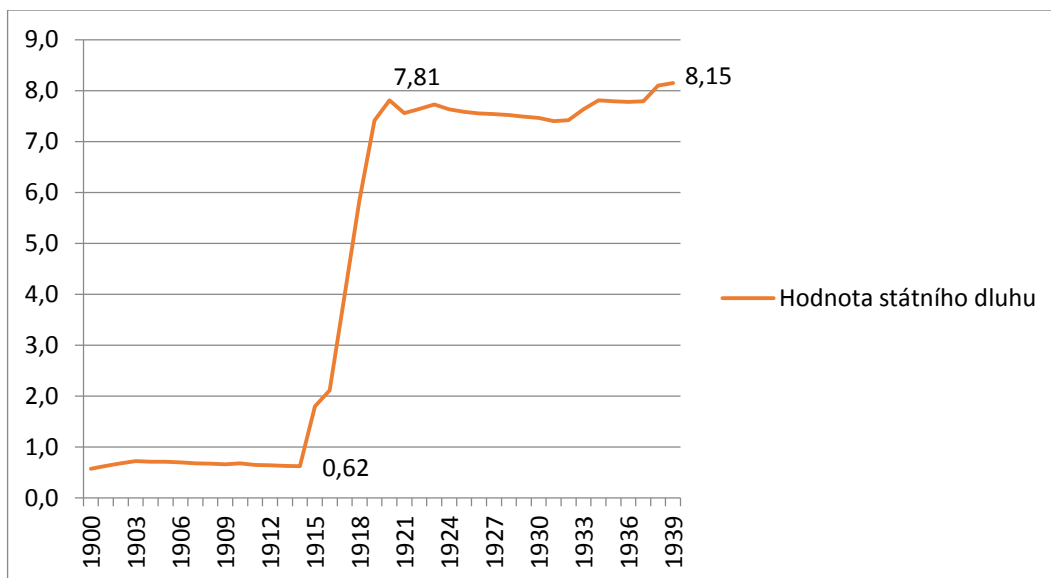
Po ukončení válečných stavů se v 19. století britská ekonomika stabilizovala, jelikož se osvobodila od značných válečných výdajů, které zahrnovaly náklady na výrobu munice a střeliva, obživu a plat armády a různé cestovní náklady. To a rozvíjející se technologická a průmyslová výroba napomohla britskou ekonomiku znovu nastartovat. Její dluh na konci 19. století činil už „pouze“ hodnoty 50 % ročního HDP Velké Británie.

4.1.2 Stav a vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1900 – 1939

Počátek 20. století zastihl Velkou Británii ve velmi dobré kondici a růstu. Ekonomická stabilita zemi z prosperity rozmachujícího se průmyslu nevydržela dlouho, jelikož v roce 1914 Velkou Británii zasáhla válečná hrozba v podobě první světové války, které se britské království zásadně a aktivně zúčastnila.

Země náhle změnila celou svou obchodní politiku a snažila se zemi chránit před ekonomickou destabilizací, což se vůbec nepovedlo. Výdaje na obranu dosahovaly závratných hodnot, na které stát neměl dostatek finančních prostředků.

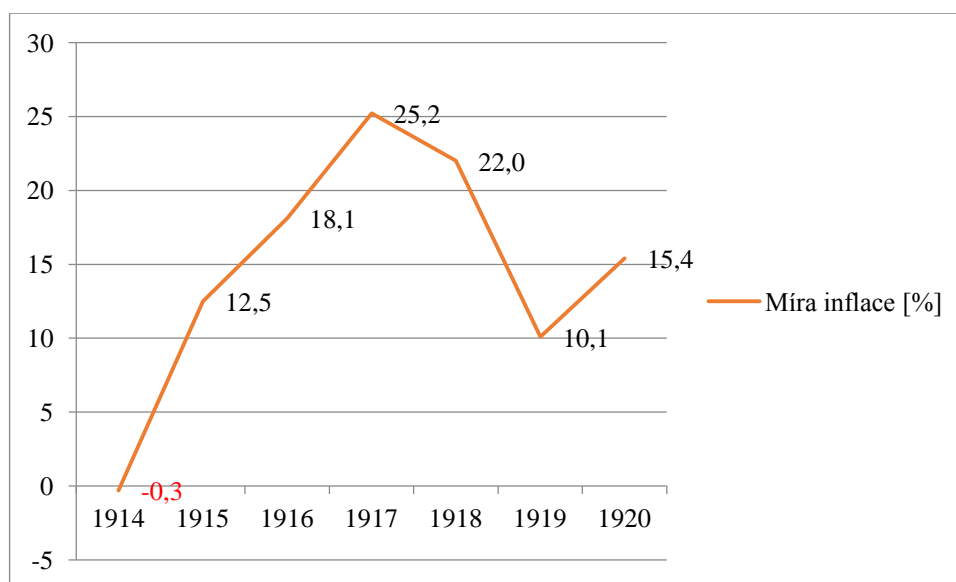
Graf 11: Vývoj státního dluhu Velké Británie v období 1900-1939 (miliardy liber)

Zdroj: : Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky, 2016, vlastní zpracování

Státní dluh, který se vláda mermomocí a cíleně snažila snižovat a splácet dosahoval před první světovou válkou 30% ročního HDP, což odpovídá 620 milionům liber. S příchodem války a výrazných výdajů, které se nepodařilo pokrýt ani zlatými rezervami, ani výběrem vyšších daní, dluh strmě vzrostl a na konci válečných bojů dosahoval 7,8 miliardy liber. Většinovým majitelem dlužných peněz byly Spojené státy americké, které se staly hlavním věřitelem Spojeného království. V průběhu první světové války Velká Británie upustila od zlatého standardu z důvodu nedostatečných (respektive téměř žádných) zlatých rezerv a rozhodla se tisknout ve velkém vlastní měnu, což naprosto devalvovalo její měnu a zapříčinilo vysokou míru inflace, která během první světové války se pohybovala výrazně nad hranicí 10%.

Graf 12: Vývoj míry inflace ve Velké Británii během první světové války (1914 - 1920) v procentech

Zdroj: Vláda Spojeného království: Historická inflace v UK, 2016, vlastní zpracování

Tabulka 8: Financování obrany a zbrojení Velké Británie v letech 1919 – 1940 (miliony liber)

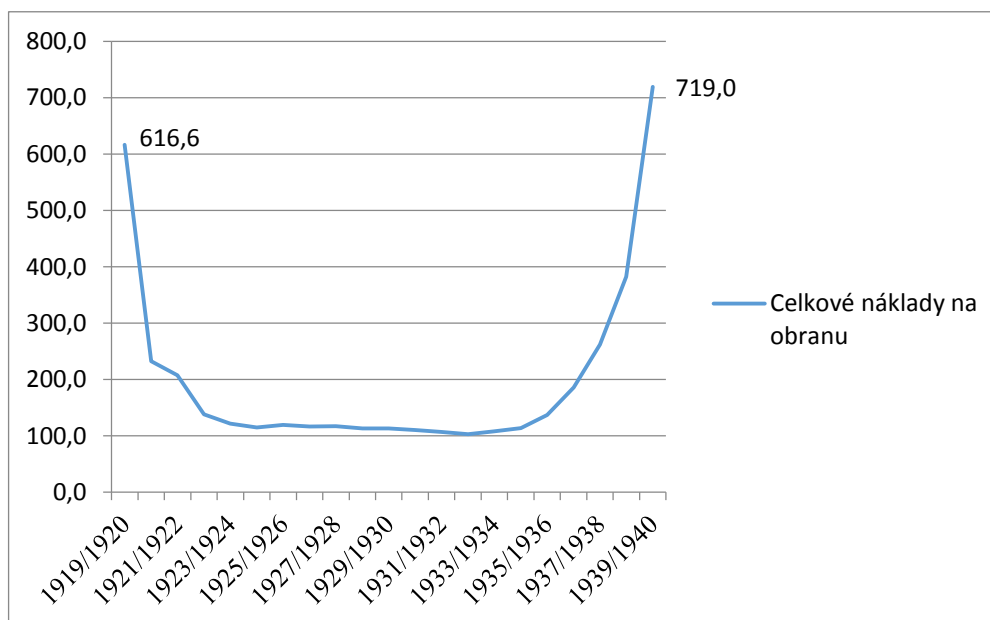
Rok	Celkové náklady na obranu	Procento ročního HDP
1919/1920	616,6	12,4
1920/1921	232,4	4,6
1921/1922	207,4	4,8
1922/1923	138,1	3,6
1923/1924	122,0	3,3
1924/1925	114,7	3,0
1925/1926	119,4	3,0
1926/1927	116,7	3,0
1927/1928	117,4	2,9
1928/1929	113,5	2,8
1929/1930	113,0	2,7
1930/1931	110,5	2,7
1931/1932	107,3	2,8
1932/1933	103,0	2,8
1933/1934	107,9	2,8
1934/1935	113,9	2,8
1935/1936	136,9	3,2
1936/1937	186,1	4,1
1937/1938	262,1	5,5
1938/1939	382,5	7,7
1939/1940	719,0	13,6

Zdroj: PEDEN, G., Arms, economics and British strategy: from dreadnoughts to hydrogen bombs, vlastní zpracování

V tabulce výše je zřetelně vidět jaké výdaje měla země ještě v konečném roce první světové války a jejich hodnotu oproti ročnímu hrubému domácímu produktu. Poté přišlo jejich snížení, avšak ještě pár let po konci války se pro dozvuk války vojenská obrana značně financovala.

Postupem let, kdy se objevily náznaky dalšího možného válečného ohrožení, začaly výdaje na obranu opět narůstat až po rok vypuknutí druhé světové války v roce 1939, kdy se náklady na zbrojení téměř zdvojnásobily.

Graf 13: Výdaje vynaložené na obranu státu v období 1919 – 1940 (miliardy liber)

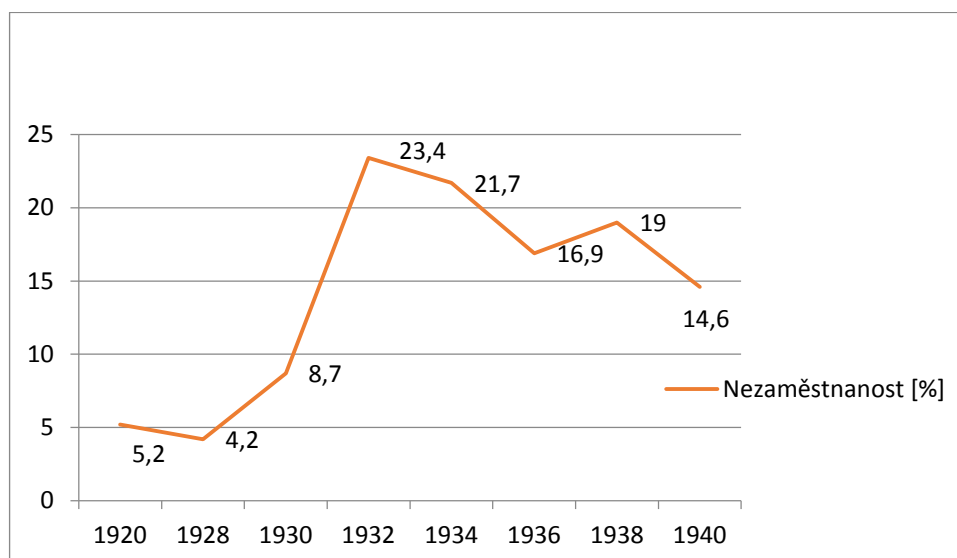
Zdroj: PEDEN, G. Arms, economics and British strategy: from dreadnoughts to hydrogen bombs, vlastní zpracování

Výdaje vynaložené na zbrojení v době války a poté na opětovné nastartování britské ekonomiky, včetně investic na nápravu měst a budov poničených válkou zcela odstřelilo Velkou Británii ze špičky světových ekonomicky nejsilnějších velmocí, kdy se centrum finančního sektoru přesunul z Londýna do Spojených států amerických a středoevropského Švýcarska.

Po válečných letech dostala ekonomika ve Velké Británii jen krátkou dobu na svou stabilizaci a následný rozvoj, aby se vrátila na příčky znamenající ekonomickou suverenitu mezi světovými státy. Bohužel pro ni, na Evropu ze Spojených států dolehla velká hospodářská krize, která rozmach ekonomiky značně ovlivnila a zmrazila. Největší krizí bylo postižení území na severu britského ostrova, kde byl rozšířený značný těžký průmysl. Krachující továrny a společnosti masivně propouštěly své zaměstnance. „To v zemi způsobilo masivní nezaměstnanost, která se ihned po propuknutí hospodářského úpadku vyšplhala přes 10% a na jejím konci na počátku roku 1933 dosahovala hodnoty dokonce

více než 20% oproti, což v tehdejší době odpovídalo více než 3,5 milionům nezaměstnaných lidí a mnoho dalších mělo práci pouze na částečný úvazek za nepřiměřenou výplatu.¹¹⁸ Před vypuknutí hospodářské deprese a nárůstu nezaměstnanosti činila ve Velké Británii průměrná nezaměstnanost přibližně 5-5,5 %. Nehledě obrovského ovlivnění zahraničního obchodu, který byl omezen téměř o polovinu, zejména z důvodu absence výroby v těžkém průmyslu (pokles produkce uhlí a ocele), textilním průmyslu nebo lodní dopravě.

Graf 14: Nezaměstnanost ve Velké Británii v letech 1920-1939 (%)

Zdroj: Sousa A. a Fedec A.: Ekonomická data států, 2016, vlastní zpracování

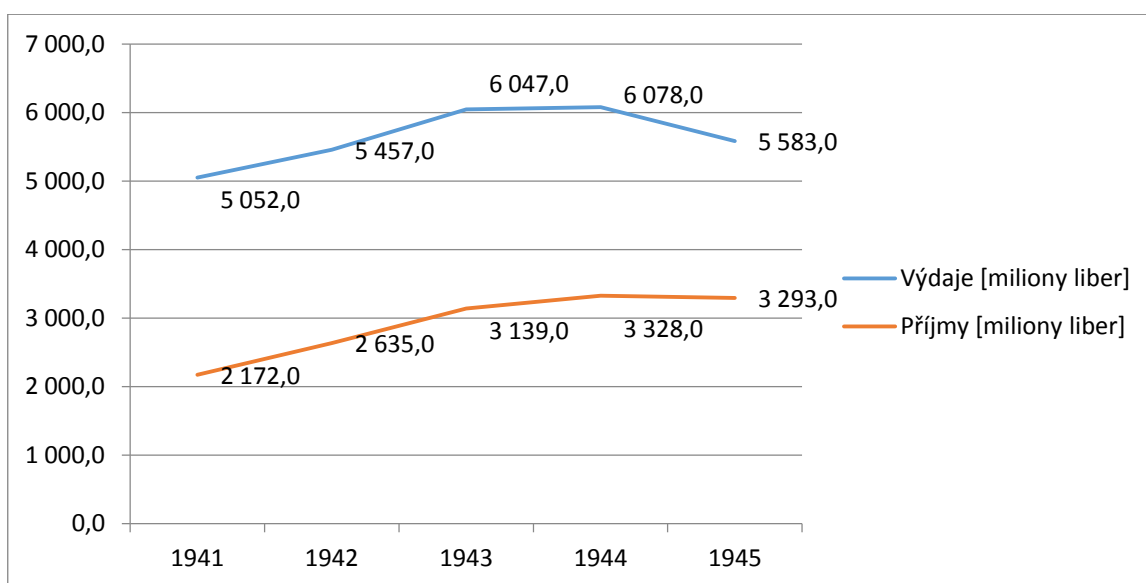
Po ukončení ekonomické krize a hospodářského strádání se Velká Británie snažila opět svou ekonomickou situaci a životní podmínky po své občany restartovat. Rozhodnutí britské vlády snížení úrokových sazeb z 6 % na 2 % opět nastartoval stavební průmysl, který poskytl mnoho pracovních míst a výrazně se podílel na opětovném snížení míry nezaměstnanosti, stejně jako další rozhodnutí a reformy. Díky nízké úrokové sazbě se staly vývozní komodity Velké Británie znovu více cenově konkurenceschopné a mohl se opět nastartovat britský export zboží.

¹¹⁸ BOOTH, A. a PACK M., *Employment, Capital and Economic Policy in Great Britain 1918-1939*, 1985

4.1.3 Stav a vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1939 – 1945

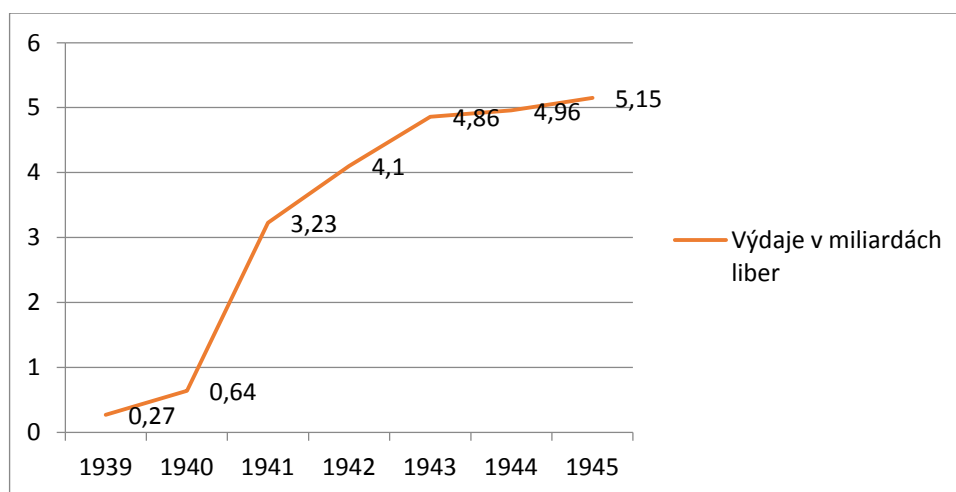
S příchodem druhé světové války se ekonomika Velké Británie uvrhla opět do značné stagnace až útlumu. Vláda stáhla finanční podporu na svou městskou infrastrukturu, průmysl a sociální podpory a začala opět v rozsáhlém objemu finančně podporovat válečnou výrobu a své bojové útvary. Při propuknutí války výdaje na obranu a válečné zařízení se ihned téměř zdvojnásobily a dosahovaly přes 600 milionů liber. Nedostatečné zlaté rezervy a finanční zdroje donutili Velkou Británii zažádat o výraznou finanční injekci od Spojených států amerických a jiných věřitelů.

Graf 15: Výdaje a příjmy vlády Velké Británie v letech 1941 - 1945 (miliony liber)

Zdroj: HANCOCK, W. a GOWING M.. British war economy, 1949, vlastní zpracování

Graf 16: Výdaje Velké Británie poskytnuté na obranu země v období 1938-1949 (miliardy liber)

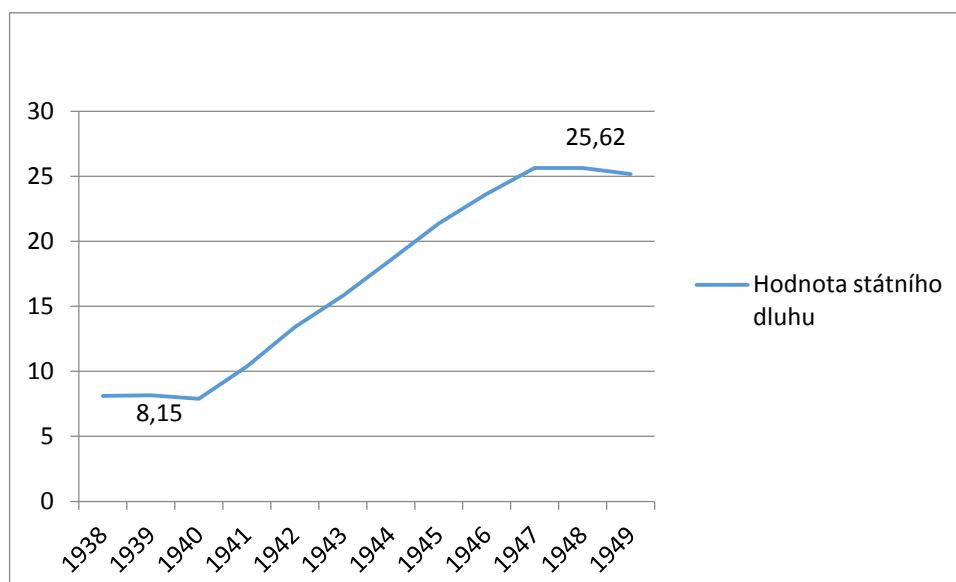

Zdroj: Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky, 2016, vlastní zpracování

V průběhu války, která trvala dlouhých šest let, se vládní výdaje spojené s válkou vyšplhaly přes 5 miliard liber. S postupně se zvyšujícími výdaji se podobným tempem zvyšoval dluh, který byl způsoben značnými rozpočtovými deficity, kterými vláda pokrývala finanční nároky války.

Graf 17: Vývoj státního dluhu Velké Británie v období 1938-1949 (miliardy liber)

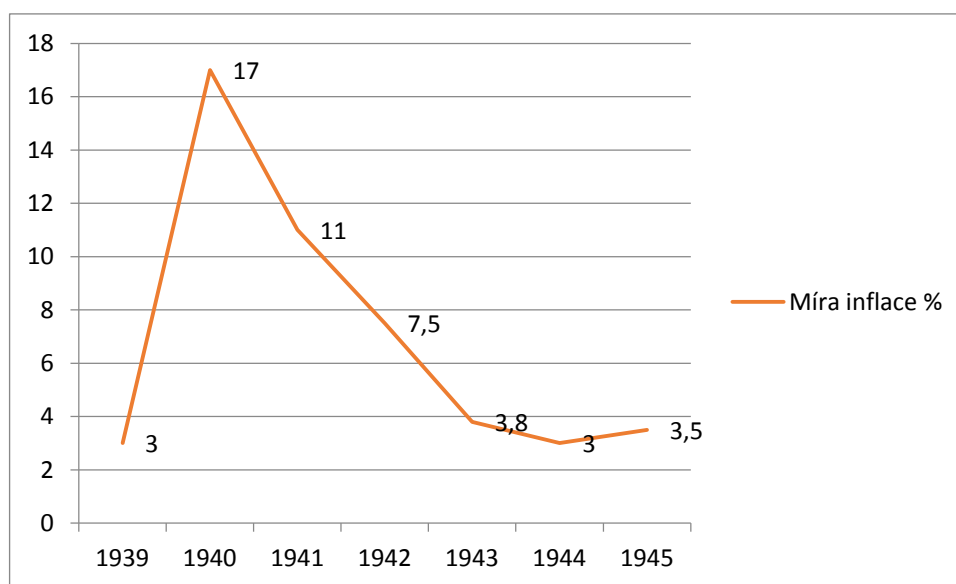

Zdroj: Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky, 2016, vlastní zpracování

Její dluh vůči tuzemským a zahraničním věřitelům na konci druhé světové války činil téměř 21 miliard liber. Na grafu lze vidět výrazný nárůst státního dluhu, který od začátku války stoupl z necelých 8 miliard liber na více než 25 miliard liber v roce 1948, což je změna téměř o 32%. Následkem toho druhá světová válka způsobila Velké Británii obrovskou finanční ztrátu a expanzi dluhu téměř o 17 miliard liber.

Vzrůstající dluh nebyl jedinou starostí v hospodářství Velké Británie. Problémy měla země i s výrazně rostoucí inflací, která byla podpořena slibovanými vyššími výdělků ve válečném průmyslu oproti tomu civilnímu. Nárůst mezd se snižováním cenové nabídky spotřebního zboží a služeb způsobil výrazný růst cenové hladiny.

Graf 18: Míra inflace Velké Británie v období 1939-1945(%)

Zdroj: TWIGGER, R., Inflation: the Value of the Pound 1750-1998, 1999, vlastní zpracování

V roce 1940 dosáhla hodnota inflace na více než 17 %, což způsobilo nedůvěru a znehodnocení britské měny. Vláda na tuto situaci reagovala sestavením krizového rozpočtu, na kterém se výrazně podílel i ekonom J. M. Keynes, který byl v té době odpovědnou osobou za vedení státní pokladny. Cílem krizového rozpočtu bylo výrazné snížení rozpočtového schodku pomocí ponížené úrokové sazby a výběrem povýšeních daní.

4.1.4 Stav a vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1946 – 1990

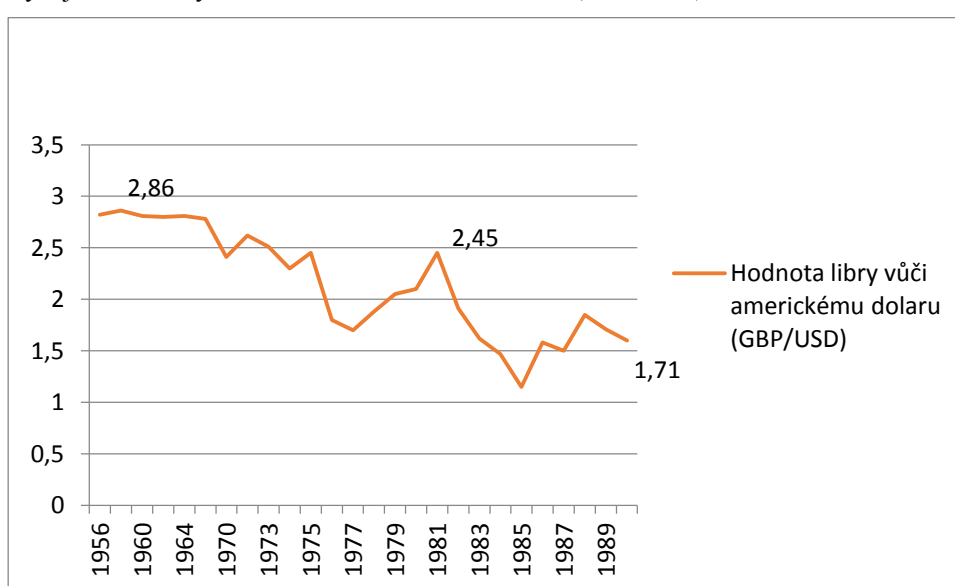
Konec války přinesl zemi pokles výdajů spojených s obranou a válečnou výrobou zařízení a munice, ale tyto finance stát využil na opravy, produkci v těžkém a textilním průmyslu a podpory zahraničního obchodu, což způsobovalo stálý a značný rozpočtový deficit, na který si vláda musela opět vypůjčit finanční prostředky. Výše státního dluhu se zastavila, až na hodnotě 25,6 miliardy liber v roce 1948, aby poté mohl být vládou snižován pomocí privatizace státního majetku (hlavně průmysl) a sociálních či daňových reforem.

Poválečná doba také přinesla nakopnutí britské ekonomiky a její oživení, které ve výsledku mělo přinést opětovné dominantní postavení Velké Británie v globálním měřítku.

Růst a rozvoj britského hospodářství narušilo v průběhu let několik konfliktů a krizí. V roce 1956 konflikt s Egyptem při Suezské krizi (spor o kontrolu nad Suezským

průplavem) velmi poznamenal sílu britské měny a její mezinárodní obchod. Monetární politika centrální banky se ve snaze udržet kupní sílu britské libry zcela vyčerpala se svých devizových rezerv v amerických dolarech, ale ani to spekulacím o britské měně ze strany Spojených států a její následné devalvaci nezabránilo. Z krize se Velká Británie dostala téměř ze dne na den, po dlouhých vyjednáváních jim byl poskytnut od Mezinárodního měnového fondu balíček v hodnotě 1,3 miliardy amerických dolarů, který doplnil devizové rezervy a pomohl zastavit spekulace o britské libře.

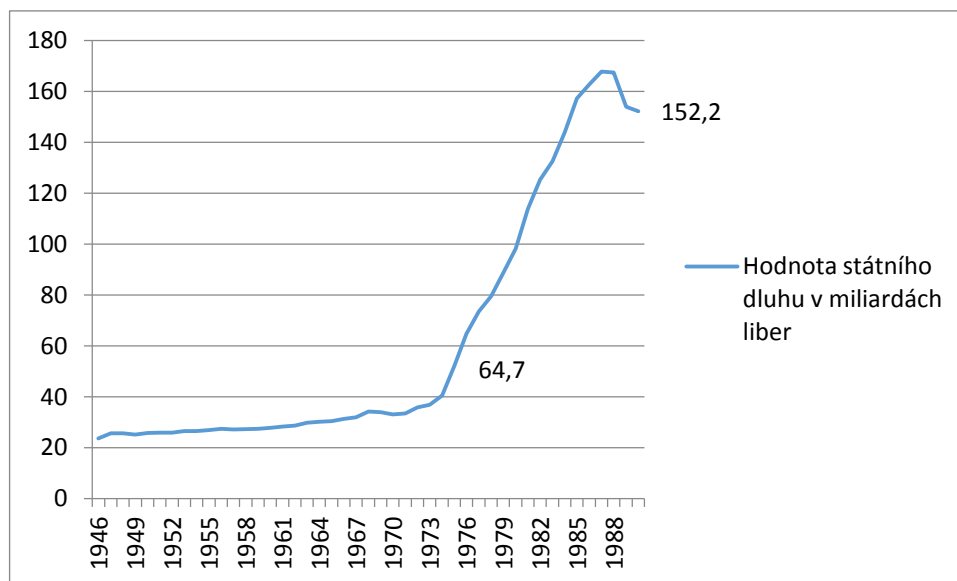
Graf 19: Vývoj britské libry vůči dolaru v letech 1956 – 1990 (GBP/USD)

Zdroj: Sousa A. a Fedec A.: Ekonomická data států, 2016, vlastní zpracování

Další výraznější problém pro britskou ekonomiku se vyskytl v roce 1973 při ropné krizi, která výrazně ovlivnila míru inflace a následné spekulativní a nedůvěřivé období, kdy se ve světě, včetně renomovaných novinových deníků o finančnictví, pochybovalo o hodnotě britské měny. Tyto spekulace ovlivnili mezinárodní britský obchod, paritu kupní síly měny a vytvořil výraznější rozpočtový deficit, což způsobila tzv. “krizi libry šterlinků“ viz graf 19. Graf dále, že nejvyšší hodnotu v tomto období měla libry vůči americkému dolaru v roce 1958, kdy dosahovala hodnoty 2,86 GBP/USD, což znamená, že za jednu britskou libru bylo možno pořídit 2,86 amerického dolaru.

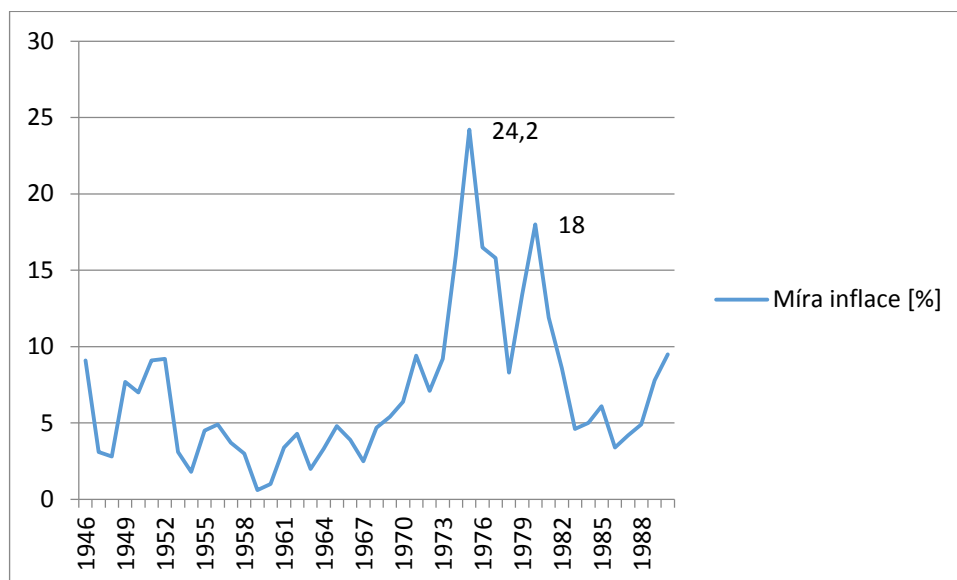
Graf 20: Státní dluh Velké Británie v letech 1946 – 1990 (miliardy liber)

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

To vše vedlo k prohloubení britského dluhu (viz graf 20), jelikož schodek rozpočtu a přerušení pádu libry, vláda vyrovnala žádostí o poskytnutí finančního balíčku od Mezinárodního měnového fondu.

Graf 21: Míra inflace ve Velké Británii v letech 1946 – 1990 (%)

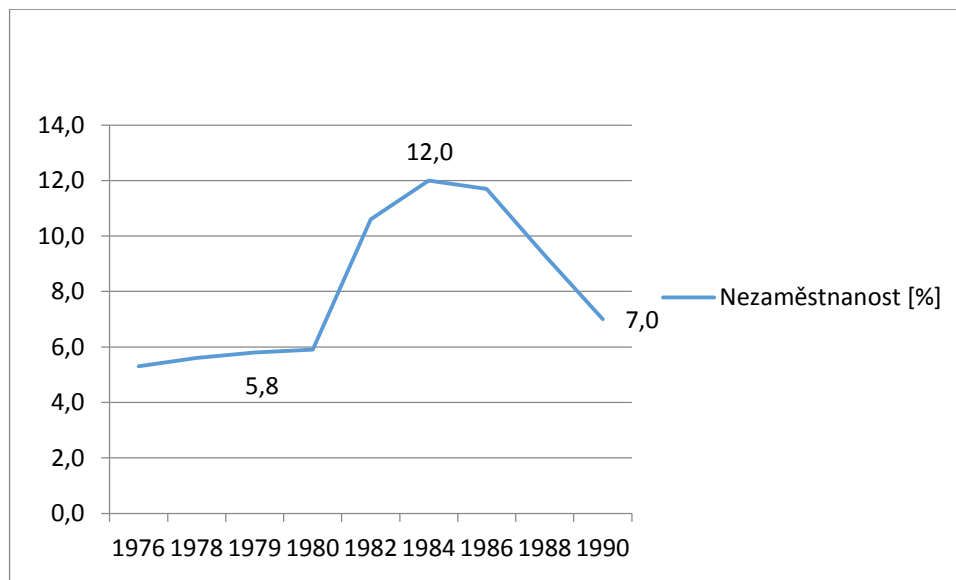

Zdroj: Vláda Spojeného království: Historická inflace v UK, 2016, vlastní zpracování

Na grafu 21 lze jasně vidět rok 1976, kdy vrcholila krize z nedostatku ropy, která se musela dovážet, až za čtyřnásobné ceny, a hodnotu inflace, která dosahovala hodnoty téměř 25 %. Tento vývoj byl důsledkem i nedostatečným růstem mezd.

V roce 1979, po nástupu nové vlády Margaret Thatcherové britská ekonomika dostala mnoha změn. Nejen, že se musela vypořádat s vysokou inflací, která v době jejího nástupu pohybovala stále kolem 10 % a krátce na to v roce 1980 dokonce 18 %, ale také s rozpočtovým deficitem nebo rostoucí nezaměstnaností, která se v důsledku rozhodnutí předešlé vlády, stále zvyšovala a v roce 1984 počet nezaměstnaných dosahoval téměř tři miliony britských občanů bez práce. Naproti tomu míra inflace, po počátečním výrazném kolísání od počátku vlády „Železné lady“, se stabilizovala a dále se její hodnota, s mírnými výkyvy, jen snižovala. Hodnota míry inflace na konci období vlády Margaret Thatcherové činila kolem 7 %, nezaměstnanost byla též 7 %. Jen vládní dluh měl vzestupnou tendenci již od počátku jejího nastoupení na vládní předsednické křeslo, který se ve výsledku, díky obnově a stabilizaci ekonomiky a nutných výpůjček rozrostl z 65 miliard liber na 152,2 miliard liber v roce 1990.

Graf 22: Míra nezaměstnanosti Velké Británie v letech 1976 – 1990 (%)

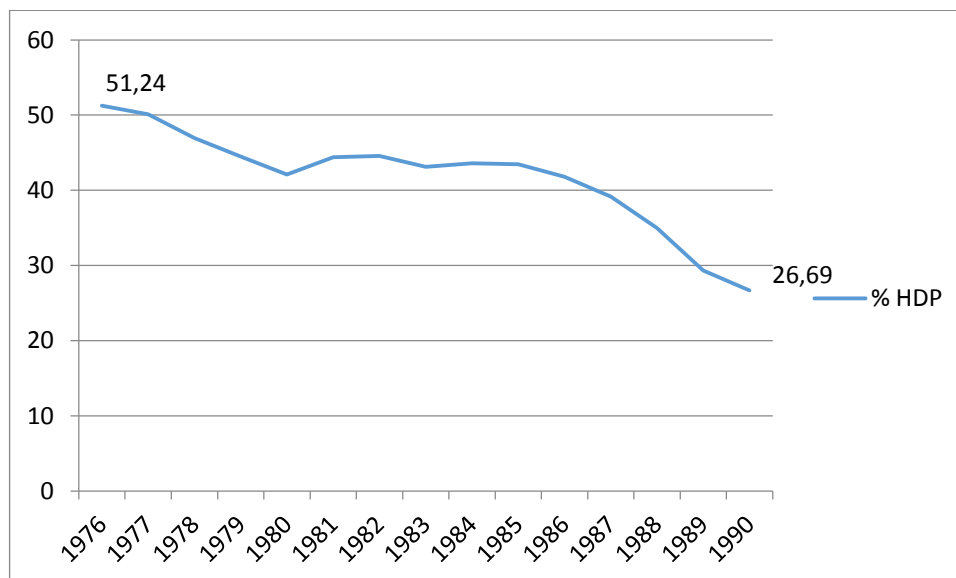

Zdroj: Sousa A. a Fedec A.: Ekonomická data států, vlastní zpracování

V porovnání státního dluhu vůči ročnímu HDP Velké Británie byla tendence opačná než u státního dluhu. Jelikož hrubý domácí produkt země rostl jen nepatrně, ba dokonce měl i klesající tendenci, tak z tohoto pohledu klesl vládní dluh téměř o polovinu

z 51 % na hodnotu 26 % procent ročního HDP, přičemž roční HDP dosahovalo v roce 1990 hodnoty 1870 miliard liber.

Graf 23: Státní dluh v podílu HDP během období 1976 – 1990 (%)

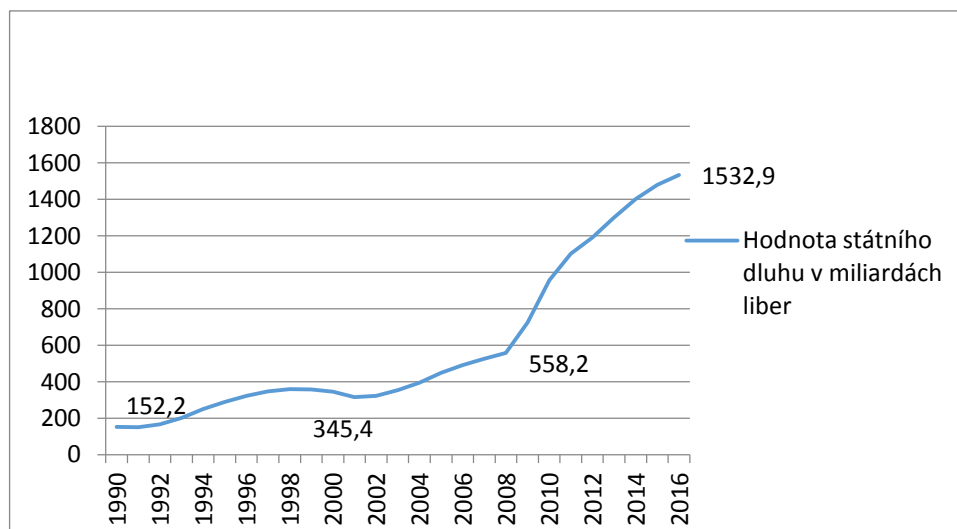

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

4.1.5 Stav a vývoj ekonomiky Velké Británie v letech 1990 - současnost

Na počátku 90. let minulého století se britská ekonomika nacházela v lehké krizi, kdy se potýkala s vysokou inflací (téměř 10 %), rostoucí mírou nezaměstnanosti i státním dluhem. To vše napomáhalo spekulacím a pochybám o nestabilitě britské libry, která se v té době těšila obrovské krizi ohledně jejího setrvání jako měny Velké Británie. Vše ještě bylo podpořeno masivními výprodeji britské libry bohatými finančníky, včetně s Georgem Sorsesem, a její následnou devalvací. Centrální banka Bank of England se oslabení měny snažila zabránit jejím vykupováním, na což použila až 15 miliard liber z devizových rezerv. Její největší propad nastal mezi roky 1992 a 1993, kdy vláda reagovala snížením a následným opětovným zvýšením úrokové sazby, avšak neúspěšně.

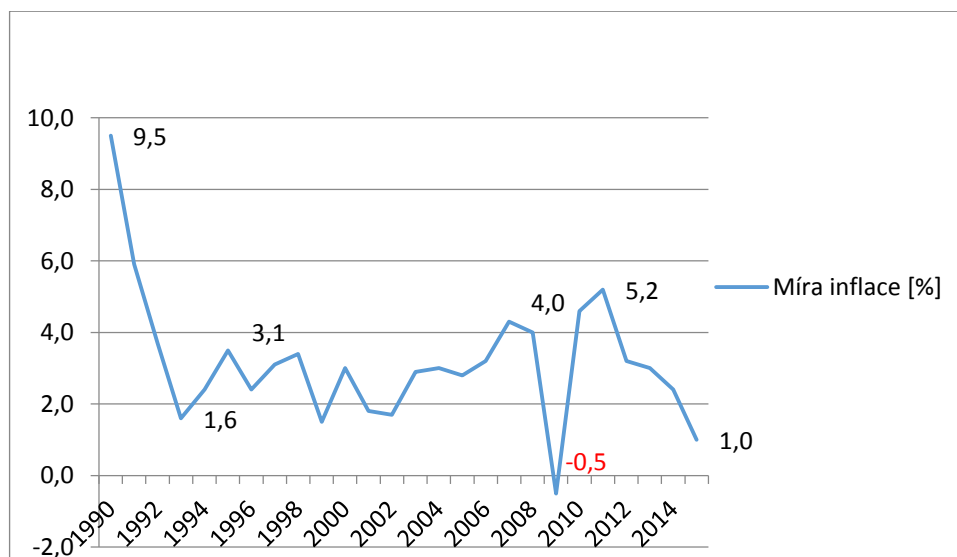
Graf 24: Státní dluh Velké Británie v období 1990 – 2016 (miliardy liber)

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

Nový předseda vlády, po odstoupení Margaret Thatcherové z pozice premiérky vlády v roce 1990, se jím stal John Mason, ale ani on nedokázal ekonomiku země naplno probudit a restartovat. Jeho vládě se podařilo výrazně snížit inflaci, která se v dalších letech pohybovala průměrně okolo 3 %, zároveň byla výrazně snížena úroková míra a to pod 7 %, ale počet nezaměstnaných lidí začal opět růst. Dluh země i nadále rostl, jelikož vláda potřebovala peněžní půjčky na financování nových reforem v oblasti zdravotnictví a sociálních věcí.

Graf 25: Míra inflace ve Velké Británii v letech 1990 – 2015 (%)

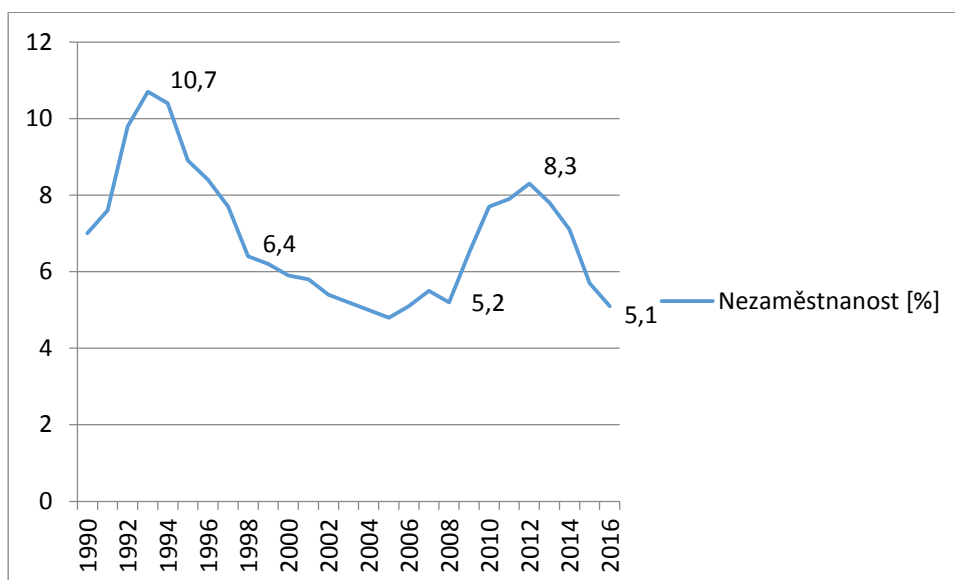

Zdroj: Vláda Spojeného království: Historická inflace v UK, 2016, vlastní zpracování

V roce 1997 vláda konzervativců neobhájila své postavení při volbách a prohrála s labouristickou stranou. Nově sestavená vláda, v čele s Tonym Blairem a jeho programem, ihned začala činit rozhodnutí pro ekonomický a sociální rozvoj země. První zásadní rozhodnutí učinila ve prospěch centrální banky (Bank of England), které dala právo rozhodovat o úrokové sazbě či stanovení minimální mzdy platné na území Spojeného království, která se každý rok aktualizovala.

Spoustu rozhodnutí Blairova vláda učinila také ve prospěch snížení nezaměstnanosti a udržení její nízké míry. Investice do britského průmyslu, snížení úrokových sazeb, sociální reformy a daňové zvýhodnění pro společnosti poskytly obyvatelům Spojeného království nové pracovní pozice, které zajistily snížení dlouhodobé nezaměstnanosti pod 6 %.

Graf 26: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Velké Británii v letech 1990 – 2016 (%)

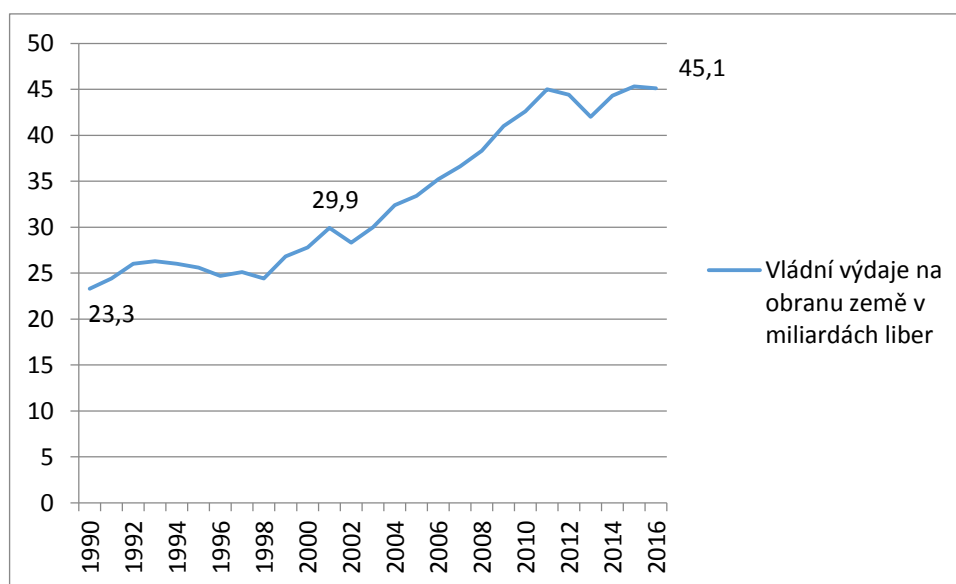

Zdroj: Sousa A. a Fedec A.: Ekonomická data států, 2016, vlastní zpracování

Počátek nového tisíciletí se nesl z ekonomického hlediska pro Velkou Británii velmi pozitivně. Nezaměstnanost a inflace byly stabilně udržovány na velmi dobrých hodnotách, kdy nezaměstnanost se udržovala pod 6 %, stejně jako míra inflace se pohybovala na úrovni 2 %. Šok způsobil nenadálý útok na Spojené státy americké v roce 2001 teroristy z blízkého východu. Útok způsobil vendetu v podobě války v Afghánistánu a následně v Iráku, ve které se Velká Británie aktivně podílela na bojích, což způsobilo nenadálé zvýšené válečné výdaje, které musela země na boj s terorismem po boku USA vynaložit. Tyto výdaje od té doby po současnost se téměř zdvojnásobily.

Graf 27: Vládní výdaje na obranu Velké Británie v letech 1990 – 2016 (miliardy liber)

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

Největší ranou pro ekonomiku moderní doby, nejen pro Velkou Británii, byla propuknutí hospodářské krize v roce 2008, která měla původ opět ve Spojených státech amerických. Krize spustila reakci krachujících bank a jiných společností včetně těch hlavních, které vláda zachránila od krachu jejich koupí či finanční pomocí v řádu stovek miliard liber. Na grafech výše je vidět u roku 2008 jasný zlom v hodnotách, kde se státní dluh během roku tří let více než zdvojnásobil na hodnotu větší než 1100 miliard liber, nezaměstnanost prudce stoupla o téměř tři procenta na hodnotu kolem 8 % a inflace se po počátečním strmém poklesu, kdy dosahovala záporné hodnoty – 0,5 %, opět prudce zvýšila a dosahovala hodnoty přes 5 %. Krize stála Velkou Británii výrazný odliv zahraničních investorů a společností do zemí s levnější pracovní silou, pokles produkce v průmyslu, pád britské libry (hlavně vůči euru) a celkové zpomalení ekonomiky.

Pro boj a opatření ještě s horšími následky ekonomické krize, centrální banka v roce 2009 snížila úrokovou sazbu z 5,25% na pouhé 0,5 %, což vedlo poskytování více úvěrů a zvýšení množství peněz. Tato úroková sazba platí ve Velké Británii dodnes.

Po roce 2008, kdy britská ekonomika prudce zpomalila a spadla do recese, se její hospodářství snaží opět nabrat rostoucí tempo, které dodal impuls rostoucí zahraniční obchod, dlouhodobě posilující měna (krátkodobý pokles při spekulaci a referendu o osamostatnění Skotska) a opětovně rostoucí roční HDP.

4.2 Porovnání britské ekonomiky vůči ostatním ekonomicky silným státům světa

Britská ekonomika, s nejhodnotnější měnou a tradicí, v porovnání s jinými ekonomickými velmocemi, patří mezi největší a nejbohatší na světě. Oproti minulosti má ekonomika a měna Spojeného království výrazně slabší postavení vůči ostatním státům, které mají rychleji rostoucí hospodářství.

Pro porovnání byly vybrány státy, které mohou být v otázce ekonomiky a jejím růstu konkurenceschopné Velké Británii. Největší a nejhodnotnější ekonomiku světa mají bezpochyby Spojené státy americké, které nesmí v porovnávání chybět, stejně jako Japonsko a v rámci Evropy Německo.

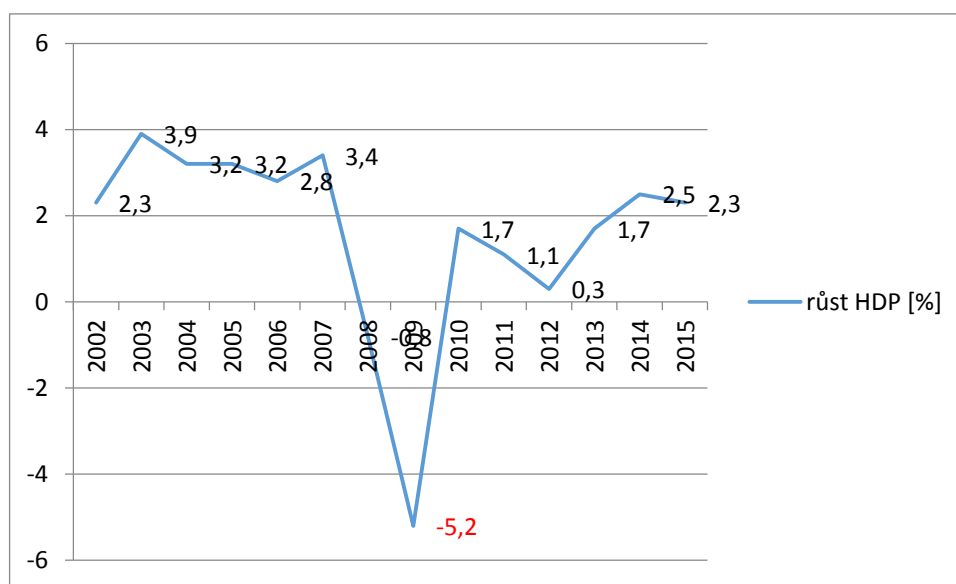
4.2.1 Porovnání HDP s vybranými státy světa

Hrubý domácí produkt, jako tzv. „král makroekonomických ukazatelů států“, je nesmírně důležitým ukazatelem pro fungující či nefungující ekonomiku. Jeho hodnota je základní ukazatel pro úroveň hospodářství země, stejně tak i jeho vývoj. Ve „zdravém“ hospodářství by mělo HDP mít výraznou rostoucí tendenci.

Pro zřejmější a porovnatelnější srovnání hodnot a úrovně ekonomiky je využita jednotná měna amerického dolaru, pomocí kterého se lépe zachytí vývoj a stav HDP jednotlivých zemí.

Hodnota HDP Velké Británie od roku 1990 se výrazně zvýšila, čímž je jasně ukázáno, že její ekonomika rostla, ale ne takovým tempem, jak by si britská vláda přála. Za poslední roky britská ekonomika velmi zvolnila a její HDP roste jen nepatrně v řádu několika málo procent, ba dokonce v období finanční krize byl trend HDP i záporný, kdy meziročně klesl o 5,2 %.

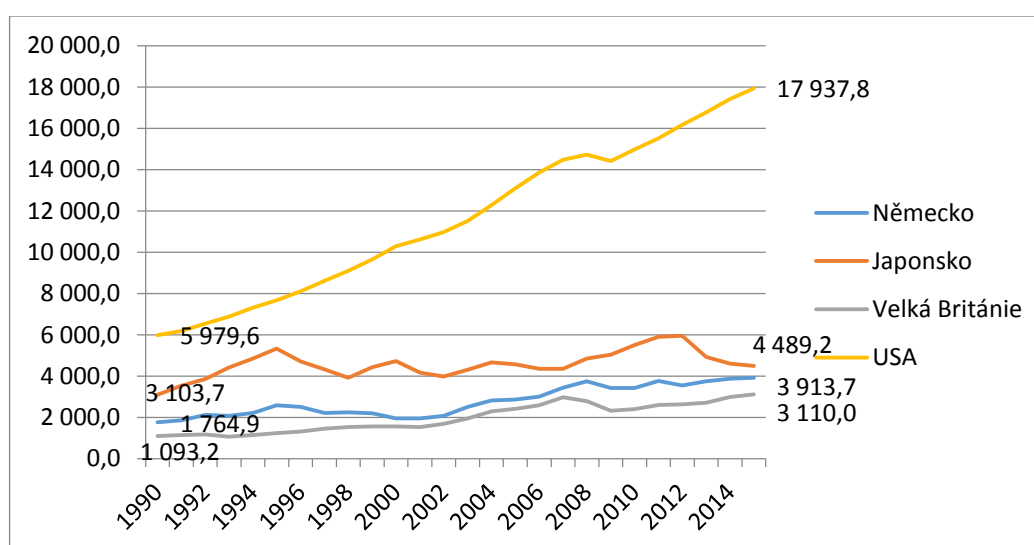
Graf 28: Vývoj a růst HDP Spojeného království během období 2002 - 2015 (%)

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

V porovnání s jinými světovými velmocemi vypadá Velká Británie jako malá chudá země. Tak to není, jelikož hlavní rozdíl je v počtu obyvatel, kteří do balíčku hrubého domácího produktu země přispívají a těch má Velká Británie suverénně ze zemí USA, Japonska a Německa nejméně. Její celkový počet obyvatel je 64,1 milionů, Německé státní příslušenství má 80,6 milionů občanů, Japonsko 127,3 milionů obyvatel a nejvíce mají Spojené státy americké, kteří se mohou pochlubit přibližně 318,9 milionů obyvatel.

Graf 29: Porovnání vývoje HDP vybraných států v letech 1990 – 2015 (miliardy dolarů)

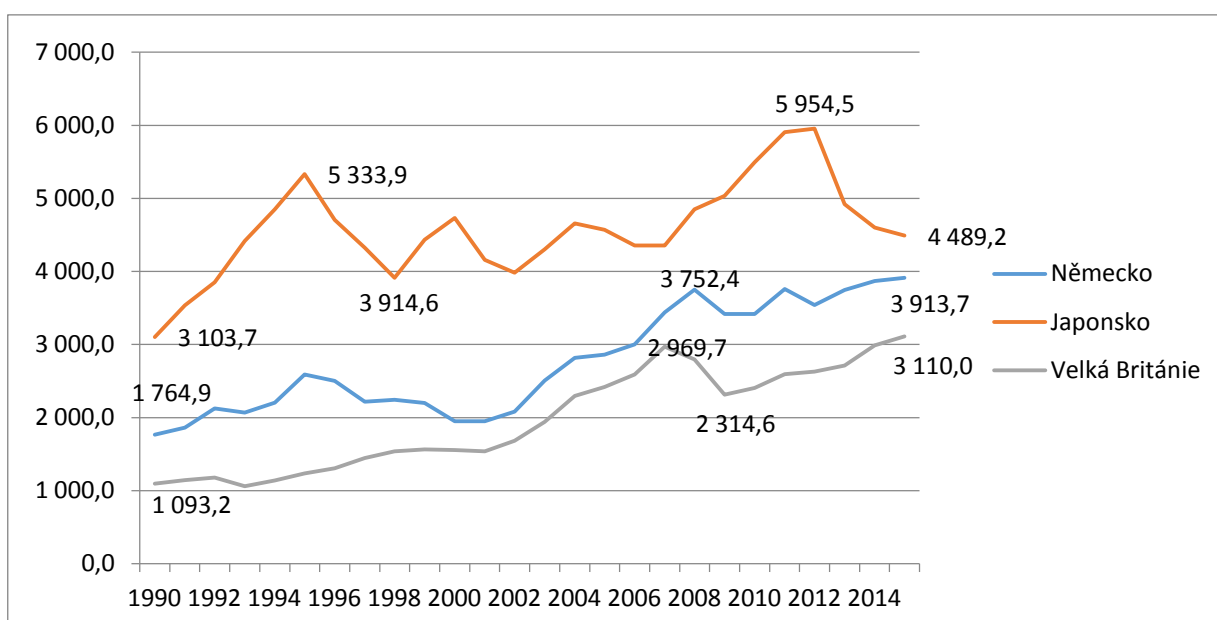

Zdroj: Světová banka: HDP států v letech 1990 - 2015 , 2016, vlastní zpracování

Naprosto největší hodnotu HDP, stejně jako jeho tendenci růstu mají Spojené státy americké, které mají i největší hodnotu HDP na světě. Hrubý domácí produkt Spojených států v roce 1990 byl vyšší než je HDP u srovnávaných států Japonska, Německa a Velké Británie dnes, konkrétně 5979,6 miliard dolarů, což představuje téměř 6 bilionů dolarů.

Velká Británie, na to, že má téměř poloviční obyvatelstvo oproti Japonsku a o téměř dvacet milionů méně než Německo, tak její HDP není o tolik nižší. Při srovnání těchto tří zemí, od roku 1990 po rok 2015, se jeví její ekonomika jako nejvíce tendenčně rostoucí, jelikož se rozrostla téměř třinásobně z hodnoty 1093,2 miliardy dolarů na 3110 miliard dolarů.

Graf 30: Porovnání vývoje HDP VB, Německa a Japonska v letech 1990–2015 (miliardy dolarů)

Zdroj: Světová banka: HDP států v letech 1990 - 2015 , 2016, vlastní zpracování

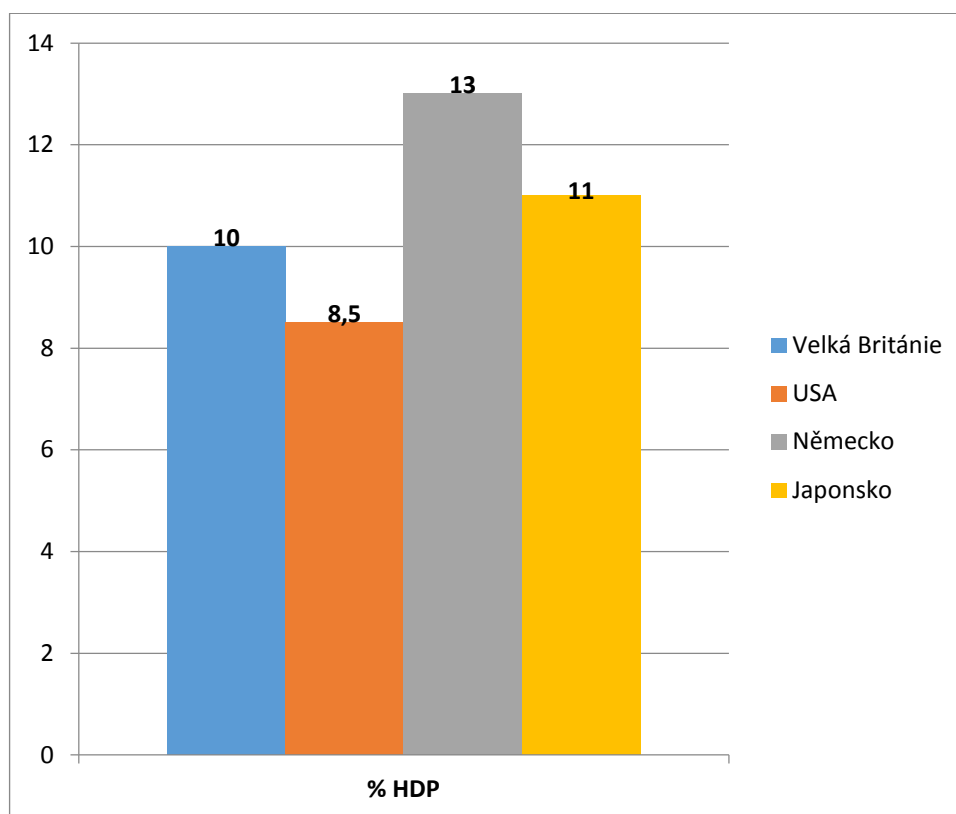
Německo a Japonsko takový rostoucí trend nemělo a jejich ekonomika zaznamenala nižší růst. Ekonomiky těchto dvou zemí také zaznamenaly více ekonomických propadů než v případě Velké Británie, kde byla tendence hospodářství a HDP téměř výlučně rostoucí, i když v některých letech jen nepatrně.

Japonská ekonomika a HDP zažilo během tohoto 25letitého období několik výrazných výkyvů, ať už v roce 1995/96 či na přelomu milénia, ale v období 2008-2009, kdy propukla finanční krize po celém světě, tak jí žádný pokles v růstu HDP nepostihl. Výrazný propad pro Japonsko přišel, až v roce 2012, kdy zažilo ekonomickou recesy.

Tento propad byl následek ničivé přírodní katastrofy, kdy zemi postihlo obrovské zemětřesení a následné tsunami a firmy začaly méně produkovat zboží, ale hlavně rozhodnutí nové vlády zvýšit daň z prodeje (obdoba DPH), což velmi ovlivnilo následující prodeje zboží a služeb a následně výrazně ovlivnilo japonskou ekonomiku.

Velká Británie, stejně jako Německo a Spojené státy americké, největší propad v HDP zaznamenal v meziročním období 2008 až 2009, právě při vypuknutí světové finanční krize, kdy HDP Německa a Velké Británie kleslo více než o 5 % a Spojeným státům přibližně o 3%. Velká Británie, ač měla během krize největší propad HDP, tak tuto situaci její ekonomika ustála z vybraných zemí nejlépe. Fiskální a monetární zásahy spolu s vlastní silnou měnou ji problémy s ekonomickou krizí a krachujícími světovými bankami pomohl rychle překonat bez výraznějších obtíží.

Graf 31: Hodnoty šedé ekonomiky Velké Británie, USA, Německa a Japonska v roce 2014 (% ročního HDP)

Zdroj: F. Schneider: Shadow Economies of 145 Countries all over the World, 2014, vlastní zpracování

Při porovnání odhadů šedé ekonomiky (ne stínové, která zahrnuje i černou ekonomiku tzv. nelegální činnost) na procentuálním podílu HDP země dosahuje nejlepších výsledků země Spojených států amerických, kde podle odhadů činí šedá ekonomika

hodnoty pouze 8,5 % jejího ročního HDP. Šedá ekonomika zahrnuje „legální“ činnosti, které jsou skryté před úřady a daňových výnosům či regulací. Do této kategorie lze zařadit práce vykonávané načerno, daňové úniky či činnosti a práce vykonávané bez náležité potřebné licence. Tyto aktivity, které nepodléhají regulací a zdanění, ve Velké Británii dosahují hodnoty přibližně 10 % HDP, v Japonsku téměř 13 % a v jedné ekonomicky nejsilnějších zemí v Evropě Německu dokonce 13% ročního HDP.

V případě odhadů kompletní stínové ekonomiky, kde bude zahrnuta i nelegální činnost, hodnota černé ekonomiky činí 10 – 20 % HDP jednotlivých zemí. Hodnotu ilegálních činností je ještě těžší odhadnout než u ekonomiky šedé a názory na ní se velmi různí.

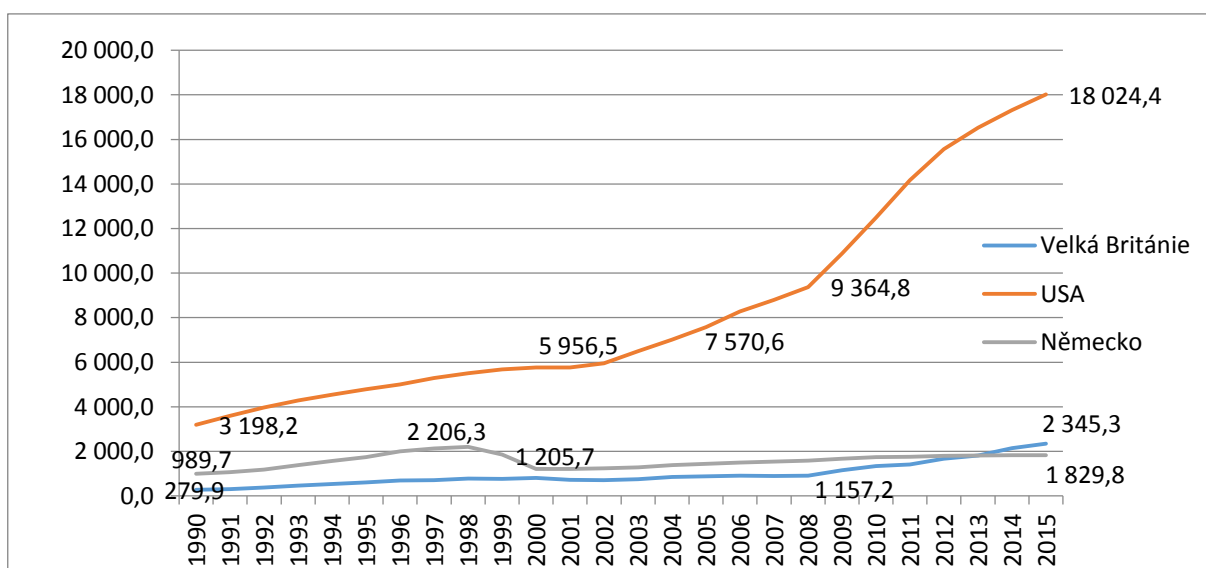
Dopady stínové ekonomiky mají na hospodářství země negativní, ale i pozitivní vliv, nikoliv však „správný“. Mezi pozitivní dopady patří zvýšení konkurenceschopnosti na trhu a tím zvýšení efektivnosti či snížení nezaměstnanosti, ale ne v míře registrovaných, jelikož lidé „pracující“ v rámci stínové ekonomiky jsou většinou registrovaní jako nezaměstnaní. Negativní dopady jsou zřejmé, jelikož činnosti v rámci stínové ekonomiky nepodléhají výběru daní a placení sociálního pojištění. Tyto aktivity tudíž připravují stát o mnoho finančních prostředků. Další negativa jsou podpora úplatkářství či zkreslování ekonomických statistik, které jsou díky stínové ekonomice značně chybné.

4.2.2 Porovnání vládního dluhu oproti vybraným státům světa

Státní dluh vznikající ročními rozpočtovými deficity jednotlivých zemí a také finančními injekcemi poskytnutými od tuzemských či zahraničních věřitelů je další nezbytný makroekonomický ukazatel pro „zdravou“ či „nezdravou“ ekonomiku. V dnešní době je jen několik málo států na světě, které nemají žádný dluh vůči jiným zemím či institucím a nemají žádné závazky.

Státy jako Velká Británie, Spojené státy americké, Německo či Japonsko mají celkový dluh velmi značný. Závazky, které státy mají vůči jiným subjektům, se v průběhu posledních 25 let mnohonásobně zvýšily. V současné době dosahující hodnot téměř celého jejich ročního HDP či více, což se pohybuje v řádech tisíců miliard dolarů.

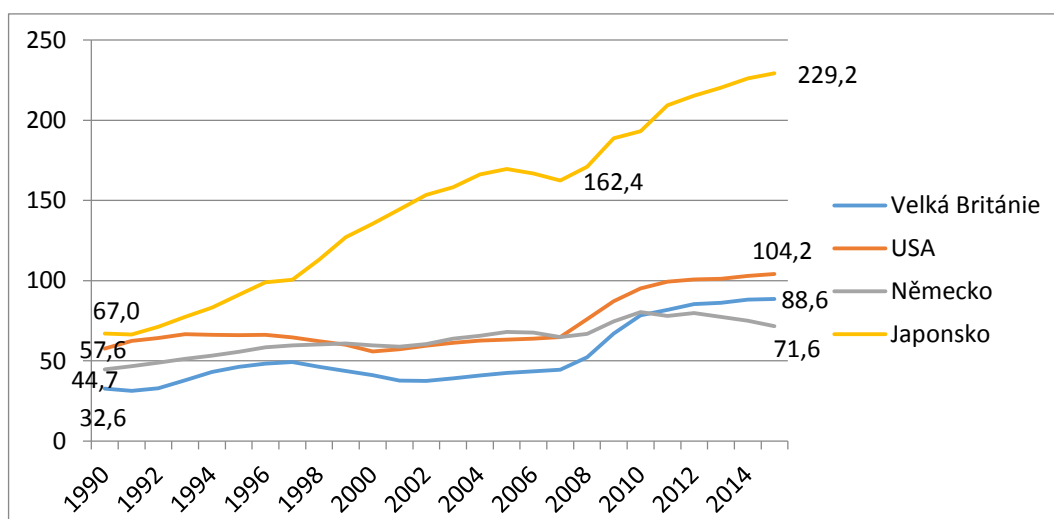
Graf 32: Vývoj státního dluhu Velké Británie, Německa a USA v letech 1990 – 2015 (miliardy dolarů)

Zdroj: Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky, 2016, vlastní zpracování

Státní neboli vládní dluh Velké Británie dosahoval v roce 1990 hodnoty, oproti ostatním státům, pouhých 279,9 miliard dolarů. Dle grafu vývoj dluhu Spojeného království není nijak dramatický, jelikož tendenci růstu zkresluje dluh USA, který dosahuje mnohonásobně vyšších hodnot a jeho průběh je více strmý. Spojené státy americké měly již v roce 1990 dluh vysoký 3198,2 miliard dolarů, což je téměř 3,2 bilionu dolarů. Státní dluh jednotlivých zemí byl ovlivněn několika zásadními událostmi a to v případě USA válečnými konflikty a boje s terorismem, kdy po události v roce 2001, se jejich dluh během 8 let téměř zdvojnásobil, aby v následné finanční krizi vylétl jejich dluh ještě výše a zastavil se na hodnotě vyšší než 18 bilionů dolarů. Německo zasáhl přechod z německé marky na euro a Velká Británie zvýšila výdaje na obranu na boj proti terorismu a podpory USA v bojích na blízkém východě či následky finanční krize v roce 2008, kdy musela investovat do opatření proti velké hospodářské recesi. Dluh Velké Británie se v roce 2015 vyšplhal téměř na osminásobek hodnoty dluhu v roce 1990 a činil 2345,3 miliardy dolarů. Oproti tomu Německo, i když jejich dluh v roce 1990 dosahoval téměř pětinašobek hodnoty dluhu Velké Británie, svůj dluh udržovalo vcelku stabilně a za čtvrtinu století se rozrostl přibližně dvojnásobně na hodnotu 1829,8 miliardy dolarů, což je o než 0,5 bilionu dolarů méně než činí závazek Spojeného království.

Graf 33: Porovnání vývoje státního dluhu jednotlivých států v letech 1990 – 2015 (% HDP)

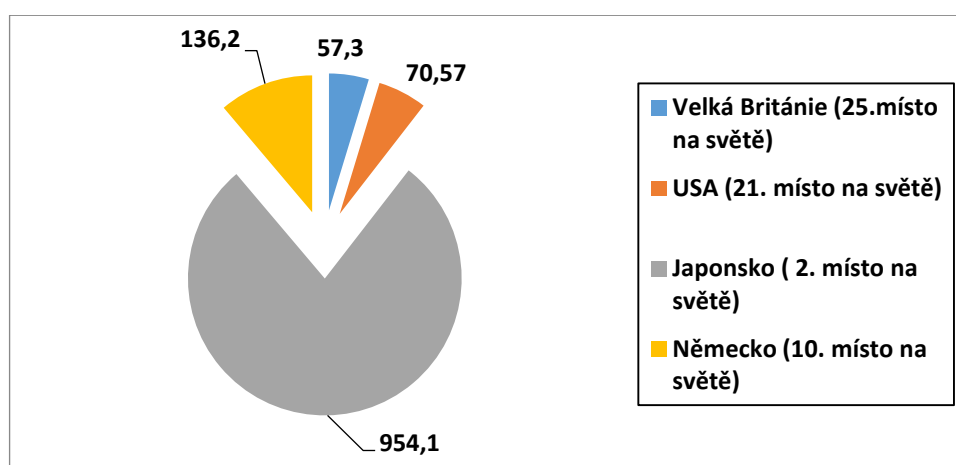
Zdroj: Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky, 2016, vlastní zpracování

Při porovnání hodnoty dluhu v přepočtu na HDP jednotlivé země je nejhorší situace v Japonsku, kde dluh činí více než 229 % jejich ročního HDP a nárůst od roku 1990 je velmi strmý, jelikož tehdy činil jen 67 % HDP Japonska. U zemí Velké Británie, Německa a USA je průběh za 25 let podobný a v roce 2015 dluh Velké Británie činí přibližně 88,6 % jejího HDP, USA přes 104 % HDP a Německo pouze přibližně 72 % jejího ročního HDP.

4.2.3 Porovnání množství devizových rezerv vůči vybraným státům

Rezervy deviz a zlata nejsou záležitostí jen světových velmocí, ale i menších států, které se v tomto ohledu drží v popředí, jelikož mají velice silnou ekonomiku a nemají tak silnou svou měnu. Země drží své zásoby devizových rezerv zejména v americkém dolaru, euru, britské libře, japonském jenu či švýcarském franku nebo rovnou ve zlatě.

Graf 34: Porovnání států v držení celkových devizových rezerv (miliardy dolarů)

Zdroj: Gold Council: Informace o odvětví zlata, 2016, vlastní zpracování

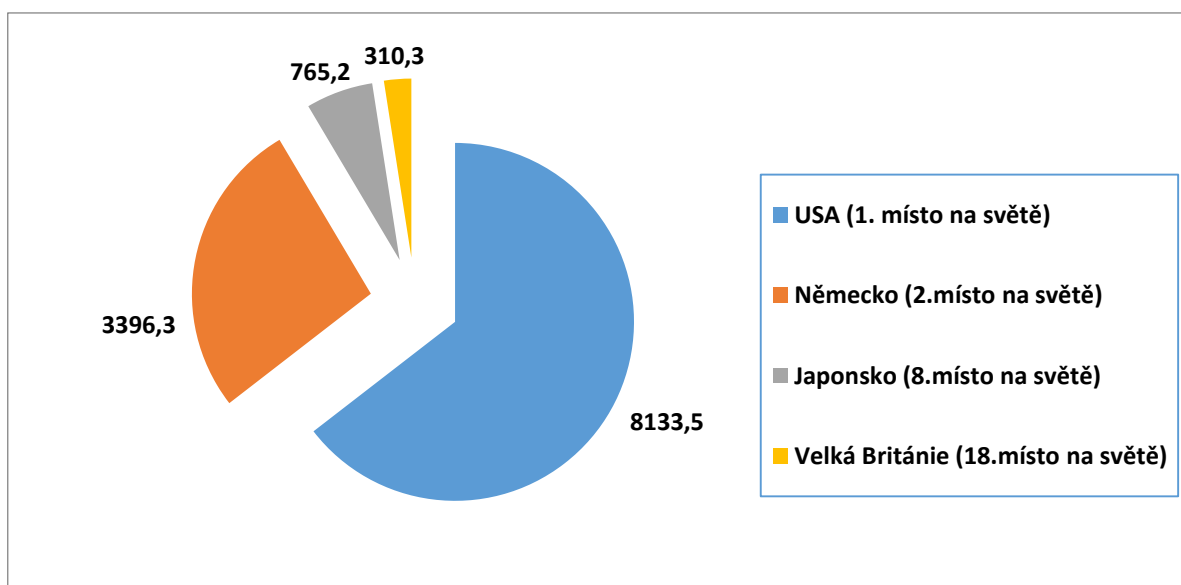

Z pohledu Velké Británie se o předních příčkách držení deviz hovořit nedá. Patří jim až místo ve třetí desítce pomyslného světového žebříčku. S porovnání s vytyčenými státy je beznadějně poslední, jelikož její celková hodnota deviz 57,3 miliardy dolarů je téměř třetinová v porovnání s takovým Německem, které disponuje více než 136 miliard dolarů v zahraničních měnách či zlatě. Až nicotně mohou vypadat rezervy vedle devizových zásob Japonska, které je dokonce druhým největším držitelem, hned za vedoucí Čínou, devizových rezerv na světě v hodnotě přes 954 miliard dolarů.

Ohledně Spojených států amerických, které nejsou v porovnání se Spojeným královstvím na tom o nic lépe, jsou jen nepatrně zdobenější a bohatší oproti Britům v devizách, jelikož jejich zásoby činí něco málo přes 70 miliard dolarů v celkových zahraničních měnách.

Postavení USA a hlavně Velké Británie v tomto ohledu lze chápat jako jejich přirozenou volbu, jelikož vlastní svou měnu, která patří mezi nejsilnější a nejhodnotnější na světě, v případě Velké Británie vůbec nejsilnější měnou světa.

Graf 35: Porovnání států v držení devizových rezerv ve zlatě (tuny)

Zdroj: Gold Council: Informace o odvětví zlata, 2016, vlastní zpracování

Při porovnání pouze drženého čistého zlata jasně vedou Spojené státy, které vlastní více než 8100 tun zlata, což představuje více než 25-ti násobek množství tun zlata než kterým disponuje Velká Británie respektive Bank of England, kde je většina zlata uložena. I držení množství zlata je při porovnání se všemi čtyřmi státy Británie nejhorší, jelikož jak

Japonsko, tak i Německo mají k dispozici mnohonásobně více zlatých rezerv. To neznamená, že by Británie byla o tolik chudší stát či horší v ekonomické síle, jen nemá mnoho peněz v oběhu kryto zlatem.

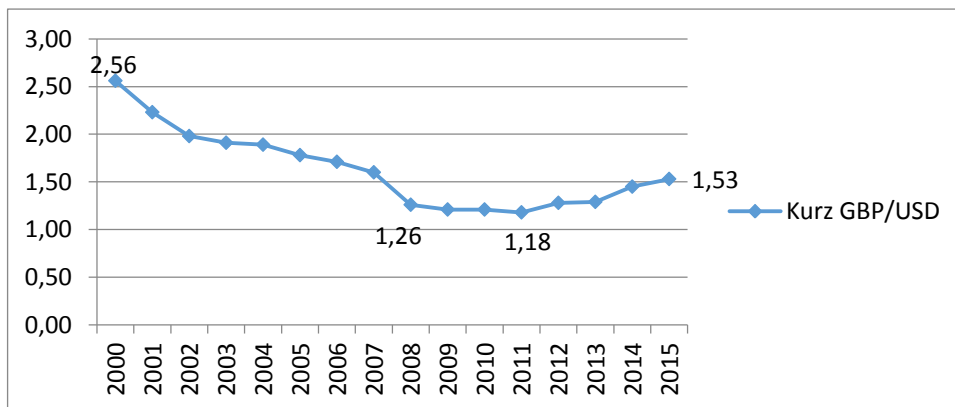
4.2.4 Porovnání parity kupní síly britské libry s jinými světovými měnami

Libra šterlinků je dlouhodobě nejcennější měnovou jednotkou na světě, která se využívá pro obchodování či jako uchovatel zásob devizových rezerv světových bank či států. Při porovnání britské libry s jinými měnami se ve světě finančnictví a bankovníctví hojně využívá pojem křížová měna, což označuje poměr dvou jednotlivých měn, které mezi sebou porovnáváme. Britská libra, její využívání či hodnota, v poslední věkové dekádě lehce vůči ostatním světovým měnám oslabuje. I přes všechny spekulace a nedůvěru si Velká Británie svou měnu nadále uchovává, i přes to, že je členem Evropské unie, a patří jí post nejhodnotnější měny na světě.

Porovnání měnového kurzu britské libry vůči americkému dolaru, evropskému euru a japonskému jenu je srovnání nejvyužívanějších a nejobchodovatelnějších měnových jednotek na světě. Toto srovnání je učiněno od přelomu nového tisíciletí tedy roku 2000, kdy hodnota britské libry dosáhla zatím svého vrcholu a vůči ostatním měnám měla největší měnovou sílu.

Americký dolar (USD) je nejvyužívanější a nejobchodovatelnější měnou na světě. Jelikož tato měna je užívána například pro cenu zlata, ropy a jiné, tak její porovnání s britskou librou je pro svět obchodu a financí nezbytný. Americký dolar, i přes svůj obrovský propad v posledních dvou dekádách, je obsažen ve více než 85 % všech světových obchodních transakcích.

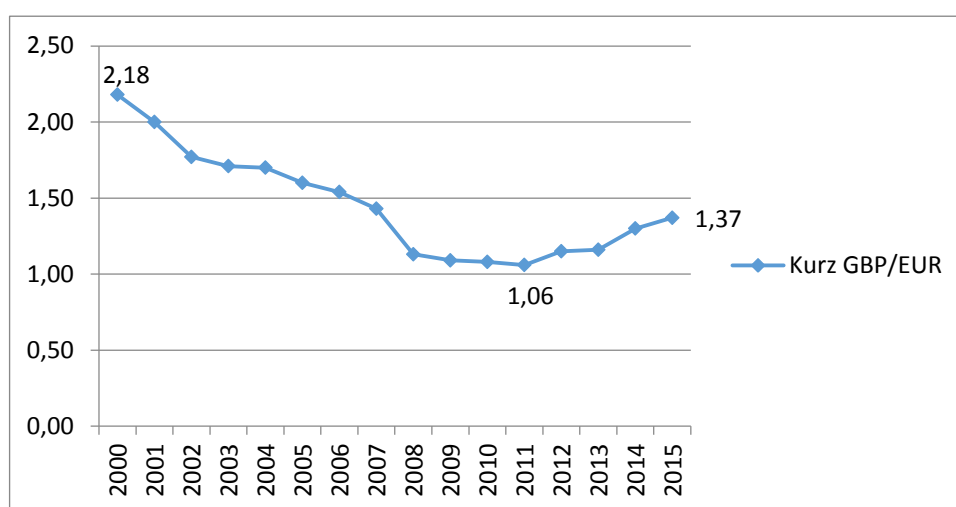
Graf 36: Vývoj kurzu britské libry vůči americkému dolaru v letech 2000 - 2015 (GBP/USD)

Zdroj: ČNB: kurzy měnových jednotek, 2016, vlastní zpracování

Na grafu 36 lze spatřit, jak britská libra od svého vrcholu v roce 2000 postupem let velmi oslabovala. Její obrovská hodnota na přelomu tisíciletí dosahovala více než 2,5 násobek americké měny a to 2,56 GBP/USD, tedy za jednu britskou libru se tehdy muselo zaplatit 2,56 jednotek amerického dolaru. Pád britské libry, který byl největší od její krize na počátku devadesátých let, se postupně zastavil až v roce 2011, kdy dosáhla hodnoty 1,18 GBP/USD. Od té doby britská měna opět postupně posiluje a v současné době činí její měnová hodnota 1,53 GBP/USD, což je více než 1,5 násobek hodnoty amerického dolaru.

Graf 37: Vývoj kurzu britské libry vůči euru v letech 2000 - 2015 (GBP/EUR)

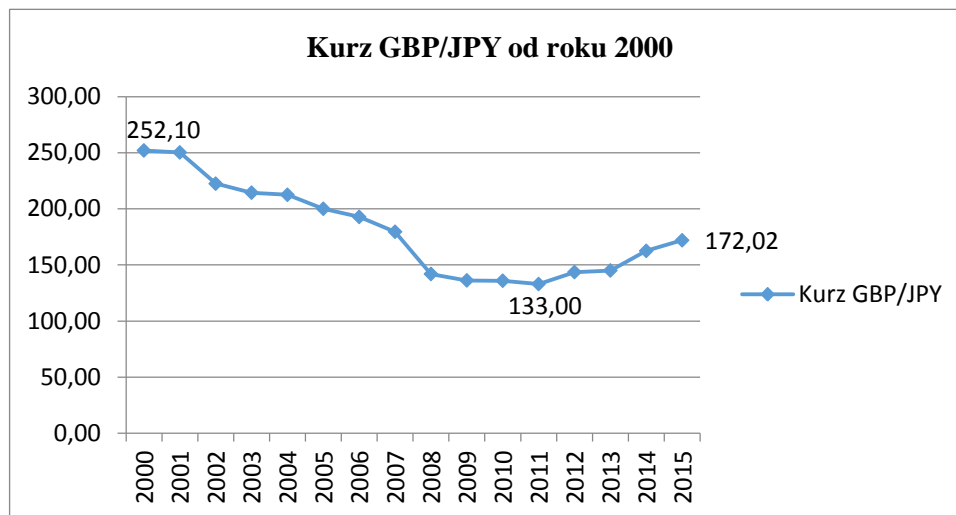
Zdroj: ČNB: kurzy měnových jednotek, 2016, vlastní zpracování

Euro (EUR), které je oficiální platidlo v Evropské unii a je využíváné státy zúčastněné v Eurozóně respektive Evropské měnové unie (Velká Británie není účastníkem, jelikož využívá svou měnu a má trvalou výjimku osvobozující se od zavedení eura se brání), je největší možnou konkurencí pro měnu Velké Británie. Nejenom, že se Evropská unie snaží zavést svou měnu pro všechny zúčastněné státy včetně Velké Británie, ale je také druhou nejhodnotnější měnou na světě.

Od svého zavedení v roce 1999 a rok poté byla hodnota britská libra vůči euru více než dvojnásobná a to 2,18 GBP/EUR. Postupem let, kdy probíhal pád a oslabení britské libry, nejenom vůči americkému dolaru, se její hodnota dostala téměř na totožnou hodnotu s eurem. V roce 2011 měnový kurz mezi britskou librou a eurem činil 1,06 GBP/EUR a nechybělo mnoho, aby britská měna přišla o své výsostné postavení nejhodnotnější a

nejcennější měny světa. Od roku 2011 její hodnota opět rostla a v současné době lze jednotku britské měny nakoupit za 1,37 eura, v kurzovním zápisu tedy 1,37 GBP/EUR.

Graf 38: Vývoj kurzu britské libry vůči japonskému jenu v letech 2000 - 2015 (GBP/JPY)

Zdroj: Kurzy měn, ČNB: BIZ, 2016, vlastní zpracování

Třetí nejvíce obchodovatelnou měnou na světě je **japonský jen (JPY)**, který sice není tak hodnotný jako jiné měny, ale je o to víc ceněný, jelikož je oficiální měnou státu s jednou nejvíce efektivní ekonomikou na světě.

Dle grafu výše je vidět, že v roce 2000 se jedna britská libra dala pořídit za přibližně 252 japonských jenů, což je oproti jiným měnám, které se pohybují v měnovém kurzu vůči britské libře v řádu jednotek, velký extrém. Postupné oslabování měny Velké Británie, umocněné zdravím a efektivitou japonské ekonomiky, která se dlouhodobě potýká se sílící měnou, vyústilo v roce 2011, kdy kupní síla japonské měny vůči britské měně ponížila od roku 1990 téměř polovinu. Tento průběh výrazněji neovlivnila ani ekonomická krize v roce 2008, která sice Japonsko, zejména její finanční sektor, silně poznamenala, ale pomocí fiskálních a monetárních zásahů se rychle vzpamatovala.

Od roku 2011 se britská libra těšila i vůči japonskému jenu výraznému posílení měny a v roce 2015 činila přibližně hodnoty 172 japonských jenů za jednotku britské libry, přesněji 172,02 GBP/JPY.

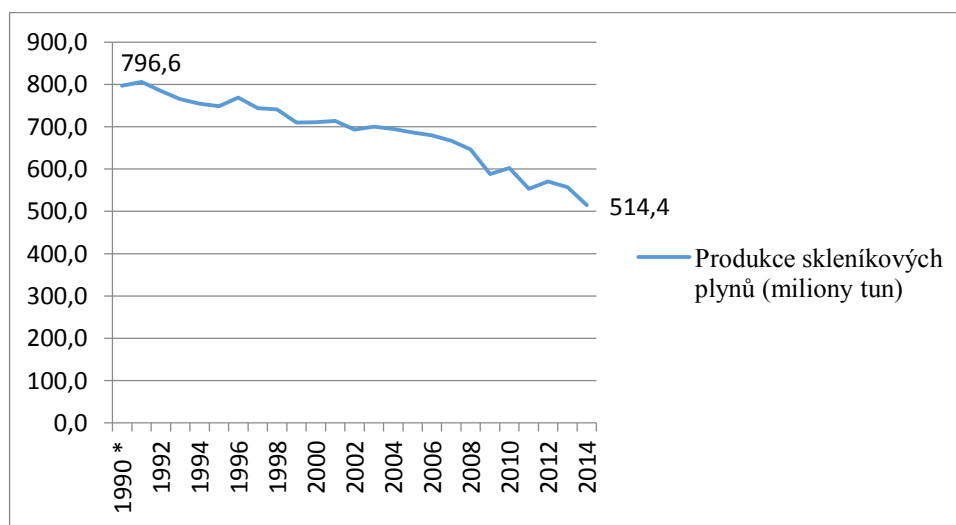
4.2.5 Porovnání produkce skleníkových plynů s vybranými státy světa

Problém s produkcí škodlivých skleníkových plynů začal být v posledních desetiletích čím dál tím více závažnější. Rok 1997 přinesl změnu, kdy byla v Japonsku dojednána úmluva o regulaci a postupném snižování produkce skleníkových plynů, hlavně pak oxidu uhličitého (CO₂). Od tohoto roku měly státy, které protokol, zvaný Kjótský, podepsali a souhlasily se snižováním emisí plynů během určitých období. Týkalo se to zejména průmyslových států, mezi které Velká Británie bezpochyby patří.

Snížení emisí není otázkou dní, ale spíše let a také obrovských investic vynaložených na regulaci a úprav ve výrobě či na vědecké výzkumy založených na podporu ekologie a životního prostředí.

Během prvního období v letech 2008 až 2012 si Velká Británie vedla výtečně a své závazky ohledně snížení produkce emisí splnila, více než bylo požadováno. Její produkce skleníkových plynů během období 2008-2012 a do roku 2014 dosáhla snížení o 35 % oproti roku 1990 viz příloha 8 .

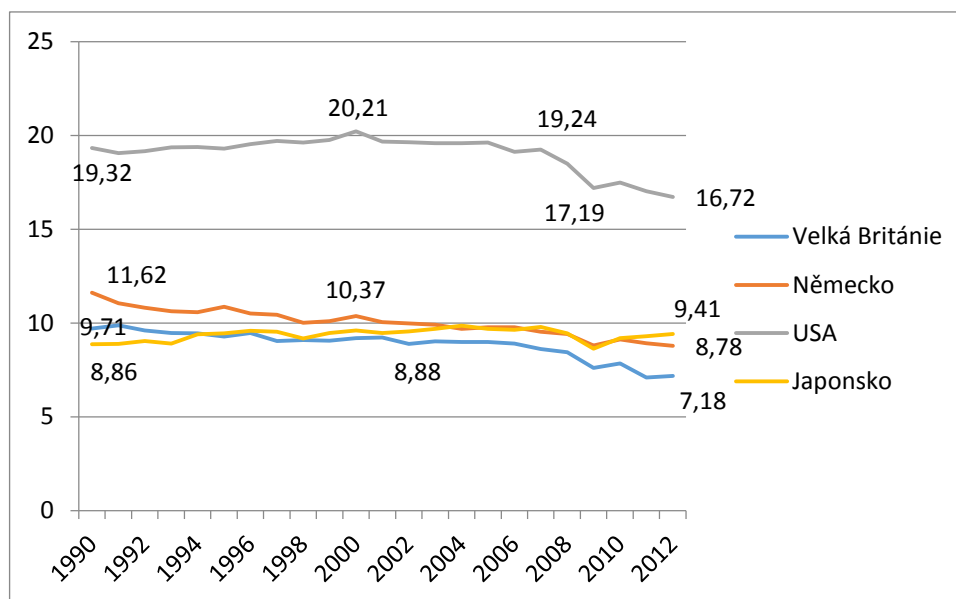
Graf 39: Produkce skleníkových plynů ve Velké Británii v letech 1990 - 2014 (miliony tun)

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

Spojené království si i nadále vede v tomto ohledu výborně, kdy pokračuje v trendu výrazného snižování produkce škodlivých plynů. Naproti tomu jiné státy ve světě, tak svědomité v této problematice nejsou. V porovnání vybraných států je nutné brát na zřetel jejich počet obyvatel, které mají velmi rozdílné a proto je vhodné pro srovnání produkce ukazatel „pouze“ plynu CO₂, vyprodukovaný v tunách na obyvatele daného státu.

Graf 40: Porovnání států v produkci skleníkového plynu CO₂ v letech 1990 - 2012 (emise tun CO₂ na obyvatele)

Zdroj: Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky, 2016, vlastní zpracování

Graf názorně zachycuje, jak se produkce emisí oxidu uhličitého v každém státě vyvíjela. Trend není u žádné země výrazně klesající, jelikož úplně či výrazně omezit produkci, u těchto silných ekonomických a průmyslových států, nelze.

Nad všemi ční země Spojených států amerických, které jsou rozlohou i počtem obyvatel velmi rozdílní než ostatní státy. Spojené státy jsou dokonce druhým největším producentem CO₂ na světě, hned za vedoucí Čínou, a jejich celosvětový příspěvek je téměř 15%. Emise CO₂ ve spojených státech jsou zapříčiněny hlavně dopravou (31 %), průmyslem (15 %) či výrobou elektrické energie (37 %). U tohoto státu je vidět, že od roku 1990 protokol vyjednaný a podepsaný ve městě Kjótu nedodržovaly a jejich počet emisí byl rostoucí až do roku 2000, kdy začal mírně klesat. Největší skok byl zaznamenán mezi roky 2007 a 2009, kdy se emise snížily téměř o 2 tuny na obyvatele.

Ostatní tři státy v čele s Velkou Británií jsou na podobné úrovni emisí, i když také mají velmi rozdílný počet obyvatel, kdy Japonsko má téměř dvojnásobný počet obyvatel než Velká Británie s pouhými necelými 64 miliony obyvatel. Japonsko, které se kjótský protokol moc nezamlouval a k druhému období pro roky 2013 – 2017 se již nepřipojilo, se ujednaných úmluv o snížení emisí moc nedrželo, jelikož její produkce CO₂ se od roku 1990 téměř nesnížila, ba naopak se ještě zvýšila, a v roce 2012 dosahovala vyšší hodnoty přibližně o 1 tunu na obyvatele.

Za to Německo a Velká Británie, které patřily mezi jedny z iniciátorů Kjótského protokolu, úmluvu dodržely nad rámec domluvených hodnot, kdy Německo za určené období svou produkci emisí CO₂ snížilo o téměř 25 % oproti roku 1990 a Velká Británie dokonce o přibližně 35 %, což jí řadí k nejvíce ekologicky rozvojovému státu vůči životnímu prostředí. Velká Británie za zmíněné období snížila svou produkci oxidu uhličitého o více než 2,6 tuny na obyvatele.

5. Zhodnocení výsledků

Britská ekonomika byla, je a bude nadále nesmírně důležitou světovou velmocí v oblasti financí, průmyslu a celkové fungování ekonomiky. Její důležitost je podtrhována její silnou, ne vždy stabilní, ale stále nejsilnější měnovou jednotkou, která prozatím nemá ve světě obdoby ani konkurenci a proto byla Velké Británii udělena, ze strany Evropské unie a Evropské měnové unie, výjimka ohledně zachování vlastní měny. Mimo to je britská libra využívána jako zákonné platidlo i v jiných státech světa například Egyptě nebo britských zámořských teritorií ostrovech Falklandy či Gibraltar.

Ekonomika rozsáhlejšího významu započala ve Velké Británii na konci 17. století, kdy byla založena první centrální banka tehdejší panovníkem. Již tehdy se britská země a její ekonomika řadila mezi nejužší skupinu států označované jako světové, nejen ekonomické, velmoci. Jelikož tehdy výběr daní nepřinášel dostatek finančních prostředků, tak pomocí centrální banky a vydání cenných papírů za poskytnutí peněžní půjčky započal růst státní dluh, který se od té doby nikdy již nestihl splatit. Průmyslový rozmach a rostoucí obyvatelstvo stát státní pokladnu více a více peněz, které neměla země k dispozici, a státní rozpočet končil každý rok ve velkém deficitu. Na konci 19. století dluh činil přibližně 50 % ročního HDP, bylo dostatek možných pracovních míst pro rozrůstající obyvatelstvo a hospodářství země bylo stabilizované.

Počátek 20. století a s tím i první světové války, do které byla Velká Británie výrazně zapletena, přinesl ekonomickou destabilizaci. Zejména sever země, kde sídlili průmysloví podniky a továrny, začal velmi strádat a potýkat se s krizí. Obrovský odliv financí do sektoru obrany a války státní dluh přenesl ze stomiliónových hodnot do miliardových. Konec první světové války přinesl zemi období krize, kdy dluh dosahoval téměř 8 miliard liber a stát během ní vyčerpal téměř všechny své zlaté rezervy. Stejně jako výrazná devalvace její měny a výrazná inflace, která v zemi panovala.

Následující desetiletí žádnou výraznou změnu nepřinesly, jelikož Velká Británie se ještě nedokázala otřepat z následků první světové války a zastihlo ji období velké hospodářské krize, která přinesla obrovský nárůst nezaměstnanosti přes 20 % a krachující průmyslové podniky a továrny. V roce 1933 činila v zemi míra nezaměstnanosti téměř 3,5 milionu obyvatel. Zvrátit tento ekonomický zmar a recesy mělo rozhodnutí výrazného snížení úrokové sazby. Tento tah, kdy se úroková míra snížila o 4 %, opětovně pomohl restartovat nezbytně důležitý stavební a těžký průmysl a s ním i zahraniční obchod, což pomohlo zvednout celou britskou ekonomiku. Po stabilizačních letech pro hospodářskou situaci přišel další zlom v podobě druhé světové války, během které se státní dluh zvýšil na téměř 25 miliard liber, výše inflace se dostala na pár let přes 10 % a britská libra se potýkala s obrovskou nedůvěrou. Po konci války byla nucena vláda sestavit krizový rozpočet, který by opět nakopl britskou ekonomiku. Krizový scénář, který obsahoval výrazné zvýšení daní, pokles úrokové míry a výrazné škrtky ve vládních výdajích měl na starost světoznámý ekonom a tehdejší správce státní pokladny John Maynard Keynes.

Desetiletí po ukončení druhé světové války přinesl Velké Británii boj s vysokou inflací, devalvující měnou a nárůstem státního dluhu, který byl ještě umocněný suezskou a ropnou krizí. Ukončit tyto ekonomicky nepříznivé vyhlídky měla nová vláda, zvolená v roce 1979, v čele s Margaret Thatcherovou. Vládní program plný daňových a sociálních reforem, včetně věčných sporů s odbory, pomalu vracel britskou ekonomiku na místo, kam dříve patřila. Její vláda během svého působení přinesla, po počáteční krizi, snížení nezaměstnanosti až na 7 %, posílení zahraničního vlivu, zvýšení zahraničního obchodu, ale i výrazné zvýšení státního dluhu, který narostl po obrovských rozpočtových deficitech a obdržených půjčkách.

Po odchodu Margaret Thatcherové se britská ekonomika ustálila ohledně míry inflace, která se pohybovala mezi 2 – 4 %, což bylo zásluhou snížení úrokové míry. V té době se Velká Británie potácela s problémem devalvace své měny, britské libry, která byla předmětem různých finančních spekulací a politických záležitostí. Výrazná změna nastala po nastoupení nového premiéra Tonyho Blaira, se stala jedna zásadní věc, a to předání pravomocí o rozhodování ohledně úrokové sazby či stanovení minimální mzdy na území Velké Británie, centrální bance, Bank of England. Vládá labouristů, britskou ekonomiku dokázala stabilizovat a posunout její růst, kdy hlavně v posledních HDP Velké Británie roste vyšším tempem, než bylo doposud. Avšak ani tato vláda nedokázala výrazněji snížit

dluh, ale naopak jej navýšit, kdy v současné době dosahuje hodnot přes 1500 miliardy liber, což činí 88,6 % ročního HDP Velké Británie.

V porovnání s jinými státy světa se Velká Británie nachází z hlediska ekonomiky velmi dobře. I když v porovnání se Spojenými státy americkými, Německem či Japonskem není Spojené království tak zalidněné, tak výši HDP za ostatními nezaostává o tolik a s výší svého HDP je druhou největší ekonomikou v Evropě a v globálním měřítku jí patří příčka sedmé nejsilnější ekonomiky světa. V otázce státního dluhu si stojí značně lépe, jelikož její vývoj neměl takové výkyvy v nárůstu, jako měla ekonomika Japonska či Spojených států. V držení zlatých i celkových devizových rezerv nepatří Velká Británie k užší špičce. Její zásoby je řadí až na 25. místo mezi jednotlivými státy světa, daleko za Japonsko (2.), Německo (10.), i Spojené státy (21.). Malé devizové zásoby Velké Británie jsou zapříčiněny neochotou držet mnoho jiných zahraničních měn, jelikož má Velká Británie nejsilnější měnu na světě a v té většina států své devizové zásoby drží. V minulé i současné době britská libra patří mezi nejdůležitější měnové jednotky světa. Její postavení nejsilnější měny může ohrozit v blízké době pouze evropská měna euro, které se drží svou hodnotou hned za librou, kdy se v roce 2011 přiblížilo na své maximum a to 1,06 GBP/EUR. Její důležitost pro světový obchod podtrhuje fakt, že je britská libra čtvrtou nejobchodovatelnější měnou na světě.

Svou pozici má Velká Británie i v ekologickém prostředí, jelikož vydává obrovské prostředky na celkové snížení emisí škodlivých plynů, aktivně se účastní dohod v rámci Kjótského protokolu, kde se zavázala výrazně snížit svou produkci emisí. Její boj ve prospěch ekologie, kdy vláda investuje nesmírné finance do výzkumu nových ekologičtějších technologií a postupů výroby či poskytuje dotační programy obyvatelstvu na ekologičtější provoz, se zemi velmi vyplácí a řadí ji v tomto ohledu mezi nejúspěšnější státy na světě.

6. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zhodnotit vývoj a vliv hlavních makroekonomických ukazatelů na ekonomiku Velké Británie a popsat její současný celkový stav ovlivněný nenadálými událostmi ekonomického rázu.

Diplomová práce zachycuje nejznámější historické počátky moderní ekonomiky Velké Británie, která je brána od vzniku centrální banky, a vliv makroekonomických

ukazatelů na ni, stejně jako její význam pro světovou ekonomiku. Vliv jednotlivých indikátorů makroekonomie na celkový stav hospodářství země je značný, stejně jako nenadálé události, které mohou tuzemskou či globální ekonomiku postihnout. V práci je vyobrazeno srovnání britské ekonomiky s jinými vybranými státy světa. Zástupci jednotlivých států byly vybrány na základě své silné určující ekonomické situace ve světě a také, aby každý vybraný stát reprezentoval jeden ze tří největších kontinentů na světě. Konkrétně zámořský kontinent reprezentovaný Spojenými státy americkými, Evropa je zastoupena Německem a představitel asijské části je Japonsko.

Stát Velké Británie se v globálním měřítku může měřit s největšími ekonomickými mocnostmi a velmocemi, jelikož byla, je a nadále bude jedním z hospodářsky nejdůležitějších a nejsilnějších států na světě. V tomto směru ji udržuje i její měnová jednotka, britská libra, která je jednou z nejrozšířenějších a nejpoužívanějších měn na světě, stejně jako tradiční britská centrální banka, která patří mezi nejstarší, nejvlivnější a nejstabilnější světové banky.

Britská ekonomika si od svých historických počátků prošla všemi možnými událostmi, které měly výrazný vliv na situaci a stav panující ve Velké Británii té doby. Válečné stavy, hospodářské a materiální krize či špatné vládní rozhodnutí dostaly mnohokrát hospodářství Spojeného království do recese a úpadku. Pomocí předání pravomocí o rozhodování či zavedení mnohých reforem a se britská ekonomika z této negativní situace vždy otřepala a svou hospodářskou situaci dokázala stabilizovat a znovu restartovat.

Vývoj britské ekonomiky v nedávné minulosti, konkrétně v posledních 25 letech, poskytl pozitivní a negativní pohled na celkovou její situaci. Po počáteční snaze stabilizovat ekonomickou situaci, nastal restart a lehký rozmach, zejména v množství ročního hrubého domácího produktu a britské měny, na což měl výrazný vliv vzestup zahraničního obchodu a upevnění pozice Velké Británie ve světě.

Vypracování této práce bylo pro mne připomenutím a osvojením makroekonomické problematiky a jejího využití na případu konkrétního státu. Během zpracování díla jsem se dozvěděl o nových ekonomických prvcích a významech, které se mi vzhledem k mému studiu ekonomického zaměření velice hodí. Dalším, pro mne, ponaučujícím aspektem této práce bylo rozšíření přehledu ohledně příčin dopadů finančních a jiných krizových situací, které výrazně ovlivňují tuzemskou i globální ekonomiku.

7. Seznam použité literatury

Literární zdroje

Zahraniční literatura

BLAIR, Tony. *New Britain: my vision of a young country*. Boulder, Colo.: Westview Press, 1997. ISBN 0813333385.

BOOTH, A a M PACK. *Employment, Capital and Economic Policy in Great Britain 1918-1939*. 1985.

GIDDENS, Anthony. *Třetí cesta: obnova sociální demokracie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2001. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-0906-8.

HANCOCK, W a Margaret GOWING. *British war economy*. London: H.M. Stationery Off., 1949.

KEYNES, John Maynard. *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. 1. vyd. Praha: Československá akademie věd, 1963.

LOBELL, Steven. *The Political Economy of War Mobilization: From Britain's Limited Liability to a Continental Commitment*. 2006.

PAUL, Ron a Lewis E LEHRMAN. *The case for gold: a minority report of the U.S. Gold Commission*. Washington, D.C.: Cato Institute, 1982. ISBN 0932790313.

PEDEN, G. *Arms, economics and British strategy: from dreadnoughts to hydrogen bombs*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 9780521867481.

RICHARDSON, Harry W a Derek Howard ALDCROFT. *Building in the British economy between the wars*. London: Allen and Unwin, 1968. University of Glasgow social and economic studies, 14. ISBN 0043301207.

SAMUELSON, P. A.; NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. Nakladatelství: Svoboda, 1995, 1011 s. ISBN 80-205-0494-X

SCHNEIDER, F.: Shadow Economies of 145 Countries all over the World: What do we really know? Revised version, 2005. Dostupný na: http://www.economics.uni-linz.ac.at/Schneider/ShadEconomyWorld145_EST_LARGE.pdf

SLOMAN, John. *Economics*. 6th ed. New York: Prentice Hall/Financial Times, c2006. ISBN 0273705121.

Česká literatura

FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozš. vyd. Brno: CDK, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. ISBN 978-80-7325-217-5.

FUCHS, Kamil. *Nezaměstnanost v ekonomické teorii*. In *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*, Vydavatelství: Praha: Grada publishing, 2002. s. 57 – 74. ISBN 80-247-9006-8.

HAMERNÍKOVÁ, B., *Veřejné finance*. Eurolex Praha 2004, ISBN 80-86432-88-2

HANDA, Jagdish. *Monetary Economics*. 2nd Edition. Taylor & Francis Group, 2002. ISBN 13: 978-0-203-89240-4

HRBEK, Jaroslav. *Válka o Falklandy 1982*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-335-5.

Jílek, J., *Peníze a měnová politika*, Vydavatelství: Praha – Grada Publishing, 2004, 742 s, ISBN: 80-2470769-1.

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 172 s. ISBN 80-210-3049-8

MORGAN, Kenneth O. *Dějiny Británie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. Dějiny států. ISBN 80-7106-347-9

NÁTR, Lubomír. *Země jako skleník: proč se bát CO₂?*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2006. Průhledy (Academia). ISBN 80-200-1362-8.

SOJKA, Milan. *Dějiny ekonomických teorií*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-21-2.

SOJKA, Milan. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. Nakladatelství Libri, Praha 2001, ISBN 978-80-7277-328-2

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila a kolektiv. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Grada Publishing a.s, 2013.

TOMEŠ, Zdeněk. *Hospodářská politika: 1900-2007*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-002-7

Články a statě

POPE, Rex. *A consumer service in interwar Britain: the hotel trade, 1924-1938*. 74. 2000(4). ISSN 0007-6805.

TWIGGER, Robert. *Inflation: the Value of the Pound 1750-1998* London: House of Commons Library, Economic Policy and Statistics Section, 1999. [online]. [cit. 16-04-2012]

Česká televize: Ve Velké Británii začala mohutná stávka horníků, která skončila v následujícím roce porážkou stávkujících [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10266819072-vypravej/ve-stopach-doby/1984/368-ve-velke-britanii-zacala-mohutna-stavka-horniku-ktera-skoncila-v-nasledujicim-roce-porazkou-stavkujících/>

Internetové zdroje

Zahraniční zdroje

Agentura Reuters: Odvětví Velké Británie [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/tesco-igd-idUSLDE71F1LR20110217>

Bank of England: Devizové rezervy [online]. Londýn, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.bankofengland.co.uk/markets/Pages/reserves/default.aspx>

Bank of England: The development of interest rates in the United Kingdom [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.bankofengland.co.uk/boeapps/iadb/repo.asp>

Brookings: Tony Blair a globální oteplování [online]. 2003 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.brookings.edu/research/opinions/2003/11/18energy-sandalow>

CIA: The World factbook [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2186rank.html>

Daniel Workman: Zahraniční obchod Velké Británie [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.worldstopexports.com/united-kingdoms-top-import-partners/>

Světová banka: Emise CO2. 2016 [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>

Světová banka: Krize centrální banky Bank of England [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.economicshelp.org/blog/glossary/criticism-bank-england/>

EU: Historie Evropské unie [online]. 2003 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.historiasiglo20.org/europe/acta.htm>

Express: Útok imigrantů v Eurotunelu [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.express.co.uk/news/uk/490394/UK-Driver-attacked-by-immigrants-boarding-Calais-lorry>

Fakta o Eurotunelu [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.projectbritain.com/calendar/May/channeltunnel.html>

Gold Council: Devizové rezervy [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.gold.org/>

Gold Council: Informace o odvětví zlata [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.gold.org/>

Investopedia: Co je mezinárodní obchod? [online]. 2010 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/articles/03/112503.asp>

Legislativa Spojeného království: Skotské referendum za nezávislost [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/asp/2013/14/contents/enacted>

Město Hull: Rozvoj ekonomiky [online]. 2007 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.hull.co.uk/template02.asp?pageid=122>

Mezinárodní měnový fond: Stínová ekonomika [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/06/singh.htm>

Národní archiv: Oblastní ekonomika [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.yorkshire-forward.com/our-wonderful-region/our-cities/hull-the-facts>

Národní encyklopedie: Velká Británie - zahraniční obchod [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.nationsencyclopedia.com/Europe/United-Kingdom-FOREIGN-TRADE.html>

OECD: Velká Británie [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/gbr/#Exports>

Světová banka: Souhrnné ekonomické statistiky [online]. Washington, 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>

Tejvan Pettinger: Příčiny nezaměstnanosti [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.economicshelp.org/macroeconomics/unemployment/causes/>

The Forbes: Největší světové obchodní společnosti [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/global2000/>

The Guardian: Britský těžký průmysl [online]. 2013 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/business/2013/apr/11/slow-death-coal-industry>

The Guardian: Import a export ve Velké Británii [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/news/datablog/2010/feb/24/uk-trade-exports-imports#img-1>

The Guardian: Skotské referendum za nezávislost [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2014/sep/18/-sp-scottish-independence-referendum-results-in-full>

Vláda Spojeného království: Eurotunel - Fakta a čísla [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.eurotunnel.com/uk/>

Vláda Spojeného království: Národní statistiky [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/statistics/>

Vláda Spojeného království: Historická inflace v UK [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://inflation.stephenmorley.org/>

Sousa A. a Fedec A.: Ekonomická data států [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/>

České zdroje

CzechTrade: Businessinfo - Velká Británie [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/velka-britanie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-19073.html>

ČSÚ: *Finance* [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/>

ČSÚ: *Devizové rezervy a k čemu slouží* [online]. 2011 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.domacifinance.cz/1067/co-to-jsou-a-k-cemu-slouzi-devizove-rezervy-centralni-banky/>

Euroskop: Důsledky přijetí skotské nezávislosti [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/24632/clanek/dopady-skotskeho-referenda-eu-nato-osn/>

Ekonomická encyklopedie: Ekonomická krize v Evropě [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=172>

FINMAG: Pozitivní vliv inflace [online]. 2008 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/ekonomika/261859-pozitivni-vliv-inflace>

FinExpert: Finanční krize - jak změnila ekonomiku zemí [online]. 2009 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://finexpert.e15.cz/jak-zmenila-financni-krize-ekonomiku-zemi-g20>

FX Street: Obchodující měnové páry [online]. 2007 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/3-cast-menove-pary.html>

IDnes: Migrační trasy současnosti [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/migranti-priliv-evropa-zachranne-operace-reseni-krize-velka-britanie-david-cameron-geq/zahranicni.aspx?c=A150608_123826_zahranicni_aba

Kurzy měn [online]. ČNB, Praha: BIZ, 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.kurzy-men.biz>

ČNB: *Kurzy měnových jednotek* [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/GBP-britska-libra/>

ČNB: *Dopady na ekonomiku a trhy* [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/371308-o-co-dnes-hraje-skotsko-v-referendu-dopady-na-ekonomiku-a-trhy/>

Ministerstvo životního prostředí: Mezinárodní smlouvy [online]. 2011 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol

NĚMEC, Václav a Jan SURÝ. *Dějepis: Anglická průmyslová revoluce* [online]. 2007 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/anglicka-prumyslova-revoluce-a-jeji-rozsireni/>

Novinky: Kolik stála olympiáda v Londýně? [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/svet-investovani/274558-kolik-stala-olympiada-v-londyne.html>

Osobnosti: Významné osobnosti a finančníci [online]. 2000 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.financnici.cz/>

Patria: HDP Velké Británie [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2704035/hdp-velke-britanie-ruze-mezi-evropskym-trnim.html>

Magazín Peníze: Státní dluh [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/statni-dluh>

Studijní svět: Zahraniční obchod [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.studijni-svet.cz/zahranicni-obchod-vyznam-formy-vztah-ke-svetovemu-hospodarstvi-clo/>

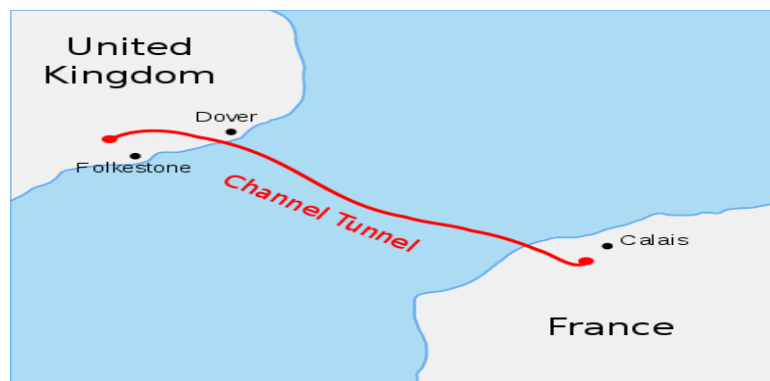
Týden: Olympiáda Londýn 2012 [online]. 2013 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/svet/olympiada-se-londynu-vyplatila-zisky-uz-prevysily-naklady_276986.html

Týden: Omezení provozu v Eurotunnelu [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/o-vniknuti-do-eurotunelu-se-pokusily-dva-tisice-bezencu_350386.html

Roman Pilišek: Příčiny inflace [online]. 2013 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.zlaterezervy.cz/clanky/poucme-se/priciny-inflace-penez-a-jeji-dusledky-pro-kazdeho-z-nas-1-uvod>

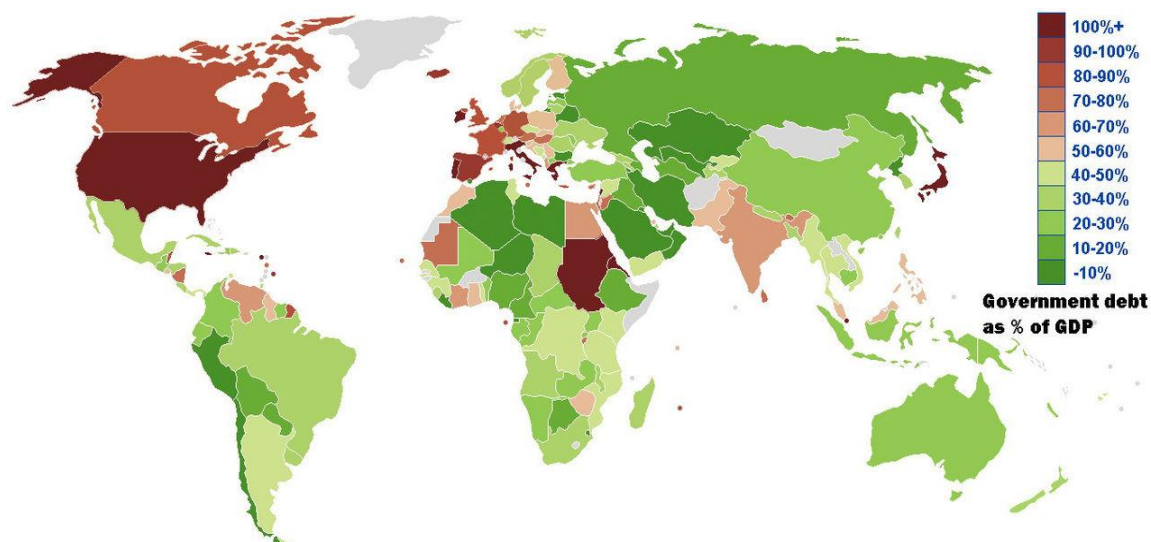
8. Přílohy

Příloha 1: Trasa a spojení Velké Británie s Francií pomocí Eurotunelu

Zdroj: Fakta o Eurotunelu, 2012

Příloha 2: Státní dluhy zemí v procentech jejich ročního HDP

Zdroj: CIA: The World factbook, 2014

Příloha 3: Winston Churchill

Zdroj: <https://www.churchillcentral.com/partners>

Příloha 4: John Maynard Keynes

Zdroj: <http://chatafrik.com/special/social-scientists/john-maynard-keynes-men-of-ideas#.VvEQauLhDIU>

Příloha 5: Margaret Thatcherová

Zdroj: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/margaret-thatcher/9978831/Margaret-Thatcher-dies-of-stroke-aged-87.html>

Příloha 6: Tony Blair

Zdroj: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/tony-blair/>

Příloha 8: Produkce škodlivých skleníkových plynů Spojeného království 1990-2014

Emise skleníkových plynů ve Spojeném království (miliony tun)							
Rok	Oxid uhličitý (CO₂)	Methan (CH₄)	Oxid dusný (N₂O)	Hydrofluorovodík (HFC)	Polyfluorovodík (PFC)	Fluorid sírový (SF₆)	Celkem
1990 *	592,8	137,0	49,4	14,4	1,7	1,3	796,6
1991	600,8	137,6	49,6	15,0	1,4	1,3	805,7
1992	585,1	137,1	45,2	15,6	0,7	1,4	784,9
1993	570,7	135,2	41,1	16,5	0,6	1,2	765,2
1994	565,3	128,2	41,3	17,6	0,6	1,2	754,2
1995	557,1	130,4	40,0	19,1	0,6	1,3	748,5
1996	577,6	129,7	39,7	20,2	0,6	1,3	769,1
1997	552,0	127,3	39,8	23,1	0,5	1,3	744,0
1998	554,9	124,0	39,9	20,0	0,5	1,3	740,6
1999	547,1	119,1	30,0	11,4	0,5	1,5	709,6
2000	554,3	114,4	29,6	9,8	0,6	1,8	710,6
2001	563,4	109,5	28,0	10,8	0,5	1,5	713,7
2002	546,2	107,3	26,2	11,3	0,4	1,5	692,9
2003	557,3	102,2	26,0	12,8	0,4	1,3	699,9
2004	557,5	97,4	26,6	11,9	0,4	1,1	694,9
2005	554,1	92,1	25,6	13,1	0,4	1,1	686,3
2006	551,7	88,1	24,7	14,0	0,4	0,9	679,7
2007	542,5	84,1	24,4	14,5	0,3	0,8	666,6
2008	528,5	78,1	23,9	14,9	0,3	0,7	646,3
2009	477,5	71,7	22,2	15,7	0,2	0,6	587,8
2010	495,8	66,2	22,5	16,6	0,3	0,7	602,1
2011	452,6	63,3	21,4	15,1	0,4	0,6	553,4
2012	472,1	60,6	21,3	15,7	0,3	0,6	570,5
2013	463,3	55,8	21,4	16,0	0,3	0,5	557,3
2014	422,0	53,5	21,9	16,3	0,3	0,5	514,4

* rok, od kterého Velká Británie stanovuje svůj cíl v rámci produkce emisí skleníkových plynů

Zdroj: Vláda Spojeného království: Národní statistiky, 2016, vlastní zpracování

Seznam použitých tabulek a grafů

Seznam tabulek

- Tabulka 1: Minimální mzdy ve Velké Británii pro ekonomicky aktivní osoby
Tabulka 2: Významné komodity Velké Británie podílející se na exportu země
Tabulka 3: Hlavní obchodní partnerské státy pro Velkou Británii v roce 2000
Tabulka 4: Odvětví dovážených komodit do Velké Británie v roce 2000
Tabulka 5: Provoz Eurotunelu od roku 1994 – 2014
Tabulka 6: Státy s největším držením zlatých rezerv na světě (v tunách) a jejich poměr
Tabulka 7: Vládní příjmy, výdaje v rozmezí let 1941-1945 (miliardy liber)
Tabulka 8: Financování obrany a zbrojení Velké Británie v letech 1919 – 1940

Seznam grafů

- Graf 1: Rozdíl mezi metodami na zjištění počtu nezaměstnaných osob
Graf 2: Nezaměstnanost mládeže (věk 16-24 let) ve Velké Británii v procentech
Graf 3: Porovnání inflace a nezaměstnanosti ve Spojeném Království
Graf 4: Měny nejvíce obchodované v rámci devizového trhu v roce 2014 (%)
Graf 5: Emise skleníkových plynů ve Spojeném Království podle odvětví v letech 1990 – 2010
Graf 6: Provoz Eurotunelu od roku 1994 – 2014
Graf 7: Výpůjčky Spojeného království 1988 – 2015, včetně odhadů na další roky, (miliardy liber)
Graf 8: Věřitelé poskytující peněžní půjčky Velké Británii (tzv. vlastníci dluhu)
Graf 9: Státní dluh Spojeného království od roku 1692 - 1900 v porovnání s HDP (%)
Graf 10: Míra inflace od roku 1751 do roku 1905 (%)
Graf 11: Vývoj státního dluhu v období 1900-1939 (miliardy liber)
Graf 12: Vývoj míry inflace ve Velké Británii během první světové války (1939 - 1945)
Graf 13: Výdaje vynaložené na obranu státu v období 1919 – 1940 (miliardy liber)
Graf 14: Nezaměstnanost ve Velké Británii v letech 1920-1939 (%)
Graf 15: Výdaje a příjmy vlády Velké Británie v letech 1941 - 1945 (miliardy liber)
Graf 16: Výdaje Velké Británie poskytnuté na obranu země v období 1938-1949
Graf 17: Vývoj státního dluhu Velké Británie v miliardách liber v období 1938-1949
Graf 18: Míra inflace v období 1939-1945 (%)

- Graf 19: Vývoj britské libry vůči dolaru v letech 1956 – 1990 (GBP/USD)
- Graf 20: Státní dluh Velké Británie v letech 1946 – 1990 (miliardy liber)
- Graf 21: Míra inflace v letech 1946 – 1990 (%)
- Graf 22: Míra nezaměstnanosti v letech 1976 – 1990 (%)
- Graf 23: Státní dluh v procentech HDP během období 1976 – 1990
- Graf 24: Státní dluh Velké Británie v období 1990 – 2016 (miliardy liber)
- Graf 25: Míra inflace v letech 1990 – 2015 (%)
- Graf 26: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Velké Británii v letech 1990 – 2016 (%)
- Graf 27: Vládní výdaje na obranu Velké Británie v letech 1990 – 2016 (miliardy liber)
- Graf 28: Vývoj a růst HDP Spojeného království během období 2002 - 2015 (%)
- Graf 29: Porovnání vývoje HDP vybraných států v letech 1990 – 2015 (miliardy dolarů)
- Graf 30: Porovnání vývoje HDP VB, Německa a Japonska v letech 1990–2015 (miliardy dolarů)
- Graf 31: Porovnání hodnoty šedé ekonomiky Velké Británie, USA, Německa a Japonska (% ročního HDP)
- Graf 32: Vývoj státního dluhu Velké Británie, Německa a USA v letech 1990 – 2015 v miliardách dolarů
- Graf 33: Porovnání vývoje státního dluhu jednotlivých států v letech 1990 – 2015 (% HDP)
- Graf 34: Porovnání států v držení celkových devizových rezerv v miliardách dolarů
- Graf 35: Porovnání států v držení devizových rezerv ve zlatě (tuny)
- Graf 36: Vývoj kurzu britské libry vůči americkému dolaru v letech 2000 - 2015 (GBP/USD)
- Graf 37: Vývoj kurzu britské libry vůči euru v letech 2000 - 2015 (GBP/EUR)
- Graf 38: Vývoj kurzu britské libry vůči japonskému jenu v letech 2000 - 2015 (GBP/JPY)
- Graf 39: Porovnání států v produkci skleníkového plynu CO₂ v letech 1990 - 2012 (emise CO₂ na obyvatele)
- Graf 40: Porovnání států v produkci skleníkového plynu CO₂ v letech 1990 - 2012 (emise tun CO₂ na obyvatele)